

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

Maria Koirikivi

DOKDO VAI TAKESHIMA?
TAPAUSTUTKIMUS KANSAINVÄLISEN OIKEUDEN MAHDOLLISUUKSISTA RATKAISTA
POLIITTISIA KONFLIKTEJA

Pro gradu -tutkielma
Kansainvälinen politiikka
Syksy 2016

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma/Kansainvälisen politiikan opintosuunta

KOIRIKIVI, MARIA: Dokdo vai Takeshima? Tapaustutkimus kansainvälisen oikeuden mahdollisuuksista ratkaista poliittisia konflikteja.

Pro gradu -tutkielma, 107 s.

Syyskuu 2016

Pro gradu -tutkielmani käsittelee kansainvälisen politiikan ja kansainvälisen oikeuden suhdetta ja erityisesti kansainvälisen oikeuden mahdollisuuksia ratkoa pitkäaikaisia poliittisia kiistoja. Kansainvälisessä politiikassa ei perinteisesti ole pidetty kansainvälistä oikeutta juurikaan merkityksellisenä valtioiden välisen toiminnan säätelyssä. Tämä ajatus on lähtöisin tieteenalan valtavirtaa jo pitkään edustaneen poliittisen realismin ajatuksista. Tutkimuksellani pyrin tekemään oman kontribuutioni näiden kahden tieteenalan yhteisen tutkimuksen edistämiseksi.

Tutkimus on tapaustutkimus, johon olen valinnut Japanin ja Etelä-Korean välisen kiistan Liancourtsaarista analysoitavakseni etupäässä oikeuden näkökulmasta, mutta myös arvioiden mahdollisen oikeusratkaisun poliittisia merkityksiä. Tutkimusanalyysi sekoittaa tapaustutkimuksen ja oikeudellisen analyysin ydinalueita. Käytännössä asetan itseni kansainvälisen tuomioistuimen rooliin ja tulkitsen Japanin ja Etelä-Korean suvereniteettiväitteitä aineistokseni valikoituneiden ennakkotapausten tuomioihin eniten vaikuttaneiden seikkojen avulla. Aineistona olen käyttänyt etupäässä viiden kansainvälisen tuomioistuimen ratkaiseman saarikiistan tuomioita 2000-luvulta. Lisäksi olen solveltanut myös muiden kansainvälisen oikeuden klassikotapausten ratkaisuja valitsemani kiistan analysoimiseen.

Tutkimukseni yhdistää kansainvälistä oikeutta ja kansainvälistä politiikkaa molempien tieteenalojen ydinalueiden, suvereniteetin ja konfliktinratkaisun teemoilla. Se on toteutettu yhdistelemällä oikeutta ja politiikkaa niin teoriakeskustelun, analyysin kuin tutkimusmetodinkin suhteen. Tutkimuksen keskiössä ovat tutkimuskysymys ja tutkittava oikeustapaus. Tämän vuoksi tutkimuksessa ei ole edetty jokin erityinen teoria tai tutkimusmetodi edellä, vaan käsitelty tutkittavan tapauksen ja tutkimuskysymyksen kannalta merkittäviä, molempia tieteenaloja koskettavia kysymyksiä.

Pro gradu -tutkielmani lopputulos on, että ratkaisu poliittisluontoisiin konflikteihin voidaan hyvin saavuttaa kansainvälisen oikeuden avulla. Loppupäätelmissä annan ehdotukseni siihen, kummalle valtiolle kiistanalaiset Liancourtsaaret kansainvälisen tuomioistuimen ennakkotapausten varjossa kuuluvat. Saarten oikeuden mukaan todellista omistajuutta merkittävämpi anti analyysillani on kuitenkin osoitus siitä, että vaikka oikeusprosessi on luonteeltaan poliittinen ja vaikka politiikassa käytetään oikeutta välineenä, voidaan tarpeen tullen vaikeakin konflikti riisua poliittisuudestaan ja päästä sen juurille oikeuden tuoman objektiivisuuden keinoin.

Sisällysluettelo

1.	JOHDANTO	1
2.	KANSAINVÄLINEN OIKEUS	6
2.1.	Kansainvälisen oikeuden teoriaa ja historiaa	9
2.2.	Kansainvälisen oikeuden ja kansainvälisen politiikan suhde.....	15
2.3.	Suvereniteetti kansainvälisen politiikan ja kansainvälisen oikeuden yhdistävänä tekijänä	19
2.3.1.	Pohdintaa suvereniteetin merkityksestä.....	24
2.4.	Oikeuden ja politiikan keinot konfliktin ratkaisemisessa	27
3.	TAPAUS DOKDO/TAKESHIMA	33
3.1.	Saarikiistan historia ja kiistaosapuolten perustelut saarten suvereniteetista	36
3.2.	Yhdysvaltain rooli kiistamaiden liittolaisena	43
4.	KANSAINVÄLINEN TUOMIOISTUIN	49
4.1.	Kansainvälisen tuomioistuimen historia	50
4.2.	Kansainvälisen tuomioistuimen toiminta	57
4.3.	Kansainvälisen tuomioistuimen päätökset, niiden sitovuus ja YK:n peruskirjan artikla 94(2)	58
4.4.	Kansainvälisen tuomioistuimen pakottava tuomiovalta.....	60
4.5.	Kansainvälisen tuomioistuimen poliittinen rooli	62
5.	TUTKIMUSAINEISTO.....	64
6.	TUTKIMUSMETODI	67
7.	ANALYYSI	71
7.1.	Kiistanalaisten maakappaleiden määrittelemine ja tapauksen maantieteelliset lähtökohdat	72
7.2.	Tosiasialliseen hallintaan vetoaminen.....	75
7.3.	Konfliktin kriittinen päivämäärä	80
7.4.	Vetoaminen alkuperäiseen omistusoikeuteen	82
7.5.	Vetoaminen sopimus pohjaiseen omistusoikeuteen	85
7.6.	Oikeuteen perustuvan ratkaisun poliittisuus.....	89
8.	LOPPUPÄÄTELMÄT	93
	LÄHTEET	98

1. JOHDANTO

Kansainvälisessä politiikassa 1930-luvulla valtavirran asemaan noussut poliittisen realismin aate heikensi kansainvälisen oikeuden asemaa tieteenalan piirissä ja sai sen kannattajat näyttäytymään idealisteina. Valtioiden käyttäytymisen säätelyyn oikeuden keinoin ei uskottu, ja nämä kaksi samankaltaista tieteenalaa eivät tehneet juuri lainkaan yhteistyötä. Erityisesti 1990-luvulta lähtien muutoksen tuulet ovat kuitenkin puhaltaneet niin kansainvälisen oikeuden kuin kansainvälisen politiikan tieteenalojen keskuudessa ja johtaneet niin tieteidenvälisen keskustelun syventymiseen kuin lukuisten uusien, kansainvälistä politiikkaa ja kansainvälistä oikeutta sekoittavan tutkimuksen syntymiseenkin. Erityisesti kansainvälisen oikeuden juristi sekä politiikantutkija Anne-Marie Slaughter Burley on vienyt eteenpäin ja koonnut yhteen tieteenaloja yhdistävää tutkimusta.¹

Kansainvälinen oikeus ja kansainvälinen politiikka ovat kaksi täysin erillistä tieteenalaa, jotka kuitenkin käsittelevät samoja aiheita. Kansainvälisen oikeuden ollessa kiinnostunut kansainvälisellä kentällä tapahtuvien suhteiden sääntelystä, ovat kansainvälisen politiikan tutkijat paneutuneet paljon laajemmin tämän toiminnan syihin ja seurauksiin. Tieteenalat jakavat tutkimuskohteet sekä usein jopa samat tutkimuskysymykset, mutta vähäisen tieteenalojenvälisen tutkimuksen vuoksi niille ei ole kehittynyt yhteistä termistöä. Tieteenaloja yhdistävällä tutkimuksella saataisiin yhteisistä tutkimuskohteista kattavampi ja objektiivisempi näkökulma ja voitaisiin löytää helpommin syitä kansainvälisiin kriisitilanteisiin sekä kehitellä näille parempia ratkaisu- ja ennaltaehkäisy menetelmiä. Kansainvälisen oikeuden ja kansainvälisen politiikan tieteenalojen diskurssikenttää dominoi ajatus vallan ja oikeuden dikotomiasta.² Tällaisten dikotomioiden luominen yksinkertaistaa tieteenalojen sanomaa ja sulkee ne mahdollisuudelta kehittyä ja luoda uudenlaista ja kattavampaa ymmärrystä. Tässä tutkimuksessa yhdistetään kansainvälistä politiikkaa ja kansainvälistä oikeutta kahden valtion välisen aluekiistan analysoimiseksi. Aluekiista on hyvä lähtökohta aiheeseen, sillä suvereniteetti toimii niin kansainvälisen politiikan kuin kansainvälisen oikeudenkin tieteenalojen peruspilarina. Perinteisenä kahden valtion välisenä poliittisena konfliktina pidetyn kiistan analysoiminen kansainvälisen oikeuden

¹ Katso esim. Slaughter Burley 1993, *International Law and International Relations Theory: A Dual Agenda* ja Slaughter et al. 1998, *International Law and International Relations Theory: A New Generation of Interdisciplinary Scholarship*.

² Scott 1994, 313.

avulla tuo kiistan ratkaisuun uusia mahdollisia lähestymistapoja ja antaa objektiivisemmän, tai ainakin osittain poliittisista piirteistä riisutun näkökulman kiistan tarkasteluun.

Aasiassa on tällä hetkellä eniten aluekiistoja koko maailmassa. Iso osa näistä kiistoista liittyy päällekkäisiin vaatimuksiin saarialueista, kuten esimerkiksi kiista Senkakusaarista Japanin ja Kiinan välillä, kiista Liancourtsaarista Japanin ja Etelä-Korean välillä, kiista Kuriilien saarista Japanin ja Venäjän välillä sekä kiista Paracelsaarista Kiinan ja Vietnamin välillä. Aluekiistojen suuren määrän selittää osittain tiheästi lähekkäin olevien valtioiden suuri määrä sekä näiden joukossa olevien valtioparien päällekkäiset vaatimukset jo pitkään kiistanalaisista ja epäselvistä saarista ja saariryhmistä.³

Tutkimuksessa käsiteltäväksi kiistaksi valikoitui Etelä-Korean ja Japanin välinen kiista Liancourtsaarista. Kiista ei ole saanut yhtä paljon julkisuutta kansainvälisessä mediassa kuin esimerkiksi Senkakusaarten kiista, mutta se valikoitui tarkasteltavaksi tapaukseksi mielenkiintoisen poliittisen asemansa vuoksi.⁴ Tapaukseen liittyy muun muassa muista kiistoista poikkeava liittolaisuusasetelma, maiden välille syviä kansallisia traumoja jättänyt historia sekä molemminpuolisia taloudellisia, nationalistisia ja puolustuspoliittisia intressejä. Tärkeää tutkimuksen kannalta on myös, että tapausta ei ole vielä yritetty ratkaista kansainvälisen oikeuden keinoin viemällä se kansainvälisen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Etelä-Korean ja Japanin kiista Liancourtsaarista on klassinen esimerkki nykypäiväisestä kiistasta kahden valtion välillä. Kiista koskee pieniä ja asuttamattomia saarialueita, se on jatkunut jo pitkään ja kiristää maiden diplomaattisia suhteita, mutta se ei ole johtanut väkivaltaisuuksiin maiden välillä. Yhdistelmä historiallisia, ideologisia ja maantieteellisekologisia piirteitä on läsnä suurimmassa osassa moderneja valtioidenvälisiä konflikteja.⁵ Kiistan ratkaiseminen on maiden jakaman monimutkaisen poliittisen historian vuoksi erityisen hankalaa, joten perinteiset poliittiset keinot kahdenvälisiä neuvotteluita hyödyntäen eivät vaikuta todennäköiseltä ratkaisukeinolta ainakaan tällä hetkellä. Saarikiista tuo esille runsaasti historiasta kumpuavia nationalistisia tunteita ja kummankin kiistaosapuolen poliitikot ovat käyttäneet saaria ja niihin liittyviä voimakkaita tunteita hyväkseen.

³ Wiegand 2011, 90–91.

⁴ Kiista on toki huomioitu myös kansainvälisessä mediassa, mutta vain pinnallisesti. Japanissa ja Etelä-Koreassa kiista on saanut runsaasti mediahuomiota ja se on kansalaisten yleisessä tiedossa. (katso esim. Helsingin sanomat 27.8.2012. Nationalismi kuohuu Itä-Kiinan merellä).

⁵ Weinstein 2006, 1.

Tässä tutkimuksessa pohditaan kansainvälisen oikeuden ja kansainvälisen politiikan suhdetta Liancourtsaarten tapauksen kautta. Voisiko pitkittyneeseen poliittiseen konfliktiin saada ratkaisun kansainvälisen oikeuden ja erityisesti kansainvälisen tuomioistuimen avulla? Haluan selvittää, minkälaiseen ratkaisuun Liancourtsaarten tapauksessa voitaisiin tulla, mikäli tämä luonteeltaan poliittinen konflikti annettaisiin kansainvälisen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Tällä hetkellä ei vaikuta todennäköiseltä, että etenkin Etelä-Korea aikoisi antaa tapauksen kansainvälisen oikeuden käsiteltäväksi, mutta tilanteet voivat toki aina muuttua. Tutkimukseni perustuu täten täysin hypoteettiseen ajatusleikkiin, mutta ei silti täysin mahdolltomaan tai poissuljettuun tilanteeseen. Apunani tutkimuskysymyksiin vastausta hakiessani käytän kansainvälisen tuomioistuimen käsittelemiä ennakkotapauksia saarikiistoista.

Tutkimuksessa kyse on monitieteellisen tutkimuksen ja etenkin kansainvälisen oikeuden merkityksen korostamisesta kansainvälisen politiikan kentällä. Samalla tutkimus sivuaa kansainvälisen politiikan piirissä jo pitkään käytyä keskustelua yhteistyön mahdollisuudesta samanaikaisesti konfliktin vallitessa. Kiistaosapuolet Japani ja Etelä-Korea ovat kyenneet pitämään yllä ystävällismielistä yhteistyötä saarikiistasta riippumatta – olisiko siis täysin poissuljettu ajatus, että kiista saataisiin myös ratkaistua kansainvälisen yhteistyön ehkä suurimman osoituksen, kansainvälisen tuomioistuimen, avulla?

Tutkimusta aloittaessani minulla ei ole ennakkokäsitystä siitä, kumman valtion hyväksi kiista kansainvälisen oikeuden avustuksella ratkeaisi. Omaa objektiivisuuttani olen pitänyt yllä tutustumalla ensin hyvin huolellisesti Liancourtsaarten kiistaan ja Japanin ja Etelä-Korean väitteisiin, ja vasta tämän jälkeen kansainvälisen tuomioistuimen ennakkotapauksiin. Tiedostan oikeudenkin olevan kuitenkin tulkinnallista, joten mitään lopullista totuutta tai täydellisen neutraalia lopputulosta tässä tutkimuksessa, kuten yhteiskuntatieteissä ylipäänsäkään, ei voida taata. Loppupäätelmissäni haluan kuitenkin ottaa kantaa siihen, kumpaan suuntaan kansainvälisen oikeuden lähtökohdista sekä ennakkotapauksiani analysoimalla tapaus voisi mahdollisesti ratketa, mikäli se annettaisiin kansainvälisen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Oletukseni on, että kansainvälinen tuomioistuin olisi tällaisen pitkään jännitteitä aiheuttaneen kiistan ratkaisemisen kannalta tärkeä työkalu, joka puhdistaisi kiistan sen poliittisista piirteistä. Tällöin jäljelle jäisi objektiivisempi, kolmannen osapuolen avulla luotu päätös. Lisäksi uskon kuitenkin, että oikeus yksin ei riitä lopullisesti ratkaisemaan kiistaa sen syvimpiä juuria myöten, vaan juuri ratkaisun vaiheessa merkittäväksi nousisi kiistaosapuolten keskinäinen yhteistyö myös kiistan

poliittisten haasteiden ratkaisemiseksi. Oikeuden ja politiikan yhdistäminen olisi siis merkittävää erityisesti käytännön, ei ainoastaan tutkimuksen tasolla.

Tutkimus etenee seuraavasti; ensimmäinen luku esittelee lukijalle kansainvälistä oikeutta sekä sen yhteyksiä kansainväliseen politiikkaan, syventäen ymmärrystä tieteenalojen yhtäläisyyksistä ja tieteidenvälisen tutkimuksen hyödyistä. Toisessa luvussa käsitellään tutkittavaksi tapaukseksi valikoitunutta Liancourtsaarten kiistaa monipuolisesti aina kiistan synnystä sen syihin ja nykytilanteeseen asti. Kolmas luku esittelee kansainvälisen tuomioistuimen toimintaa, sillä tässä tutkimuksessa kansainvälinen tuomioistuin on se nimenomainen toimija, joka voisi mahdollisesti olla osallisena ratkaisemaan Liancourtsaarten kiistaa. Kansainvälinen tuomioistuin kun on tänä päivänä valtioiden välisen kansainvälisen oikeuden konkreettisin ilmenemismuoto.

Taustatietojen ollessa selvillä, siirrytään seuraavassa luvussa tarkastelemaan tutkimuksen teon kannalta merkittäviä seikkoja, eli tutkimusaineistoa ja tutkimusmetodia. Tutkimusaineistoksi valikoitui ensisijaisesti viisi kansainvälisen tuomioistuimen 2000-luvulla tuomitsemaa ennakkotapausta saarialueita koskevista aluekiistoista. Ennakkotapaukset soveltuvat erityisen hyvin Liancourtsaarten kiistan tarkasteluun, sillä ne koskevat samankaltaisia, eli pieniä ja harvaan asuttuja tai lähes asuttamattomia saaria, eikä niiden osapuolina ole suurvaltoja. Ennakkotapausten lisäksi haen tukea aineistolleni muista jo klassikoiksikin muodostuneista vanhemmista kansainvälisen tuomioistuimen ja tätä edeltäneen pysyvän kansainvälisen tuomioistuimen tuomitsemista tapauksista, jotka sisältävät tapaukseni kannalta oleellisia päätöksiä.

Tutkimus on toteutettu ennemmin tutkimuskysymys kuin -metodi edellä. Täten sen metodologia sisältää sekä tapaustutkimuksen että oikeudellisen analyysin keskeisiä piirteitä, joita hyödynnetään systemaattisesti. Käytännössä asetan itseni kansainvälisen tuomioistuimen rooliin ja pyrin tarkastelemaan Liancourtsaarten kiistaa samoista lähtökohdista, joiden perusteella ennakkotapauksina käyttämäni oikeustapausten tuomiot on annettu. Tutkimukseni analyysi perustuu Liancourtsaarten tapauksessa esitettyjen väitteiden ja niitä tukevien dokumenttien analysoimiseen niiden oikeuslähteiden ja seikkojen perusteella, jotka valitsemisani ennakkotapauksissa ovat tulleet esille. Oikeuteen perustuvan analyysin päätteeksi tuon esille oikeusprosessiin liittyviä mahdollisia poliittisia ongelmia.

Loppupäätelmissäni tuon esille analyysini pohjalta luodun ehdotukseni siitä, kumman kiistaosapuolen hyväksi tapaus ratkeaisi. Lopputulokseni puoltaa Etelä-Koreaa saarten suvereniteetin legitimiinä

haltijana. Tutkimukseni kannalta merkittävämpää kuin selvittää ratkeaisiko kiista Japanin vai Etelä-Korean hyväksi on kuitenkin huomata, että luonteeltaan poliittisten ja pitkäaikaisten konfliktien selvittäminen olisi mahdollista kansainvälisen oikeuden keinoin.

2. KANSAINVÄLINEN OIKEUS

Kansainvälisellä oikeudella tarkoitetaan kaikkia niitä sääntöjä, jotka säätelevät valtioiden välistä toimintaa kansainvälisessä yhteisössä. Kaikkeen kansainvälisten suhteiden harjoittamiseen vaaditaan kansainvälisen oikeuden läsnäoloa jossain muodossa. Kansainvälinen oikeus ei siis käsitä ainoastaan suuria teemoja, kuten sotaa, rauhaa, ihmisoikeuksia ja kansanmurhia, vaan lisäksi se yltää sääntelemään kaupankäyntiin, ympäristönsuojeluun ja esimerkiksi pakolaisiin liittyviä toimia. Kansainvälisellä oikeudella säännellään valtioiden välistä kanssakäymistä niin maalla, merellä, ilmassa, kansainvälisillä alueilla kuin avaruudessakin.⁶ Vaikka kansainvälisen oikeuden vaikutuksesta ja säännösten toimivuudesta voidaan kiistellä, on selvää, että kansainväliset suhteet sisältävät aina kansainvälisen oikeuden elementin.

Kansainvälinen oikeus voidaan jakaa yksityiseen ja julkiseen kansainväliseen oikeuteen. Yksityisellä kansainvälisellä oikeudella tarkoitetaan yksityishenkilöiden rajat ylittäviä toimia (esimerkiksi kansainväliset avioliitot), kun taas julkinen kansainvälinen oikeus keskittyy valtioiden väliseen kanssakäymiseen. Vaikka julkisen kansainvälisen oikeuden sääntelyn piiriin kuuluvat valtiot, vaikuttaa se välillisesti niin yksilöihin, yrityksiin kuin vähemmistöryhmiinkin. Julkisen kansainvälisen oikeuden säätäjänä toimivat valtiot, mutta päätöksiin osallistuvat myös kansainväliset järjestöt (merkittävimpana näistä Yhdistyneet kansakunnat) ja kansalaisjärjestöt.⁷ Tässä tutkielmassa keskitytään vain julkisen kansainvälisen oikeuden tutkimiseen.

Muihin ja erityisesti kansallisiin oikeusjärjestelmiin verrattuna kansainvälisen oikeuden erityispiirre on sen toteutumista valvovan ylempään auktoriteetin puute. Kriitikot eivät tästä syystä koe kansainvälistä oikeutta oikeaksi oikeustieteeksi eivätkä sen asettamia lakeja uskottaviksi. Jotkin kriitikot, kuten 1800-luvun tunnettu englantilaisjuristi John Austin, jopa kieltävät kansainvälisen oikeuden olemassaolon. Austinin kuuluisin sanoin laki on suvereenin käsky, mutta suvereeni itse ei ole lakien sitoma. Austin liitti käsitykseensä laista myös suvereenin mahdollisuuden tehostaa lain noudattamista mahdollisilla sanktioilla.⁸ Kriittisistä näkökulmista huolimatta nykymaailmassa lähes kaikki valtiot toimivat

⁶ Klabbers 2013, 3.

⁷ *idem*.

⁸ Austin 1995, 124.

kansainvälisten säädösten mukaisesti ja noudattavat kansainvälistä oikeutta ja sen periaatteita lähes koko ajan.⁹

Kansainvälistä oikeuden ideaalina on usein pidetty juuri kansallista oikeusjärjestelmää ja sen saavuttamaa asemaa yhteiskunnan järjestyksen ylläpitäjänä. Kansainvälistä oikeutta ei kuitenkaan tulisi verrata kansallisiin oikeusjärjestelmiin, joiden alle kuuluu yleensä miljoonia yksilöitä. Näiden yksilöiden täytyy noudattaa lakia rippumatta heidän omasta tahdostaan ja lain rikkojaa voidaan rangaista valtioiden toimesta. Laki kansallisella tasolla takaa myös runsaasti oikeuksia yksilöille. Kansainvälisen oikeuden tapauksessa valtioita, jotka ovat oikeuksien ja velvollisuuksien kohteina, on vain vajaat 200 kappaletta. Valtiot ovat lisäksi kovin erilainen toimija kuin yksilöt. Kansainvälisen oikeuden tutkijat kokevat näiden seikkojen vuoksi kansallisen ja kansainvälisen oikeuden vertailukelvottomina. Kansainväliselle oikeudelle onkin pyritty etsimään uudenlaisia keinoja ilmentää itseään nykyisen valtioiden oikeusjärjestelmää jäljittelevän systeemin rinnalle.¹⁰

Kansainvälistä oikeutta kritisoinut Austin siis korostaa, että laki on aina suvereenin valtion luomaa. Näin on myös kansainvälisen oikeuden tapauksessa. Kansainvälisen oikeuden säädökset ovat valtioiden itsensä keskinäisessä yhteisymmärryksessä ja omasta vapaasta tahdostaan luomia. Jos jokin valtio ei hyväksy jonkin sopimuksen ehtoja, tai ei muuten kuulu sen asettamien säädösten piiriin, ei sen tarvitse juuri näitä kyseisiä säädöksiä noudattaa. Poikkeuksen tähän tekevät eräät niin tärkeitä ja yleismaailmallisia arvoja korostavat säädökset, ettei niiden noudattamisessa kysytä suvereenin valtion suostumusta. Näitä säädöksiä kutsutaan jus cogens -säännöiksi, ja ne kieltävät esimerkiksi kansanmurhat, kidutuksen, orjuuden ja aggressiivisen käyttäytymisen.¹¹

Kansainvälisen oikeuden keskeisimpänä elimenä voidaan pitää YK:n perussäännöllä vuonna 1945 perustettua kansainvälistä tuomioistuinta. Kansainvälisen tuomioistuimen perussäännön artiklassa 38 määritellään ne oikeuslähteet, joiden pohjalta kansainvälistä oikeutta tulee tehdä. Niitä ovat kansainväliset yleis- ja erityissopimukset, kansainvälinen tapaoikeus ja yleiset oikeusperiaatteet.¹² Oikeuslähteistä kaksi ensimmäistä pitää sisällään valtioiden keskinäistä kanssakäymistä ja kolmas toimii kaiken kansainvälisen kanssakäymisen perustana. Näiden lisäksi YK:n yleiskokouksen

⁹ Henkin 1968, 42.

¹⁰ Bilder 2007, 197.

¹¹ Klabbers 2013, 24.

¹² Kansainvälisen tuomioistuimen perussääntö 1945, artikla 38.

päätöslausemia sekä juristien sekä akateemikoiden tuottamia tekstejä voidaan käyttää oikeuslähteitä tukevana materiaalina, mutta niitä ei pidetä suoranaisinä oikeuslähteinä. Joissain tapauksissa myös yksittäisten valtiopäämiesten antamia unilateraaleja julistuksia on pidetty sopimuksenkaltaisina lausuntoina.¹³ Kansainvälisen tuomioistuimen artikla 38 ei määrittele yhtäkään oikeuslähdettä toista merkittävämmäksi, vaan antaa kaikille saman painoarvon.

Vaikka kaikki oikeuslähteet ovat lähtökohtaisesti samanarvoisia, ovat kansainväliset sopimukset selkeästi yleisimmin käytetty oikeuslähde. Sopimuksia voidaan tehdä kahden tai useamman osapuolen välille ja niiden tärkein tehtävä on osoittaa sopimusosapuolten välillä vallitseva yhteisymmärrys ja halu yhteistyöhön. Sopimukset sitovat vain niitä osapuolia, jotka ovat ne ratifioineet. Toisin kuin kansainväliset sopimukset, sitoo kansainvälinen tapaoikeus toimijoita riippumatta niiden omasta suostumuksesta. Tapaoikeus perustuu toistuviin ja yleensä pitkäaikaisiin tapoihin, joiden voidaan todistaa olevan osa yhteisön tai valtioiden välistä kanssakäymistä ja kulttuuria. Tässä ongelmana on usein sen määrittelemisen, mitä voidaan pitää tapana ja tarpeeksi toistuvana perinteenä. Tapaoikeutta muodostuu vain, jos kyseinen tapa hyväksytään laillisesti sitovaksi ja se sitoo vain niitä osapuolia, jotka kyseistä perinnettä ovat harjoittaneet. Yleiset oikeusperiaatteet eivät kahden edellisen oikeuslähteen tavoin määrittele suoraan jonkin oikeustapauksen lopullista ratkaisua, mutta ne ohjaavat ratkaisun hakemisessa oikeaan suuntaan. Ne eivät myöskään ole kansainväliselle oikeudelle erikseen luotuja, vaan toimivat perustana lähes kaikille oikeusjärjestelmille maailmassa. Yleisiä oikeusperiaatteiden mukaista on, että; toimijoiden ei tule hyötyä omista vääristä teoistaan, kaikkien tulee toimia hyvässä hengessä, kukaan ei saa toimia oman oikeustapauksensa tuomarina, ketään ei tule tuomita samasta teosta kahdesti ja ketään ei voida tuomita ilman, että tämän teko on laiton.¹⁴

Kansainvälisen oikeuden lähteet sekä ajatus valtiosta keskeisimpänä toimijana sekä suvereenista oikeuksineen ja velvollisuuksineen ovat kansainvälisen oikeuden rakentavia periaatteita. Nämä periaatteet (*principles of international law*) ovat se tekijä, jonka ympärille tieteenalan ja käytännön kansainvälisen oikeuden toiminta perustuu.¹⁵ Yhdistävä tekijä kansainvälisen politiikan kanssa on tietenkin valtion asema sekä suvereniteetin korostaminen. Kansainvälisen oikeuden lähteet tuovat kansainvälisen politiikan teorioiden sekä perinteisten poliittisten käytäntöjen (kuten diplomatia ja

¹³ Klabbers 2013, 24–37.

¹⁴ Klabbers 2013, 24–37.

¹⁵ Barker 2000, 37.

neuvottelut) rinnalle uusia, objektiivisempia ja käytännöllisiä ohjenuoria valtioidenväliseen toimintaan sekä niiden välille syntyneiden ongelmatilanteiden ratkaisemiseksi.

2.1. Kansainvälisen oikeuden teoriaa ja historiaa

Kansainvälisen oikeuden historiaa on tutkittu vähemmän kuin sen muita osa-alueita, esimerkiksi juuri suvereniteettia tai merioikeutta. Usein kertomukset kansainvälisen oikeuden historiasta sisältävät yleistäviä kertomuksia, jotka jättävät suuria aukkoja tietämykseen.¹⁶ Käyn lyhyesti läpi kansainvälisen oikeuden historian merkittävimpiä tapahtumia ja henkilöitä, mutta tuon samalla esille myös perinteisestä kertomuksesta poikkeavia seikkoja, jotka täyttävät aukkoja ja häivyttävät edes hieman tieteenalalle yleistä eurooppakeskeistä ajattelumallia.

Nykymuotoisena tunnetun modernin kansainvälisen oikeuden synty ajoitetaan yleisesti 1600-luvulle, tarkemmin Westfalenin rauhansopimuksen yhteyteen vuoteen 1648. Tätä ennen on kiistämättä ollut monimuotoisia kansainvälisiä järjestelyitä. Ensimmäinen tiedettävä kansainvälinen sopimus on solmittu jo vuonna 3100 ennen ajanlaskun alkua kahden Mesopotamialaisen kaupunkivaltion välille.¹⁷ Tämän lisäksi Rooman valtakunnan aikaan kehiteltiin tarkka systeemi kansainvälisen kaupan hallitsemiseksi ja keskiajalla Italian kaupunkivaltiot loivat keskiajalla diplomaattijärjestelmän.¹⁸ Kansojen, alueiden ja imperiumien kasvaessa ja ajautuessa yhä tiiviimpään yhteistyöhön, lisääntyivät luonnollisesti myös rauhaa ja yhteistyötä milloin milläkin alalla ajavat sopimukset.

Ensimmäistä kertaa termiä *kansainvälinen oikeus* (international law) käytti Jeremy Bentham vuonna 1780.¹⁹ Tätä ennen oli yleisesti käytetty termiä *valtioiden välinen oikeus* (law of nations), joka juonsi juurensa jo Ciceron kirjoituksiin teoksessa *De officiis*.²⁰ Kansainvälisen oikeuden määritelmä oli pitkään selkeä; se oli luotu selvittämään valtioiden välisiä kiistoja ja täten vain valtiot voisivat olla kansainvälisen oikeuden toimijoita. Kuitenkin 1900-luvulla ja etenkin sotien välisenä aikana määritelmää alettiin kyseenalaistamaan, sillä se ei enää sopinut moderniin maailmaan. Valtioiden lisäksi jotkin muutkin kansainväliset toimijat ja lopulta jopa yksilöt hyväksyttiin kansainvälisen

¹⁶ Neff 2010, 3.

¹⁷ Nussbaum 1962, 2.

¹⁸ Katso esim. Berridge, 1995.

¹⁹ Katso Bentham, 1907.

²⁰ Ciceronis, 1994.

oikeuden piiriin. Vielä tänäkin päivänä valtioilla kuitenkin on erityislaatuinen asema kansainvälisen oikeuden toimijoina ja sen määrittelijöinä.²¹

Kriitikot pitävät perinteistä westfalenilaista näkemystä kansainvälisen oikeuden kehityksestä liian eurooppakeskeisenä ja usein esittävät kansainvälisen oikeuden syntysijaksi Kiinaa, Intiaa tai Lähi-Itää. Eräät heistä tuovat esille näkemyksen, jonka mukaan todellinen universaali kansainvälinen oikeus kehittyi vasta 1800-luvulla. Toisaalta toiset eurooppakeskeisyyteen viittaavat kriitikot kokevat kansainvälisen oikeuden syntyneen samaan aikaan islamin nousun kanssa ja olleen voimassa aina 1800-luvun loppuun asti, jolloin eurooppalainen imperialismi jakoi valtiot niihin, jotka kuuluivat kansainvälisen yhteisön ja oikeuksien piiriin ja niihin, jotka jätettiin tämän järjestelmän ulkopuolelle.²² Tutkimuksessa käsitellylle Itä-Aasian alueelle westfalenilainen kansainvälinen oikeus saapui vasta 1800-luvun puolivälissä, kun alue pakotettiin avautumaan muulle maailmalle lännen toimesta.²³

1600-lukua on kuitenkin pidetty merkittävimpänä aikana nykymuotoisen kansainvälisen oikeuden kehitykselle. Westfalenin rauhansopimus päätti 30-vuotisen sodan ja aloitti uudenlaisen poliittisen järjestyksen aikakauden Euroopassa. Uusi valtiojärjestelmä kaipasi sääntöjä valtioiden väliseen, ei enää vain niiden sisäiseen kanssakäymiseen. Lisäksi uuden maailman löytyminen loi kysymyksiä uusien alueiden kansojen oikeuksista ja siitä, kenellä on oikeus ja minkälaisiin toimiin löytämillään alueilla.

Maailmanjärjestyksen muuttuessa kiinnittivät myös ajan merkittävät akateemikot ja valtiomiehet huomiota muuttuvan yhteisön uusien sääntöjen tarpeisiin. Kansainvälisen oikeuden oppi-isänä on pidetty Hugo Grotiusta, mutta hänen lisäksi myös erityisesti Fransisco de Vitorian kirjoitukset olivat luomassa kehystä kansainvälisen oikeuden hallitsemalle maailmalle. Sekä Grotius että Vitoria perustivat ajatuksiaan kansainvälisestä oikeudesta, sen lähteistä ja sitovuudesta uskontoon. Esimerkiksi Vitoria koki oikeuden sitovaksi, sillä se perustui Jumalan sanaan ja täten kansainvälisten sopimusten rikkomista voitiin pitää jopa moraalisenä kuolemansyntinä.²⁴ Tunnetuimpien teoreetikoiden kirjoitukset ovat kansainvälisessä oikeudessa erityisen tärkeässä asemassa, sillä valtioiden päämiehet käyttivät niitä usein ohjenuorana käytännön kansainvälisiä suhteita ja ongelmatilanteita hoitaessaan.

²¹ Malanczuk 1997, 2.

²² Armstrong et al. (2007), 34–35.

²³ Shin 2013, 14.

²⁴ Vitoria 1557.

Grotius loi mainetta kansainvälisen oikeuden saralla tuotuaan esille ajatuksiaan koskien kansainvälistä kauppaa. Koska jokaisella oli oikeus tehdä kauppaa, tuli jokaisella olla oikeus myös käyttää vesireittejä ja muita kaupankäynnin väyliä, jotka mahdollistivat tämän kaupankäynnin vapauden. Vuonna 1625 kirjoitettu teos *De Jure Belli ac Pacis* käsitteli laajemmin kansainvälistä oikeutta ja etenkin sodan ja rauhan oikeudellista sääntelyä. Grotiuksen ajattelu muodostaa eräänlaisen sillan luonnonoikeuden (*natural law*) ja myöhemmin luodun positivistisen oikeusnäkökuvan välille, kallistuen kuitenkin aikalaistensa tavoin enemmän luonnonoikeuden suuntaan. Luonnonoikeudellisen näkökuvan mukaan laki ei ole ihmisen tekemää, se on olemassa luonnostaan. Tähän tapaan ajatella liitetään useimmiten vahvasti uskonnollinen ulottuvuus, jolloin lakia pidetään jumalan sanelemana. Päinvastainen näkökuva luonnonoikeudelle on positivistinen oikeusnäkökuva, jossa oikeus koetaan ihmisen tekemäksi, jolloin laki on aina sitä mitä ihminen itse on siitä tehnyt. Vaikka Grotius olikin syvällisen uskonnollinen ihminen, uskoi hän luonnonoikeuteen perustuvien säännösten olevan olemassa jopa ilman jumalan olemassaoloa.²⁵

Grotiuksen titteli kansainvälisen oikeuden oppi-isänä on useiden tutkijoiden mielestä liioiteltu, sillä hän lainasi paljon aikaisemmilta kirjoittajilta, kuten 1500-luvun lopussa oikeuksista vesistöihin kirjoittaneelta Gentililtä. Silti Grotiuksen ajattelu oli aikalaisiaan edellä monessa asiassa, merkittävimpänä voidaan pitää ajatusta kansainvälisestä yhteisöstä, joka ei käsittänyt vain valtioita ja näiden päämiehiä, vaan myös yksilöitä ja ei-kansallisia ryhmittymiä.²⁶ Oikeuden subjektien lisäksi Grotius laajensi ajattelua oikeuden lähteistä luonnonoikeudesta ja jumalallisista käskyistä myös tapaoikeuteen ja sanattomiin sopimuksiin.²⁷

1700-luvulla Emerich de Vattel jatkoi Grotiuksen ajatuksia ja pääsi aikakautensa ajattelijoina lähimmäksi nykyisen kansainvälisen oikeuden näkökuvan. Vaikka Vattel jatkoi teoretisointiaan luonnonoikeudellisesta näkökulmasta, ulotti hän ajatuksen jumalallisesta laista ainoastaan yksilöön, ei valtioihin. Vattelin mukaan yksilöiden voidaan olettaa luopuvan osasta omaa valtaansa ja vapauttaa korkeammalle auktoriteetille, mutta tällaista ei voitu olettaa valtioilta. Vattel korosti suvereenin valtion itsenäisyyttä ja oikeutta hallita aluettaan kuten itse parhaaksi näkee.²⁸ Valtioita koskevat luonnonoikeuden säädökset perustuivat tavoitteisiin elää harmonisesti ja rauhanomaisesti, kun taas

²⁵ Nussbaum 1962, 108.

²⁶ Bull 1992, 83–87.

²⁷ Grotius 1853, xxxvii.

²⁸ Vattel 1834, xiii.

kaikesta tarkemmasta säätelystä tuli sopia erillisillä sopimuksilla, joiden osina valtiot saivat halutessaan olla. Heillä kuitenkin olisi mahdollisuus jättäytyä sopimusten ulkopuolelle, jos niin halusivat.²⁹ Tehdessään teksteissään valtioista tasa-arvoisia ja antaessaan näille mahdollisuuden päättää esimerkiksi omasta uskonnostaan ja kieltäessä toisten valtioiden puuttumisen muihin kuin omiin sisäisiin asioihinsa, Vattel pyrkii siihen, että tulevaisuudessa Eurooppaa piinanneista sodista ja etenkin tuhoisista uskonnollisista sodista päästäisiin eroon.³⁰

Vattelin teos ei itsessään varsinaisesti luonut uutta kansainvälistä oikeutta, mutta se ohjasi teoksen jälkeisinä aikoina syntyneitä kehityssuuntia. Teoksen julkaisun jälkeen luotiin lukuisia uusia sopimuksia, korostettiin entisestään diplomaattisen koskemattomuuden tärkeyttä, siirryttiin uskonnon korostamisesta kohti lain merkityksen kasvua, nostettiin suvereniteetti ja toisten asioihin puuttumattomuus keskeisiksi lain ohjenuoriksi sekä keskityttiin ylläpitämään voimatasapainoa, sillä sen koettiin luovan parhaat edellytykset valtioiden rauhanomaiselle käyttäytymiselle.³¹

Jakoa selkeisiin ajanjaksoihin tulisi aina välttää minkä hyvänsä asian historiaa kartoittaessa, sillä se usein antaa tapahtumien kehityskaaresta vääränlaisen kuvan. Kansainvälisen oikeudenkin kohdalla voidaan todeta eri aikakausien heijastelleen erilaisia ajatuksia maailmanjärjestyksestä, mutta aikakaudet menivät toki päällekkäin ja kehitystä tapahtui jatkuvasti. Kuitenkin kansainvälisen oikeuden historiasta puhuttaessa tehdään usein karkea jako klassisen ja modernin aikakauden välille. Klassinen aikakausi (1600–1815) korosti erityisesti valtioiden suvereniteettia, sekä valtioita kansainvälisen oikeuden ainoina subjekteina. Ajanjaksoa luonnehti myös vahva pyrkimys voimatasapainoon ja luonnonoikeuden korostuminen. Klassinen ajanjakso loppui joidenkin tutkijoiden mukaan ensimmäiseen maailmansotaan ja toisten mukaan jo Napoleonin sotiin vuonna 1815. Napoleonin sotien jälkeen suuret eurooppalaiset valtiot päättivät keskenään ryhtyä korostamaan yhdessä sovittujen periaatteiden noudattamista pelkän vallan ja materiaalisen voiman korostamisen sijaan. Tällöinkin tosin suuret valtiot keskenään päättivät asioista ja antoivat toisilleen oikeutuksen puuttua voimakeinoin asioihin siinä tapauksessa, että joku on rikkonut yhdessä sovittuja periaatteita. Vaikka eurooppalaiset valtiot eivät tuohon aikaan olleet tasa-

²⁹ *idem.*. 1834, lv–lx.

³⁰ *idem.*. 1834, 195–196.

³¹ Armstrong et al. 2007, 55.

arvoisessa asemassa, loi niiden yhteistyö mielikuvaa ideaalista, jossa valtioiden yhteisö voisi toimia yhteistyössä sotien estämiseksi.³²

Jo 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa ennen ensimmäistä maailmansotaa ilmestyi pyrkimyksiä vahvistaa kansainvälisen oikeuden asemaa maailmassa. Tänä aikana luotiin esimerkiksi Haagin sopimuksella 1899 perustettu pysyvä välitystuomioistuin (Permanent Court of Arbitration, PCA). Pysyvä välitystuomioistuin ei nimestään huolimatta ole oikea tuomioistuin, eikä sillä ole tuomareita. Se luotiin avustamaan väliaikaisia tuomioistuimia valtioiden, suurten organisaatioiden ja jopa yksityisten henkilöiden kansainvälisoikeudellisissa kiistoissa. Haagin sopimukset 1899 ja 1907 käsittelivät lisäksi laittomia ja laillisia sodankäynnin tapoja, pyrkien luomaan sääntöjä sodankäynnille.³³ Tällä aikakaudella syntyivät myös ensimmäiset suuret ihmisoikeusjärjestöt, kuten Punaisen Ristin kansainvälinen komitea sekä kansainvälinen orjuudenvastainen seura.³⁴ Aikakauden kruunasi jo vuoden 1908 rauhankongressissa alkusysäyksensä saanut Kansainliiton perustaminen ja tämän alaisuuteen luodun pysyvän kansainvälisen tuomioistuimen toiminnan alkaminen.

Ensimmäinen maailmansota pelästytti laajuudellaan ja raakuudellaan. Sen päättyminen vuonna 1918 antoi mahdollisuuden valtioiden yhdessä muodostaman ja keskinäistä rauhaa ajavan instituution perustamiselle ja Woodrow Wilsonin johdolla Kansainliitto perustettiin vuonna 1919. Vaikka Kansainliitto epäonnistui tehtävässään ja kaatui toisen maailmansodan alkaessa, ei sen saavutuksia kansainvälisen oikeuden edistämiseksi tule vähätellä. Tuolloin perustettiin kansainvälisen tuomioistuimen edeltäjä, pysyvä kansainvälinen tuomioistuin, edettiin suurin harppauksin kansainvälisen oikeuden sopimusten kehittämisessä ja otettiin ihmisoikeudet osaksi kansainvälisen oikeuden kenttää valtioiden oikeuksien rinnalle.³⁵ Toisen maailmansodan jälkeen kehitys kansainvälisen oikeuden saralla on ollut nopeaa ja halu luoda yhteisiä rakenteita rauhan saavuttamiseksi oli jälleen selkeästi nähtävissä. Yhdistyneiden kansakuntien ja samalla kansainvälisen tuomioistuimen perustaminen ja lukuisien uusien sopimusten kehittäminen kuuluivat oleellisesti kansainvälisen oikeuden nousukauteen, joka kuitenkin katkesi lyhyeen kylmän sodan syttyä.³⁶

³² Neff 2010, 8–13.

³³ Barker 2000, 8–9.

³⁴ Koh 1997, 2612.

³⁵ Neff 2010, 21–23.

³⁶ *idem.*, 24.

1980-luvulta lähtien on koettu kansainvälisen oikeuden uusi hurmos, eräänlainen alan piristymisen, joka oli koettu viimeksi välittömästi toisen maailmansodan loputtua. Tämä näkyi kansainvälisen tuomioistuimen toiminnan lisääntymisenä ja suurempana huomioimisena. Teheranin panttivankitilannetta, Yhdysvaltain toimintaa Nicaraguassa tai 1990-luvulla Jugoslavian kriisiä käsittelevät kansainvälisen oikeustapaukset huomioitiin mediassa ja kansainvälinen oikeus näyttäytyi tämän kaltaisten vaikeiden poliittisten konfliktien oikeana ratkaisutapana. Lisäksi kylmän sodan loppuminen vahvisti ajatusta yhteisistä säännöistä ja Yhdistyneiden kansakuntien vahvasta roolista maailmassa. Yksi merkittävimpiä askelia oli vuonna 2002 kansainvälisen rikostuomioistuimen perustaminen melkein puoli vuosisataa sen jälkeen, kun ajatus ihmisoikeuksia ajavasta kansainvälisestä tuomioistuimesta oli saanut alkunsa.³⁷

1980-luvun piristys kansainvälisessä oikeudessa nosti esiin myös uutta tutkimusta ja kiinnostusta tieteenalaa kohtaan ja alkoi syntyä Martti Koskenniemen ja David Kennedyn johdolla kriittistä ajattelua, joka korosti kansainvälisen oikeuden olevan jatkuvaa tasapainottelua luonnonoikeudellisen ja positivistisen oikeustradition välillä.³⁸ Erityisesti Koskenniemi on teoksissaan tuonut esille kriittisen suuntauksen korostavan kansainvälisen oikeuden tarvetta olla samanaikaisesti luonnonoikeutta (nykypäivän versiossa tällä viitataan oikeuden kykyyn palvella ihmiskunnan yhteistä hyvää, sillä ajatus jumalan sanan toteuttamisesta ei ole enää tätä päivää) ja positivistista oikeutta (heijastaen valtioiden toimia ja intressejä). Käytännön kansainvälisessä oikeudessa molempien puolien huomioiminen on useimmiten rakenteellisesti mahdotonta, joten luonnonoikeudellisille argumenteille on aina mahdollista löytää positivistinen vasta-argumentti ja päinvastoin. Esimerkiksi ydinaseiden voidaan Koskenniemen esimerkin mukaan luonnonoikeudellisesta näkökulmasta katsottuna sanoa olevan laittomia, sillä ne ovat vastoin ihmiskunnan yleistä hyvää. Silti positivistit voivat todeta näiden olevan kaikesta vaarallisuudestaan huolimatta täysin laillisia, sillä ei ole olemassa niitä kieltäviä sopimuksia. Positivistien vedotessa kieltävien sopimusten puutteeseen, voivat luonnonoikeudellisen ajattelun puolustajat vedota siihen, ettei myöskään ydinaseita hyväksyvää sopimusta ole olemassa.³⁹

Modernista kansainvälisestä oikeudesta onkin Koskenniemen mukaan tullut politiikan jatke. Se tarjoaa sanaston ja puitteet politiikan toteuttamiselle, mutta ei voi tarjota valmiita ratkaisuja, sillä sen on vedottava samanaikaisesti sekä oikeuteen että jokapäiväisiin käytäntöihin; ”Moderni kansainvälinen

³⁷ *idem.*, 26–27.

³⁸ Katso Kennedy, 1987 ja Koskenniemi, 1989.

³⁹ Klabbers 2013, 13.

oikeus on taidokas viitekehys todellisten ratkaisujen siirtämiseksi toisaalle: tuleviin oikeudenkäyntimenettelyihin, tulkintaan, oikeudenmukaisuuteen, kontekstiin ja niin edelleen.”⁴⁰ Mikäli oikeus todella on poliittisen debatin jatke, on kansainvälisen oikeuden tieteenalalla hyvä kiinnittää huomiota tarkkojen toimintaa määrittelevien sääntöjen lisäksi yhä enemmän päättävien toimijoiden identiteetteihin ja niihin poliittisiin olosuhteisiin, jotka kulloisenkin oikeusprosessin aikaan vallitsevat.

2.2. Kansainvälisen oikeuden ja kansainvälisen politiikan suhde

Kuten kansainvälistä oikeutta, on tietenkin myös käytännön kansainvälisiä suhteita ollut olemassa jo tuhansien vuosien ajan. Modernin kansainvälisen politiikan syntyajaksi nimetään usein samainen vuoden 1648 Westfalenin rauhansopimus, jota on pidetty tärkeänä lähtökohtana myös klassisen kansainvälisen oikeuden kehityksessä. Oppialana kansainvälinen politiikka syntyi ensimmäisen maailmansodan jälkipuinnin seurauksena vuonna 1919, kun Aberystwythin yliopistoon perustettiin ensimmäinen kansainvälisen politiikan professuuri. Tätä ennen oli tutkittu poliittista historiaa, mutta tarve tutkia valtioiden välistä kanssakäymistä ja erityisesti niiden välille syntyneitä konflikteja loi uuden oppialan, kansainvälisen politiikan.⁴¹

Kahden tieteenalan, jotka puhuvat samoista asioista ja käsittelevät samoja aiheita, tulisi voida tehdä yhteistyötä tai ainakin puhua samoista asioista samoilla nimillä. Yhteistyö tieteenalojen välillä lisäisi molempien ymmärrystä omasta alastaan ja yhteinen sanasto helpottaisi tieteenalojenvälistä keskustelua. Tällöin kansainvälisen oikeuden tutkijat ja laatijat voisivat paremmin huomioida kansainvälisen politiikan tutkijoiden tekemät löydökset valtioiden käyttäytymisestä, ja luoda sopimuksia ja oikeutta tutkimustulosten mukaan. Jos esimerkiksi kansainvälisen oikeuden tutkijat löytäisivät selkeitä viitteitä siitä, että valtioiden tietynlainen toiminta lisäisi rauhaa ja vähentäisi ihmisoikeusloukkauksia sekä konfliktien riskiä, tulisi kansainvälisen oikeuden ammattilaisten hyödyntää tätä tietoa ja tukea hyväksi havaittua toimintaa kansainvälisen oikeuden keinoin, sekä rajoittaa vastakkaisia tuloksia aiheuttavaa toimintaa. Vastaavasti kansainvälisen politiikan tutkijoiden tulisi huomioida oikeuden merkitys omissa

⁴⁰ Oma käänös. “Modern international law is an elaborate framework for deferring substantive resolution elsewhere: into further procedure, interpretation, equity, context, and so on” (Koskeniemi 1990, 28).

⁴¹ Williams et al. 2012, 10.

ajatuksissaan, jos sen voidaan kokea vaikuttavan valtioiden käytökseen perinteisten voimakäsitysten ohella tai jopa niiden yli.⁴²

Vaikka ajatus kahden toisiaan niin lähellä olevan tieteenalan yhteistyöstä käy järkeen ajatuksen tasolla, kesti kauan ennen kuin minkäänlaiseen tieteenalojen väliseen yhteistyöhön ryhdyttiin. Kansainvälisen politiikan puolelta tämä liittyi pitkään niin sanottuun poliittisen realismin asettamaan haasteeseen.⁴³ Pohdittaessa kansainvälisen oikeuden merkitystä ja olemassaoloa käytännön kansainvälisissä suhteissa, ovat ajatukset lähes poikkeuksetta joko vastauksia tai heijastuksia poliittisen realismin pessimistisestä suhtautumisesta kansainväliseen oikeuteen. Poliittinen realismi otti kansainvälisen politiikan oppialan haltuunsa sotien välisenä aikana ja toisen maailmansodan jälkeen, jolloin aikaisempi maailmanhallituksen tavoittelu alkoi tuntumaan naiivilta ajatukselta. Aatteena poliittinen realismi ei kuitenkaan ollut uusi, vaan sen juuret ovat löydettävissä jo Thucydideen Peloponnesolaissodista ja myöhemmin Thomas Hobbesin ja Niccolo Machiavellin kirjoituksista 1400- ja 1500-luvuilla. Ensimmäisen ja toisen maailmansodan välisenä aikana ja toisen maailmansodan jälkeen poliittista realismia edustivat sellaiset ajattelijat kuten E. H. Carr ja Hans J. Morgenthau. Carr, joka nimettiin kansainvälisen politiikan ensimmäiseen professuuriin, koki aikaisemmin pinnalla olleen Woodrow Wilsonin ajaman liberalismien utopistisena ajatteluna, joka mahdollisti natsien nousun valtaan sekä vuoden 1929 suuren taloudellisen romahduksen. Vielä Carriakin enemmän tieteenalan realistisen suuntautumisen muotoutumiseen vaikutti Morgenthaun vuonna 1948 julkaisema *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. Morgenthau oli aikaisemmin opiskellut kansainvälistä oikeutta, mutta menetti uskonsa lakien merkitykseen kansainvälisellä tasolla, kun ne eivät estäneet natsien nousua ja uuden maailmansodan syttymistä.⁴⁴

Vaikka realisteilla aina Thucydideen ajoista Waltziin saakka on ollut paljon eroavaisuuksia ajatuksissaan, on yhtäläisyyksiä silti nähtävissä. Ensimmäisenä yhteisenä tekijänä on valtioiden näkeminen ainoana merkittävänä toimijana maailmanpolitiikassa. Toiseksi samaa mieltä ollaan siitä, että kansainvälisellä järjestelmällä on anarkistinen luonne. Anarkistinen kansainvälinen järjestelmä luo äärimmäisen kilpailullisen ilmapiirin. Kolmas poliittisen realismin teoreetikoita yhdistävä tekijä on materiaalisen voiman (armeijan koko, vallan tasapaino jne.) korostaminen yli immateriaalisten

⁴² Slaughter Burley 1993, 205.

⁴³ *idem.*, 206.

⁴⁴ Armstrong et al. 2007, 71–74.

tekijöiden (esimerkiksi normien, instituutioiden ja kansainvälisen oikeuden). Neljänneksi voidaan vielä lisätä valtiotoimijoiden rationaalinen luonne.

Kansainvälisen oikeuden tieteenalalla poliittisen realismin ajatuksia on mukaillut oikeuspositivistinen katsantokanta. Ajatusmalli korostaa lain olevan ihmisen itsensä ja tässä tapauksessa valtioiden itse tekemää. Tällöin se heijastelee valtioiden omia intressejä ja pyrkimyksiä.⁴⁵ Lakia ei täten siis tehdä yhteisen hyvän, rauhan säilymisen, keskinäisen kanssakäymisen helpottamisen tai kansainvälisen yhteisön vuoksi, vaan ainoastaan edistääkseen omia intressejään.

1970-luvulla kansainvälisessä politiikassa koettiin muutos. Poliittinen realismi sai haastajakseen instituutioiden ja regiimien roolia korostavan institutionalismin, joka sai runsaasti huomiota 1980-luvulla erityisesti Krasnerin ja Keohanen ansiosta.⁴⁶ Institutionalismi toi esiin instituutioiden merkityksen lisäksi yhteistyön mahdollisuuden kansainvälisissä suhteissa ja mullisti perinteistä valtaan perustuvaa ajattelumallia. Kansainvälisten instituutioiden ja regiimien huomioiminen loi tilaa myös kansainvälisen oikeuden huomioimiselle kansainvälisessä politiikassa.⁴⁷ Institutionalitit kuten Krasner ja Keohane kokevat kansainvälisen oikeuden merkittäväksi erityisesti kansainvälisen kaupan alalla, sillä lait ja säännökset tuovat lisää ennustettavuutta, joka on erityisesti kaupallisella alalla tärkeää. Lisäksi kansainvälinen oikeus voi institutionalistisesta näkökulmasta katsottuna vähentää toimijoiden välisiä transaktiokuluja, jolloin valtiot omista itsekkäistä lähtökohdistaankin katsottuna hyötyvät sen noudattamisesta ainakin joissain tapauksissa.

Eräs yritys luoda yhteys kansainvälisen politiikan ja kansainvälisen oikeuden tutkimuskentillä niin kuin myös tieteenalojen käytännön työssä on ollut oikeudellistumisen (*legalization*) käsite. Käsitteellä viitataan sarjaan tyypillisiä piirteitä, joita instituutioilla voi olla tai olla olematta. Nämä piirteet määritellään kolmen instituutioille ja sopimuksille tyypillisen ominaisuuden kautta; miten syvästi ne velvoittavat muita toimijoita, miten tarkasti määriteltyjä niiden säännökset ovat ja kuinka paljon ne delegoivat toimintaansa eteenpäin. Instituutiot voivat olla eri asteilla velvoittavia. Tätä velvoittavuuden määrää arvioitaessa tulee pohtia, missä määrin valtiot ja muut toimijat ovat sidottuja toisiinsa jollain säännöllä tai sitoumuksella tai useilla säännöillä tai sitoumuksilla. Erityisesti tämä tarkoittaa sitä, että heidän tulisi olla laillisesti sidottuja näiden sääntöjen tai sitoumuksien ansiosta ja täten alistettuja

⁴⁵ Klabbers 2013, 6, 13.

⁴⁶ Katso Krasner, 1983 & Keohane, 1984.

⁴⁷ Slaughter Burley 1993, 206.

tarkkailulle, jolla varmistetaan, että nämä toimivat kansainvälisen ja kansallisen oikeuden säännösten mukaan. Täysin oikeudellistuneet instituutiot voivatkin säännöstellä valtioiden toimintaa lain avulla. Säännösten tarkkuutta arvioitaessa tulisi kiinnittää huomiota siihen, miten selkeästi ne määrittelevät sen toiminnan, jota niistä vastaavat instituutiot vaativat, johon ne valtuuttavat tai jonka ne kieltävät. Delegaation vahvuutta ja onnistuneisuutta arvioitaessa tulisi puolestaan selvittää kuinka paljon kolmansille osapuolille on myönnetty valtaa toteuttaa, tulkita ja soveltaa määräyksiä edistääkseen konfliktien ratkaisua ja luodakseen mahdollisesti uusia määräyksiä. Nämä kolme oikeudellistumisen ominaisuutta voivat ilmetä eritasoisina tai niistä vain jotkin osiot voivat olla näkyvissä. Täysin oikeudellistuneessa instituutiossa kaikki kolme yllä mainittua osa-aluetta esiintyvät vahvoina.⁴⁸

Oikeudellistumiskeskustelu alkoi 2000-luvun alussa, jolloin joukko kansainvälisen politiikan tutkijoita huomasi tarpeen selittää ja käsitteellistää kansainvälisen järjestelmän ja sen instituutioiden muuttumista yhä enemmän valtioiden oikeudellisia instituutioita muistuttaviksi toimijoiksi. Tämä oikeudellistuminen ei koske vain kansainvälisiä tuomioistuimia, vaan myös muita kansainvälisiä instituutioita. Esimerkiksi kansainväliset ympäristö- ja asesopimukset ovat usein olleet lähtökohtaisesti kehottavia poliittisia sopimuksia, jotka lopulta ajan kuluessa ovat muuntautuneet muistuttamaan kovaa oikeutta. Siitä huolimatta, että oikeudellistumista on tapahtunut, ei sen voida sanoa tapahtuneen kaikkialla samaan aikaan tai yhtä vahvana. Esimerkiksi kansainvälisten tuomioistuinten ja Maailman kauppajärjestö WTO:n asettamia määräyksiä totellaan edelleen vaihtelevasti ja joitain sotilaallisia interventioitakin on toteutettu ilman kansainvälisen oikeuden legitimoivaa päätöstä.⁴⁹

Oikeudellistumisen ajatus poistaa sitä Austininkin esiin tuoma kapeakasteista näkemystä, että laki vaatii toteutuakseen aina suvereenin pakottavan toimeenpanovallan. Koska käytännössä yksikään kansainvälinen järjestö ei voi toteuttaa tätä vanhaa oletusta oikeudesta, on kansainvälisessä politiikassa aikaisemmin realistisiin perinteisiin viitaten hylätty ajatus kansainvälisestä oikeudesta lähes kokonaan tai todettu sen merkitys täysin olemattomaksi. Kansainvälisen politiikan teoriakeskustelu on kuitenkin jo jonkin aikaa siirtynyt tutkimaan muita institutionaalisia keinoja ylläpitää yhteistyötä ja järjestystä, kuin keskitetty toimeenpanovalta. Oikeudellistumisella pystytään arvioimaan vain velvollisuuden, tarkkuuden ja delegoinnin olemassaoloa ja määrää eri instituutioissa, mutta niiden todellisia

⁴⁸ Abbott & Snidal 2000, 401–402.

⁴⁹ Goldstein et al. 2000, 385–386.

vaikutuksia ja toteutumista ei tämän käsitteen avulla pystytä tulkitsemaan.⁵⁰ Oikeudellistumisen käsite poistaa tiukan jaon kansallisen ja kansainvälisen oikeusajattelun väliltä ja keskittyy enemmän näkemään erilaiset oikeudelliset järjestelmät ja instituutiot ja arvioimaan niiden vahvuutta kolmen juuri esittelemäni aspektin kautta. Oikeudellistuminen vie keskustelua myös pois ikivanhasta onko kansainvälinen oikeus todella oikeutta? -debatista ja antaa tutkijoille täten mahdollisuuden keskittyä olennaiseen.

Yksi merkittävimpiä oikeudellistumiskeskustelun anteja on ollut jaottelun syntyminen kovan ja pehmeän oikeuden välille (*hard law* ja *soft law*). Kovalla oikeudella tarkoitetaan “oikeudellisesti sitovia velvoitteita, jotka ovat tarkkoja (tai joista voidaan tehdä tarkkoja oikeuden päätöksellä tai julkaisemalla yksityiskohtaisia säännöksiä) ja jotka delegoivat valtaa lain tulkitsemiseksi ja toimeenpanemiseksi”.⁵¹ Instituution tai sopimuksen voidaan luokitella toimivan pehmeän oikeuden kentällä silloin, kun joku edellä mainituista kolmesta osa-alueesta on heikentynyt.⁵² Kansainvälisessä politiikassa tutkimukset ovatkin keskittyneet siihen, milloin valtio valitsee toimivansa mieluummin kovan kuin pehmeän oikeuden alueella. Kansainvälisen oikeuden näkökulmasta puolestaan pehmeä oikeus ymmärretään hieman eri tavalla ja se käsitetään ennemminkin normiksi, jolla ei ole oikeudellista sitovuutta, mutta joka silti ohjaa toimijoiden toimintaa.

2.3. Suvereniteetti kansainvälisen politiikan ja kansainvälisen oikeuden yhdistävänä tekijänä

Tämä tutkimus yhdistää oikeutta ja politiikkaa ehkä juuri molempien tieteenalojen keskeisimmän tekijän, eli suvereniteetin kautta. Kuten on käynyt ilmi, on suvereniteetti yksi kansainvälisen oikeuden periaatteista ja kansainvälisen politiikan tutkimuksen kulmakiviä. Liancourtsaarten tapauksessa kyse on kiistasta koskien saarialueiden suvereniteettia ja ymmärtääksemme tapausta paremmin on tärkeää esitellä niin oikeuden kuin politiikankin suhdetta suvereniteettiin tarkemmin.

⁵⁰ Abbott & Snidal 2000, 402.

⁵¹ Oma käänös. “legally binding obligations that are precise (or can be made precise through adjudication or the issuance of detailed regulations) and that delegate authority for interpreting and implementing the law” (Abbott & Snidal 2000, 421).

⁵² *idem*.

Vaikka globalisaatio ja maailmantalouden kehitys ovatkin luoneet tilanteen, jossa valtioiden rajoilla pitäisi olla yhä vähemmän ja vähemmän merkitystä,⁵³ korostavat lukuisat maailmassa tälläkin hetkellä käynnissä olevat aluekiistat rajojen merkitystä vielä tänäkin päivänä. Valtiot toki voivat kiistellä lukuisista muistakin aiheista, mutta aluekiistat ovat kaikista yleisin syy kiistalle. Aluekiistat ovat usein myös muiden aseellisten, pitkään kestäneiden ja luonnonvaroihin liittyvien konfliktien taustalla.⁵⁴

Nykyinen kansainvälinen järjestelmä on niin kansainvälisen oikeuden kuin kansainvälisen politiikankin näkökulmasta valtiokeskeinen järjestelmä, jossa valtiota voidaan pitää pääasiallisena tai joskus jopa ainoana merkittävänä toimijana. Tämä järjestelmä on saanut alkunsa vuonna 1648 sidotusta Westfalenin rauhansopimuksesta, jota on pidetty valtioiden ja samalla suvereniteetin luoja. ⁵⁵ Suvereniteetti on keskeisimpiä käsitteitä niin kansainvälisessä oikeudessa kuin kansainvälisessä politiikassakin. Poliitikantutkijoiden ollessa kiinnostuneita siitä miten suvereenit käyttäytyvät ja kuinka suvereniteettia pyritään suojelemaan, on kansainvälisen oikeuden rooli suvereniteetin määrittelijänä, suojelijana ja sen oikeuksien ja velvollisuuksien säätäjänä. Kansainvälinen oikeus määrittelee ne rajat, joiden puitteissa suvereenin tulisi toimia. Lisäksi kansainvälinen oikeus tarjoaa valtioille yhteisen kielen ja helpottaa näiden keskinäistä kanssakäymistä.

Suvereniteetin käsite ei ole yksiselitteinen ja ajatus siitä on muuttunut historian saatossa. Tässä tutkimuksessa suvereeni valtio määritellään kansainvälisen oikeuden määritelmän mukaan. Suvereenin itsenäisen valtion määritelmä kansainvälisen oikeuden mukaan sisältää neljä kohtaa, jotka jokaisen valtion täytyy täyttää ollakseen mahdollisesti suvereeni valtio. Sillä täytyy olla oma pysyvä väestö, sen täytyy sijaita rajatulla alueella, ja tätä aluetta ja väestöä tulee hallita oma hallitus, jolla tulee myös olla kykeneväinen osallistumaan kansainväliseen kanssakäymiseen muiden valtioiden kanssa.⁵⁶ Tällöin vallan luovuttamista joillain näistä osa-alueista kansainväliselle instituutiolle voidaan pitää merkinä suvereniteetin heikkenemisestä ja suvereenin vallan luopumisesta.

Keskeisimpänä suvereenin valtion ominaisuutena pidetään sen omaa aluetta ja mahdollisuutta toimia alueella haluamallaan tavalla. Alueen kokoa ei ole mitenkään määritelty ja maailman suvereenit valtiot poikkeavatkin kokonsa puolesta toisistaan huomattavasti. Suvereenin valtion alueeseen kuuluu maa-

⁵³ Katso esim. Ruggie 1993.

⁵⁴ Wiegand , 1.

⁵⁵ Hershey 1912, 32.

⁵⁶ Klabbers 2013, 70.

alueiden lisäksi valtion ilmatila ja sen mahdolliset sisäiset vesistöt, valtion aluevesistöt sekä mahdolliset saaristomerialueet. Vaikka valtiolla tulisi periaatteessa olla rajat, voi suvereenin aluevaatimus täytyä silloinkin, kun rajoista on kiistaa tai niitä ei ole määritelty aivan tarkasti. Vaikka alue olisi täysin vallattu, ei valtio silti välttämättä menetä suvereniteettiaan, varsinkin jos valtaus on tapahtunut YK:n peruskirjan vastaisesti.⁵⁷

Niin kauan kuin alueella on huomattava määrä väestöä, riittää se kattamaan suvereenin väestövaatimuksen. Kuten alueen koossa, ei myöskään väestön määrän kohdalla ole mitään vähimmäismäärää, joka alueella tulisi pysyvästi asustaa. Myöskään alueen väestön etninen, kielellinen tai uskonnollinen tausta sekä heidän rotunsa ei ole kansainvälisen oikeuden silmissä relevantteja väestön määrittelemisen suhteen. Riittää, kunhan valtion rajojen sisällä asuu pysyvästi melko stabiili määrä ihmisiä.⁵⁸

Kolmas suvereenin valtion vaatimus on tehokas hallitus, joka sopivissa määrin kykenee kontrolloimaan omaa väestöään ja aluettaan ilman ylemmän auktoriteetin puuttumista sen toimiin. Joidenkin valtioiden syntyhetkellä ei ole ollut olemassa yhtä määräävää hallitusta (esimerkiksi Algeria, Ruanda) ja valtiot ovat olleet anarkistisessa tilassa tai vaihtoehtoisesti hallitus ei ole voinut kontrolloida koko aluettaan esimerkiksi sisällissodan vuoksi (esimerkiksi Kroatia). Näille valtioille on silti määrätty suvereniteetti ja ne on hyväksytty Yhdistyneiden kansakuntien jäseneksi. Jo olemassa olevien valtioiden kohdalla hallituksen olemassaolo ja sen kyky hallita valtiotaan ei ole ollut niin tärkeä osa suvereniteetin menettämislle. Läpi historian tunnetaan lukuisia tilanteita, joissa valtiot ovat olleet hetkellisesti tai pidempiäkin aikoja vailla hallitusta menettämättä silti suvereenin asemaa. Kansainvälinen oikeus ei myöskään ota kantaa siihen, onko hallituksella legitimeetti toimiinsa. Hallituksen suorittamat ihmisoikeusloukkaukset eivät täten ole este vanhan jo olemassa olevan valtion suvereniteetin säilymiselle, vaikka tähän voidaan ulkoa käsin suojeluvastuun periaatteen mukaisesti puuttuakin. Uusille valtioille valtion ja suvereenin status voi kuitenkin helposti jäädä myöntämättä, jos sen alueella toimiva hallitus syyllistyy ihmisoikeusloukkauksiin.⁵⁹ Jo olemassa olevalla on siis oikeuden silmissä paremmat oikeudet kuin syntyvaiheessa olevalla valtiolla.

⁵⁷ *idem.*, 70–71.

⁵⁸ Boczek 2005, 120.

⁵⁹ *idem.*, 120–121.

Neljäs vaatimus liittyy myös hallitukseen, sillä hallituksella tulisi olla mahdollisuuksia pitää yllä omia ulkosuhteita muiden valtioiden kanssa. Kuten sisäistenkin asioiden kohdalla, ei ulkosuhteidenkaan hoitaminen ole välttämättömyys valtion suvereniteetille. On olemassa pieniä valtioita (esimerkiksi Lichtenstein), joka toimii puolustuksen ja ulkopoliittikan alueilla yhteistyössä muiden, suurempien valtioiden kanssa. Nykyisin vaatimus ulkosuhteista ei ole yhtä merkittävä kuin esimerkiksi kolonialismin aikaan, jolloin kolonisoiduilla valtioilla saattoi muutoin olla melko pitkälti itsenäisen valtion oikeudet, mutta niillä ei ollut omia ulkosuhteita.⁶⁰ Nykyisin ulkosuhteet usein kuitenkin auttavat hahmottamaan etenkin liittovaltiotason politiikkaa – Yhdysvalloilla on oma yhteinen ulkopoliittikkansa, kun taas sen osavaltioilla ei ole tällaista oikeutta.⁶¹

Nämä neljä vaatimusta on määritelty vuoden 1933 Montevideon sopimuksessa, joka on hyväksytty osaksi kansainvälistä oikeutta. Montevideon kriteereiksikin kutsutut suvereenin valtion vaatimukset muodostavat yleisimmin hyväksytyyn määritelmään suvereenista valtiosta. Vaikka Montevideon kriteereitä käytetään yleisesti määrittelemään suvereenin statusta, ei niitä voida pitää absoluuttisena totuutena. Lukuisat tutkijat ovat kyseenalaistaneet kriteerit ja peräänkuuluttaneet modernimpaa tulkintaa.⁶²

Tämän tutkielman kannalta erityisen merkittävää on tietää suvereniteetista merialueilla, saarilla sekä laskuveden aikaan merenpinnan yläpuolelle nousevilla maa-alueilla. Nämä kaikki on määritelty vuonna 1982 tehdyssä ja vasta vuonna 1994 voimaan astuneessa Yhdistyneiden kansakuntien merioikeusyleissopimuksessa (*United Nations Convention on the Law of the Sea, UNCLOS*). Se, luokitellaanko jokin alue laskuveden aikana näkyväksi kohoumaksi (*low-tide elevation*), luodoksi (*rock*) vai saareksi (*island*), vaikuttaa paljon siihen, millaisia oikeuksia sen omistavalla valtiolla on. Laskuveden aikana näkyvä kohoumalla tarkoitetaan sellaista luonnon muodostamaa maa-aluetta, joka laskuveden aikana nousee merenpinnan yläpuolelle, mutta joka nousuveden aikana peittyy veden alle.⁶³ UNCLOSin mukaan saareksi katsotaan luonnon muodostama, veden ympäröivä maa-alue, joka on vedenpinnan yläpuolella nousuveden aikana. Luodoksi UNCLOS puolestaan määrittelee merenpinnan

⁶⁰ Klabbers 2013, 72.

⁶¹ Craven 2010, 220.

⁶² Grant 1999, 413-415.

⁶³ UNCLOS 1982, artikla 13.

yläpuolella olevat saaren määritelmän täyttämät maa-alueet, jotka eivät sovellu ihmisasutukseen tai oman taloudellisen toiminnan harjoittamiseen.⁶⁴

Maailman pinta-alasta kolme neljäsosaa on veden peitossa, joten on luonnollista, että kansainvälinen oikeus on jo pitkään pyrkinyt säätelemään merialueita. Merialueiden sääntelyyn liittyy vahvasti sekä turvallisuus- että talousaspekti, jotka molemmat kiinnostavat valtioita suuresti.⁶⁵ Lähimpänä valtion rantaviivaa on aluemerijärvi ja sitä voi seurata lisävyöhyke valtion niin halutessa. Tämä lisävyöhyke voi olla yksinoikeutettu kalastusalue tai yleisemmin käytössä oleva talousvyöhyke. Aluemerijärvi kuuluu jokaiselle valtiolle automaattisesti, mutta lisävyöhykkeet jokaisen valtion tulee itse omakseen vaatia. Lisävyöhykkeiden jälkeen alkaa aava meri, jota mikään valtio ei voi hallita. Aluemerijärvi voi valtion niin halutessa ylittää jopa 12 meripeninkulman päähän tarkkaan määritellyistä perusviivoista, mutta valtio voi halutessaan luopua (esimerkiksi taloudellisista syistä) näin suuren aluemerijärven ylläpitämisestä. Mikäli laskuvien aikana näkyvä kohouma sijaitsee valtion aluemerijärven alueella, voidaan sitä käyttää apuna mitattaessa aluemerijärven leveyttä.⁶⁶ Aluemerijärvellä pätevät käytännössä muutoin kaikki samat lait kuin mantereellakin, mutta kansainvälinen merioikeus on määrännyt valtioiden velvollisuudeksi taata kaikille aluksille oikeus viattomaan kauttakulkuun, jos ne täyttävät viattoman kauttakulun määritelmän.⁶⁷ Suvereenilla ei myöskään ole oikeutta pidättää toiselle valtiolle kuuluvaa sota-alustaa tai muita valtiollisiin tarkoituksiin käytettyjä aluksia. Tällaisissa tilanteissa aluksen voi vaatia välittömästi poistumaan aluevesiltä, mahdollisesti sotilaallista voimaa avuksi käyttämällä.⁶⁸

Lisävyöhyke alkaa välittömästi aluemerijärven päättyttyä ja se voi ylittää korkeintaan 24 meripeninkulman päähän aluemerijärven ulkorajasta. Tällä alueella valtio saa harjoittaa tarpeellisia valvontatoimia estääkseen tulli-, maahanmuutto- tai terveydenhuoltolakien rikkomista alueellaan.⁶⁹ Talousvyöhyke puolestaan voi ylittää jopa 200 meripeninkulman päähän siitä, mihin aluemerijärvi päättyy. Talousvyöhykkeellä valtiolla on täysivaltaiset oikeudet tutkia, hyödyntää, säilyttää ja hoitaa merenpohjan yläpuolisia vesiä, merenpohjaa ja sen sisustaa ja niissä olevia luonnonvaroja. Lisäksi valtiolla on oikeus hyödyntää

⁶⁴ *idem.*, artikla 121.

⁶⁵ Klabbers 2013, 234.

⁶⁶ UNCLOS 1982, artikla 13.

⁶⁷ *idem.*, artikla 17.

⁶⁸ *idem.*, artikla 30.

⁶⁹ *idem.*, artikla 33.

alueen tuulta ja virtauksia energian tuottamiseen, viedä alueelle tekosaaria ja laitteistoa sekä toteuttaa alueella meritieteellistä tutkimusta ja ympäristön suojelua.⁷⁰

2.3.1. Pohdintaa suvereniteetin merkityksestä

Kuten edellä käy ilmi on suvereniteetin määrittelemisellä kansainvälisen oikeuden silmissä paljonkin merkitystä, sillä suvereenius sääntelee oikeuksia ja velvollisuuksia määritellyllä alueella. Aina määrittelemisen ei kuitenkaan ole helppoa, ja valtiot voidaan kokea suvereeniksi eri tahojen toimesta tai eri syistä. Alla pyrin avaamaan lisää suvereniteetin käsitteeseen liittyvää problematiikkaa sekä käsitteen historiaa niin kansainvälisen oikeuden kuin kansainvälisen politiikankin näkökulmasta.

Suvereniteetin doktriini on kehittynyt kahdessa osioissa, joista toinen korostaa suvereniteetin sisäisiä ja toinen sen ulkoisia ominaisuuksia. Suvereniteetin sisäisillä ominaisuuksilla tarkoitetaan, että suvereeniksi julistetulla henkilöllä tai poliittisella elimellä on korkein mahdollinen määräysvalta oman yhteiskuntansa sisällä. Tällöin hallituksella on oltava absoluuttinen ja lopullinen auktoriteetti sen hallitsemalla alueella ja sen tulisi voida hallita myös rajojensa ylittämistä molempiin suuntiin. Suvereniteetin ulkoiset ominaisuudet tarkoittavat sitä, että ei ole olemassa mitään absoluuttista ja lopullista valtaa suvereenin vallan yläpuolella. Suvereenia valtiota tulee täten pitää itsenäisenä kaikissa poliittisissa tilanteissa ja se on vapaa omien rajojensa sisällä toimimaan haluamallaan tavalla vailla minkään muun toimijan (valtion, järjestön tai yksilön) mahdollisuutta puuttua asiaan.⁷¹ Suvereniteetin ulkoiset ominaisuudet on nimetty westfalenilaiseksi suvereniteetiksi. Näiden kahden kehityssuunnan lisäksi on vielä eritelty valtioiden kansainvälisoikeudellinen suvereniteetti, jolla tarkoitetaan, että suvereenilla valtiolla tulee olla kansainvälinen tunnustus ja oikeutus tehdä sopimuksia muiden suvereenien kanssa, sen tulee olla lain edessä tasa-arvoinen muihin suvereeneihin nähden ja se voi halutessaan liittyä osaksi valitsemaansa kansainvälistä instituutiota. Westfalenilainen ulkoisen suvereniteetin oletus pitää sisällään ajatuksen, että valtiota eivät loppupeleissä sido edes ne sopimukset, jäsenyydet ja lupaukset, joita ne ovat solmineet kansainvälisoikeudellisen suvereniteetin oikeudellaan.⁷²

⁷⁰ *idem.*, artikla 56–57.

⁷¹ Katso Hinsley, 1986.

⁷² Krasner 2010, 96.

Westfalenin regiimi kehittyi 1700-luvun loppuun mennessä yleisesti hyväksytyksi kansainväliseksi normistoksi, joka perustui alueellisen suvereniteetin, valtioiden muodollisen yhdenvertaisuuden, toisten valtioiden sisäisiin asioihin puuttumattomuuden ja kansainvälistä säätelystä vaativien asioiden valtiollisen hyväksynnän periaatteisiin. Vaikka myöhemmin kansainvälinen oikeus kehittyi huomattavasti monimuotoisemmaksi huomioiden myös yksilöiden ja järjestöjen roolin sekä rajoittaen suvereniteettia joissain tapauksissa, on sen yhtenä kantavana ajatuksena edelleen suvereniteetin periaate. Esimerkiksi valtiot voivat vedota Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan artiklaan 2(7), jos kokevat Yhdistyneiden kansakuntien puuttuvan sisäisiin asioihinsa.⁷³ Kansainvälisen oikeuden tutkija Martti Koskenniemi on todennut valtioiden vetoamisen artiklaan 2(7) aiheuttavan kansainvälisen oikeuden ammattilaisissa välittömästi ajatuksen valtion pyrkimyksestä piiloutua kansainvälisen yhteisön hyvin perustellulta kritiikiltä.⁷⁴ Toisaalta vuonna 2001 voimaan astunut suojeluvastuun periaate estää valtioita tekemästä mittavia ihmisoikeusloukkauksia omien rajojensa sisällä antamalla oikeuden humanitaariseen interventioon kyseisen valtion alueella ilman tämän valtion lupaa.⁷⁵ Suojeluvastuun periaate toi muutoksen kansainvälisen oikeuden ja suvereniteetin periaatteen välillä käydyille keskustelulle estäen hallituksen aiheuttavan mittavan väestönsä sortamisen suvereniteetin nimissä. Suvereniteetti ei siis enää tarkoita pelkkiä oikeuksia, vaan siihen kytkettiin myös ajatus vastuusta omia kansalaisia kohtaan.

Problematiikka suvereniteetin ja siihen puuttumaan pyrkivän kansainvälisen oikeuden ympärillä on ollut aina suvereniteetin alkuaajoista lähtien osa kansainvälisen oikeuden ja kansainvälisen politiikan teoriakeskustelua. Toisaalta on puhuttu suvereniteetin merkityksen muutoksesta ja toisaalta taas keskusteltu siitä, onko kansainvälistä oikeutta ylipäänsä olemassakaan, vai onko sääntöjen näennäinen noudattaminen vain suvereenin tapa kerätä hyötyjä ja harrastaa prestiisipolitiikkaa. Tässä osiossa pyrin tuomaan esille eri tapoja käsitellä suvereniteetin ja kansainvälisen oikeuden suhdetta sekä yleisemminkin tapoja nähdä suvereniteetti kansainvälisten organisaatioiden saadessa valtaa.

Erilaisia säännöstöjä on ollut kautta aikain, jo ennen suvereniteettiäkin. Silti suvereniteetti on kestänyt tähän päivään saakka. Käsitteen merkitys on muuttunut paljonkin, mutta sen ydinajatukseseen viitataan yhä tiiviisti ja maailma toimii edelleen pääosin valtioiden ehdoilla. Se miksi suvereniteetti on säilyttänyt asemansa näinkin pitkään, johtuu siitä, että sen merkittävimmät toimijat (vahvat valtiot)

⁷³ Yhdistyneiden kansakuntien peruskirja, 1945.

⁷⁴ Koskenniemi 2010, 61.

⁷⁵ Suojeluvastuun periaate, 2001.

voivat mukauttaa sitä parhaaksi kokemallaan tavalla muuttamalla se sääntöjä. Jotta suvereniteetin säännöt muuttuisivat, pitää sen merkittävimpien toimijoiden tukea jotain toisenlaista säännöstöä, jonka ne kokisivat luovan parempia vaihtoehtoja.⁷⁶ Suurvaltojen siirtäessä valtaansa kansainvälisille instituutioille ja tukiessa yhteistyötä pääasiallisena toimintamuotona, tapahtui tällainen muutos.

Ilman valtaa ei ole turvallisuutta eikä hyvinvointia, sillä ilman valtaa suojelun ja tottelevaisuuden yhteys rikkoontuu ja puhkeaa anarkistinen tila. Suvereniteettikin on vain yksi vallan esiintymä, joka on muodostunut tavaksi jo siinä määrin, että sitä ei enää kyseenalaisteta, vaikkei se sopusikaan nykypäivään. Erityisesti ylikansallisten ja vahvaan integraatioon tähtäävien alueellisten kansainvälisten organisaatioiden lisääntyessä ja saadessa enenevässä määrin valtaa maailmanpolitiikassa viimeisen sadan vuoden aikana, on esiintynyt yhä enemmän keskustelua suvereniteetista tarpeettomana ja vanhentuneena käsitteenä.⁷⁷ Jotkin filosofit ovat pitäneet valtion ja samalla suvereniteetin käsitettä myyttinä tai fiktiona läpi modernin historian. Näillä myyteillä oikeutetaan valtaa, joka ei välttämättä ole todellista. Kansainvälisen oikeuden tutkijat ovat löytäneet valtiokeskeiselle ja vahvaa suvereniteettia korostavalle kansainväliselle järjestelmälle kritiikkiä niin moraalisesta, sosiologisesta kuin funktionaaliseskakin näkökulmasta. Moraalisesta näkökulmasta katsottuna suvereniteetti ylläpitää rajoitettujen ryhmien itsekkäitä pyrkimyksiä ja sitä voidaan käyttää oikeuttamaan alistavien ja ihmisoikeuksia loukkaavien toimenpiteiden toteuttamista valtion rajojen sisällä. Sosiologisesta näkökulmasta katsottuna suvereniteetti ei ota huomioon teknologisia, taloudellisia, ympäristöllisiä ja ideologisia keskinäisriippuvuussuhteita. Suvereniteetin funktionaalinen kritiikki puolestaan osoittaa, että suvereniteetti on ollut kykenemätön toimimaan tehokkaasti valtioiden rajat ylittävien ongelmien, kuten ilmastonmuutoksen, terrorismin ja rikollisuuden estämiseksi, ja samalla edistämään ihmiskuntaa yleisesti hyödyttäviä asioita, kuten vapaata kauppaa ja ihmisoikeuksia.⁷⁸

Suvereniteetin menetettyä suuren osan sen alkuperäisestä merkityksestä vallan uudelleen jakautumisen ja globalisaation leviämisen myötä, on valtioiden sopeuduttava elämään samanaikaisesti suvereenina ja tiivistä yhteistyötä tekevinä toimijoina. Hyvänä esimerkkinä tästä toimii Euroopan unioni, jonka jäsenvaltiot ovat lähes täysin luopuneet päätöksentekovallastaan joillain osa-alueilla, kuten talouden tai energiapolitiikan kysymyksissä. Kaikki kolme alussa mainitsemani suvereniteetin haaraa (sisäinen suvereniteetti, ulkoinen eli westfalenilainen suvereniteetti ja kansainvälisoikeudellinen

⁷⁶ Krasner 2010, 98–99.

⁷⁷ Koskenniemi 2010, 61–67.

⁷⁸ *idem.*, 61.

suvereniteetti) ovat harvoin enää yhtäaikaisesti mahdollisia.⁷⁹ Euroopan unioniin liittyessään valtiot ovat käyttäneet kansainvälisoikeudellista suvereniteettiaan, mutta sopimuksillaan menettäneet samalla oikeutensa Westfalenilaiseen, ulkoiseen suvereniteettiin.

Kansainvälinen oikeus ja kansainväliset instituutiot voivat muuttaa käsitystämme suvereenista valtiosta, mutta samalla ne voivat tukea ja luoda uudenlaista suvereniteettia. Robert Jackson on tuonut esille ajatuksen näennäisesti suvereenista valtioista (*quasi-states*). Näillä hän tarkoittaa erityisesti niitä kehitysmaita, jotka toisen maailmansodan jälkeen ovat pitäneet suvereenin statusta yllä lähinnä kansainväliseen yhteisöön tukeutumalla, eivätkä niinkään omin avuin. Jacksonin mukaan kansainvälinen oikeus ja kansainväliset normit ylläpitävät joidenkin heikommin menestyvien valtioiden olemassaoloa. Hän kutsuu tätä ilmiötä "negatiiviseksi suvereniteetiksi" ja vertaa sitä "positiiviseen suvereniteettiin", jonka hän rinnastaa modernien valtioiden syntyyn Euroopassa.⁸⁰

On olemassa kolmaskin näkökulma suvereniteetin ja kansainvälisten instituutioiden suhteesta. Tämän näkökulman edustajat korostavat kansainvälisten instituutioiden legitimitietin ja toimintavaltuuksien lähdeä – valtiota. Kansainvälinen organisaatio ei tästä näkökulmasta katsottuna näyttäydy uhkana, vaan sen toimet on mahdollistanut omaa toimivaltaansa harkitusti käyttänyt suvereeni. Tällöin suvereeni ei joudu siirtämään tai rajoittamaan osaa suvereniteetistaan, vaan yksinkertaisesti harjoittaa yhtä suvereenin vallan muotoa antamalla legitimitietin ylikansalliselle toimijalle. Valtioiden ja kansainvälisten organisaatioiden voidaan katsoa tällaisessa tilanteessa voivan toimia yhtäaikaisesti, ei kilpaillen vallasta toisiaan vastaan.⁸¹

2.4. Oikeuden ja politiikan keinot konfliktin ratkaisemisessa

Yksi yhdistyneiden kansakuntien päätavoitteista on ollut luoda järjestelmä, jonka avulla voidaan luoda ja pitää yllä rauhaa maailman kansojen ja valtioiden välillä. Peruskirjansa artiklassa 33 Yhdistyneet kansakunnat määrittelee laajan valikoiman keinoja, joita valtiot voivat vapaavalinnaisesti käyttää riitojen rauhanomaiseen selvittelyyn, mikäli kiista voisi mahdollisesti vaarantaa kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden. Artikla 33 kehottaa valtioita ensisijaisesti käyttämään ”neuvotteluja, tutkimusmenettelyä, välitystä, sovintomenettelyä, välitysoikeudellista tai tuomioistuinmenettelyä,

⁷⁹ Krasner 2010, 97.

⁸⁰ Katso Jackson 1993.

⁸¹ Katso Brabandere, 2013.

alueellisten elinten tai sopimusten apua taikka muita rauhanomaisia keinoja”.⁸² Tästä syystä Yhdistyneiden kansakuntien alle on perustettu myös kansainvälinen tuomioistuin, jonka tehtävänä olisi ratkoa valtioiden välisiä konflikteja puolueettomasti ja kansainväliseen oikeuteen vedoten. Kansainvälisen oikeuden käyttö konfliktinratkaisussa toimii pääasiassa antamalla konflikti puolueettoman kolmannen osapuolen, eli yleensä joko tapauskohtaisesti luotujen tuomioistuinten tai kansainvälisten tuomioistuinten käsiteltäväksi. Toisin kuin niin kutsutut poliittiset konfliktinratkaisumenetelmät, vaatii kansainvälisen oikeuden käyttäminen oikeudellisen velvoitteen, joka sitoo kiistaosapuolia hyväksymään tuomioistuimen päätöksen.⁸³ Poliittisia konflikteja tulisi ensisijaisesti pyrkiä ratkaisemaan diplomatian lukuisin keinoin. Nämä keinot voidaan karkeasti jakaa suoriin kahdenvälisiin neuvotteluihin, kiistaosapuolia sitomattomiin kolmansien osapuolien käyttöön (esimerkiksi rauhanvälitys ja sovittelemismenetelmät) sekä kiistaosapuolia sitovaan kolmansien osapuolien käyttöön (oikeuden päätökset sekä sitovat sovittelemismenetelmät).⁸⁴ Määrittelen poliittisiksi sellaiset konfliktit, joissa valta, historia, identiteetti, aatteet ja arvot ovat keskiössä. Suurin osa kiistoista on luonteeltaan edes jonkin aspektin osalta poliittisia. Ei-poliittisia konflikteja ovat puolestaan esimerkiksi täysin teknisiin seikkoihin perustuvat kiistat, kuten kiistat radioaaltojen jakamisesta.

Kansainvälisen oikeuden peruseriaatteisiin kuuluu, että valtioiden on itse voitava hyväksyä heihin kohdistuva tuomiovalta. Silti vain suurimmat kansainvälisen oikeuden toimijat ja ensisijaisesti kansainvälinen tuomioistuin ovat voittaneet valtioiden luottamuksen puolelleen edes jossain määrin.⁸⁵ Tässä osiossa selvitän lyhyesti, millaisia uhkia ja mahdollisuuksia oikeudellinen ja diplomaattinen lähestymistapa voivat tarjota poliittisen konfliktin ratkaisemiseksi. Keskityn oikeudellisen lähestymistavan osalta kansainvälisen tuomioistuimen käyttöön konfliktien ratkaisussa, sillä se on tutkimukseni kannalta keskeisessä asemassa.

Valtiot suosivat yleensä ensisijaisesti kahdenvälisiä neuvotteluja konfliktinsa ratkaisemisessa niiden joustavuuden ja oman kontrollin säilyttämisen vuoksi. Oikeuteen ja politiikkaan nojaavia konfliktinratkaisukeinoja pohdittaessa valtiot ensisijaisesti pyrkivätkin käyttämään kiistaosapuolille valtaa konfliktinratkaisun eri vaiheissa tarjoavia poliittisia menetelmiä sen sijaan että luovuttaisivat

⁸² YK:n peruskirja 1945, artikla 33.

⁸³ Bilder 2007, 195.

⁸⁴ McLaughlin Mitchell 2002, 750.

⁸⁵ Bilder 2007, 196.

valtaansa prosessin etenemisen suhteen oikeutta edustaville tahoille.⁸⁶ Neuvotteluissa valtiot voivat keskustella vapaammin juuri niistä asioista joista itse haluavat. Diplomaattiset neuvottelut sisältävät usein myös paljon muutakin kuin oikeudellista keskustelua, jolloin kiistan syvimpiin juuriin päästään paremmin käsiksi. Toisaalta oikeudellisen lähestymistavan edut ovat myös selkeät; kansainvälisen tuomioistuimen käyttö neutralisoi valtasuhteita kiistakumppaneiden välillä, takaa faktojen puolueettoman ja tasapuolisen käsittelyn sekä poistaa politiikan kiistasta, jolloin jyrkät ja aatteelliset näkemykset eivät ole vaikuttamassa konfliktin ratkaisuun ja jopa vähemmän suositut ratkaisut hyväksytään helpommin.⁸⁷

Tuomioistuinmenettelyn etuna on myös tapauksen ratkeaminen suuntaan tai toiseen. Joissain tapauksissa neuvottelut eivät etene ja valtiot ovat valmiita oikeusmenettelyyn vain saadakseen pitkään jatkuneeseen kiistan lopullisen mielipiteen. Annettu lopputulos näyttäytyy lisäksi niin kansainvälisen yhteisön kuin kiistaosapuoltenkin silmissä usein hyväksyttynä ratkaisuna kansainvälisen tuomioistuimen nauttiman legitimitetin ja auktoriteetin vuoksi. Lopputulos ei aiheuta helposti kiistaa jälkikäteen, sillä päätöstä ei ole tehty henkilökohtaisesti loukkaamaan kumpaakaan kiistaosapuolta ja sen on tehnyt tapauksen suhteen neutraali kolmas osapuoli.⁸⁸

Oikeuteen nojaaminen konfliktinratkaisussa auttaa valtioita osoittamaan olevansa tosissaan kiistan ratkaisun suhteen. Valtion ehdottaessa kiistan viemistä kansainvälisen tuomioistuimen eteen, ottaa toinenkin kiistaosapuoli tämän väitteet tosissaan, sillä oikeustoimien hinta, mahdollinen pitkä kesto, tapauksen saama julkisuus kansainvälisessä yhteisössä sekä oikeustoimia ehdottavan valtion riski häviämiseen ovat yleisesti valtioiden tiedossa. Lisäksi kiistan vieminen oikeuteen voi riisua tapauksen sen poliittisista piirteistä ja täten antaa lisää aikaa neuvotteluille kiista ollessa muutoin herkässä tilanteessa. Useat kansainvälisen tuomioistuimen käsiteltäväksi tuodut oikeustapaukset ovat ratkenneet tällä tavoin – tapauksen tullessa oikeuden käsiteltäväksi ovat kiistaosapuolet päättäneet aloittaa uudet neuvottelut ja löytäneet ratkaisun ilman tuomioistuimen tuomareiden päätöstä. Tällöin pelkkä oikeustoimien alullepano on voinut lisätä neuvottelujen onnistumisen mahdollisuutta.⁸⁹

⁸⁶ *idem.*

⁸⁷ Legault 2000, 47–48.

⁸⁸ Bilder 2007, 213–214.

⁸⁹ *idem.*, 214.

Kansainväliseen oikeuteen ja tuomioistuinmenetelmään tukeutuminen konfliktinratkaisumenetelmänä voi myös luoda uutta kansainvälistä oikeutta. Kiistaosapuolten kannalta tämä ei tietenkään välttämättä ole kovinkaan merkittävä seikka konfliktinratkaisumenetelmää valittaessa, mutta tulevia konflikteja ratkaistaessa sekä valtioiden oikeita käyttäytymismalleja vastaavissa tilanteissa pohdittaessa, on tämäkin laskettava oikeuteen perustuvan konfliktinratkaisumenetelmän eduksi. Toinen vastaava etu, jota kiistaosapuolet varmasti useammin punnitsevat, on kansainvälisen yhteisön sekä oikeusvaltion merkitysten korostaminen. Tuomioistuinten käyttö nostaa kansainvälisen yhteisön ja oikeuden asemaa maailmassa, mutta samalla antaa valtioille mahdollisuuden osoittaa edustavansa kyseisiä arvoja.⁹⁰ Kansainvälinen oikeus tarjoaa kiistaosapuolille edellä mainittujen etujen lisäksi myös yhteisen kielen, joka mahdollistaa konfliktista ja sen ratkaisumahdollisuuksista keskustelun tavalla, jossa voidaan tietää osapuolten tarkoittavan samoja asioita puheissaan.

Kansainväliseen oikeuteen ja kiistaosapuolia sitovaan kolmannen osapuolen käyttöön liittyy tietenkin etujen lisäksi myös riskejä ja haittoja. Suurin riski on mahdollisuus hävitä oikeustapaus pystymättä itse vaikuttamaan asiaan mitenkään. Lopputulokset voivat olla ennalta arvaamattomia, sillä kansainvälisen oikeuden säännöt eivät yllä kattamaan kaikkia mahdollisia kiistatapauksia ja oikeuden säännöstely on paikoittain löyhää, jättäen täten runsaasti tulkinnanvaraa. Kykenemättömyys osallistua lopputuloksen syntymiseen voi olla suurikin kolaus kansalliselle ylpeydelle ja koettelee jo suvereniteetin rajoja. Käytyään pitkällisen oikeusprosessin läpi, eivät kiistaosapuolet voi koskaan olla täysin varmoja noudattaako kiistan toinen osapuoli kansainvälisen tuomioistuimen asettamaa päätöstä, sillä sanktioita on hankala antaa ja valitusprosessit turvallisuusneuvostoon voivat viedä runsaasti aikaa ja törmätä siellä jonkin turvallisuusneuvoston jäsenvaltion poliittiseen vastustukseen.⁹¹ Liancourtsaarten tapauksessa riskiksi täytyy huomioida myös Japanissa ja Etelä-Koreassa vallallaan oleva kulttuuri, jossa kasvojen menettäminen on pahinta mitä voi tapahtua. Riski kasvojen menettämiseen voi jopa estää valtioita tukeutumasta oikeusmenettelyihin. Tietenkin tulee myös huomioida, etteivät kaikki kansainvälisen oikeuden päätökset ole sitovia. Kiistaosapuolet voivat valita tarpeitaan parhaiten vastaavan menettelytavan. Esimerkiksi neuvoa antavan oikeusmenetelmän käyttö ei sido kiistaosapuolia, mutta antaa heille mahdollisuuden kansainvälisen tuomioistuimen mielipiteen kuulemiseen.

⁹⁰ *idem.*, 214–215.

⁹¹ *idem.*, 215–216.

Vaikka oikeustoimien aloittaminen on joissain tapauksissa ajanut kiistaosapuolet ratkaisemaan kiistansa neuvotteluiden avulla keskenään, on myös mahdollista, että oikeustoimien nostaminen kiristää kiistaosapuolten välejä entisestään ja nostaa konfliktiriskiä. Oikeustoimien ehdottamista voidaan pitää vihollismielisinä, jolloin kiistan eskaloitumisen riski kasvaa. Toisaalta pitkään kestävä oikeusprosessi voi lisäksi pitkittää kiistan kestoja ja pitää sitä jatkuvasti esillä kahdenvälisissä suhteissa. Pohtiessaan kiistanratkaisumenetelmäänsä, valtiot saattavatkin usein päätyä neuvotteluihin tai muihin vähemmän sitoviin menetelmiin myös sen vuoksi, että ne ovat joustavampia kuin erittäin jäykästi ja kaavan mukaan etenevät, pitkään kestävät ja kalliit oikeusprosessit.⁹²

Kolmas osapuoli ei välttämättä voi punnita kaikkia kiistaan liittyviä seikkoja, sillä toisin kuin kahdenvälisissä neuvotteluissa, ei oikeusteitse voida ottaa huomioon esimerkiksi tunteisiin ja kokemukseen pohjautuvia perusteluita. Lopputuloksen voidaan täten kokea pohjautuvan pinnallisiin ja epäolennaisiin seikkoihin. Toisaalta tämä voidaan nähdä haittana ja toisaalta taas oikeuskäsittelyn hyvänä puolena – oikeudessa huomioidaan vain oikeudelliset, ei esimerkiksi tunteisiin vetoavat todisteet. Pääsääntönä on, että asiakirjat ja sopimukset käyvät todisteaineistoksi mikäli ne käsittelevät selkeästi kiistakohdetta. Sopimuksissa merkittävää on myös, että kumpikin kiistaosapuoli on hyväksynyt kiistakohdetta käsittelevän sopimuksen. Tämän tutkielman käsittelemän Japanin ja Etelä-Korean välisen kiistan osalta oikeusmenetelmän käyttämistä voisivat hankaloittaa Itä-Aasian alueella vallitsevat vahvat nationalistiset taipumukset. Alueella koettujen kiistojen esittämistä kansainväliselle tuomioistuimelle voi tällöin estää alueen valtioiden pelko epäsuotuisan lopputuloksen aiheuttamasta takaiskusta kansalliselle identiteetille.⁹³

Tärkeää konfliktinratkaisukeinoa valittaessa on tarkastella konfliktin luonnetta ja valita siihen sopiva ratkaisumetodi. Rauhanvälityksen metodeja tutkinut Richard Bilder on jakanut konfliktit luonteeltaan poliittisiin ja puhtaammin oikeudellisiin ristiriitoihin. Kiistat, joissa keskiössä on kansallinen ylpeys, keskeiset kansallisen intressin aiheet tai joissa on käytetty voimakeinoja voivat olla erityisen hankalia oikeusteitse ratkaistavaksi. Esimerkiksi Iran vetosi kyseiseen seikkaan *Tehran Hostages case* -tapauksessa ja Yhdysvallat kuuluisan *Case Concerning Military and Paramilitary Activities in and Against Nicaragua* -tapauksen yhteydessä, mutta vetoomuksia ei tuolloin otettu huomioon. Kansainvälinen tuomioistuin ei vielä tähän päivään mennessä ole kieltäytynyt käsittelemästä yhtäkään

⁹² *idem.*, 217.

⁹³ Shin 2013, 18.

sen käsiteltäväksi tuotua tapausta niillä perustein, että se ei sisältäisi tarpeeksi puhtaasti oikeudellisia elementtejä.⁹⁴ Vaikka Liancourtsaarten kiista on luonteeltaan poliittinen, uskon että oikeudellinen menetelmä konfliktin ratkaisemiseksi voisi toimia tässä tapauksessa. Perustelen väitteeni sillä, että kansainvälisen tuomioistuimen oikeustapauksista lähes jokainen on oikeudellisen luonteensa lisäksi enemmän tai vähemmän poliittinen. Bilder jakaa ajatukseni toteamalla, että kansainvälinen oikeus ja kansainvälinen tuomioistuin on tehty ratkaisemaan kaikenlaisia kiistoja, eikä täten tulisi määritellä jotain erityistä konfliktityyppiä mahdottomaksi ratkaista oikeuden keinoin.⁹⁵ Liancourtsaarten kiista ei myöskään ole kärjistynyt väkivaltaiseksi, mikä lisäisi oikeuden mahdollisuuksia ratkaista tapaus onnistuneesti.

Toki tulee muistaa, ettei oikeuden ja diplomatian keinot konfliktinratkaisussa sulje toisiaan pois, vaan pikemminkin täydentävät toisiaan. Neuvottelujen tulisi aina olla ensisijainen keino pyrkiä ratkaisemaan konflikteja ja ne myös sisältyvät yleensä muihin konfliktinratkaisumenetelmiin. Myös kansainvälisen oikeuden päätöksen jälkeen kiistaosapuolten olisi hyvä neuvotella tuomion merkityksestä maiden tuleviin suhteisiin, jotta kiista ei puhkea uudelleen ja uuteen tilanteeseen voitaisiin tutustua yhdessä. Neuvotteluissa kiistaosapuolet voivat myös pohtia omaan tapaukseensa parhaiten sopivan ratkaisumenetelmän ja punnita sen mahdolliset edut ja haitat.⁹⁶

⁹⁴ Bilder 2007, 205–206.

⁹⁵ *idem.*, 206.

⁹⁶ Bilder 2007, 196.

3. TAPAUS DOKDO/TAKESHIMA

Itä-Aasiassa valtioiden välejä ovat koetelleet useat hankalat saarikiistat. Etenkin Kiina on ollut osallisena saarialueiden suvereniteettia koskevissa kiistoissa muiden muassa Vietnamin ja Filippiinien kanssa. Yksi vakavimmista kansainvälisistä kiistoista on syntynyt Itä-Kiinan merellä Japanin ja Kiinan välille Senkaku/Diayo -saarten vuoksi.⁹⁷ Saarikiistat ovat kiristäneet alueen valtioiden välejä ja poliittista ilmapiiriä. Tässä tutkielmassa keskityn kuitenkin Japanin ja Etelä-Korean väliseen kiistaan Liancourtsaarista, jotka tunnetaan myös nimillä Dokdo ja Takeshima. Tästä tapauksesta mielenkiintoisen tekee sen pitkäaikaisuus, konfliktin uudelleen kärjistyminen sekä liittolaisasettelu. Suurvaltojen osallistuminen kansainvälisen tuomioistuimen toimintaan on jatkuvasti vähentynyt.⁹⁸ Tällöin voi olla ongelmallisempaa ratkaista kansainvälisen tuomioistuimen välityksellä tapauksia, joissa toisena osapuolena tai toisen osapuolen vahvana liittolaisena on suurvalta, kuten Kiinan ja sen kiistaosapuolten tapauksissa on ollut. Liancourtsaarten tapauksessa sekä Japanin että Etelä-Korean merkittävin liittolainen on Yhdysvallat, joka ei halua ottaa kantaa kiistaan ja on toteuttanut runsaasti toimia osoittaakseen puolueettoman kantansa. Tämä asetelma antaisi hyvät edellytykset tapauksen mahdolliseksi ratkaisemiseksi myös oikeuskeinoin.

Liancourtsaarten kiistassa on kyse kahden pienen saaren muodostamasta saaristosta Japanin ja Etelä-Korean välisellä merialueella. Saaret ovat kuuluneet Etelä-Korean hallinnon alle aina vuodesta 1953 lähtien Japanin lopetettua Korean miehityksensä Korean sodan loputtua, mutta Japani ja Pohjois-Korea ovat jälkeenpäin vaatineet niitä omakseen. Kiista on jatkunut jo vuosikymmenten ajan, mutta se on kärjistynyt viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana entisestään ja tämä on kiristänyt kiistaosapuolten kahdenvälisiä suhteita. Vuonna 1996 Etelä-Korean ulkoministeri totesi antamassaan lehdistötiedotteessa seuraavaa: ”Dokdo on osa meidän aluettamme niin historiallisesti kuin kansainvälisen oikeudenkin näkökulmasta” Seuraavana vuonna Japanilaiset esittivät vastauksensa, jonka mukaan saaret kuuluvat Japanille: ”Takeshiman saaret kuuluvat erottamattomana osana Japanin valtion alueeseen ja tämä on ollut pitkäaikainen kantamme koskien Takeshiman saaria. Siitä ei ole

⁹⁷ Lisää Senkaku/Diayo-kiistasta, katso esim. Wiegand 2011, 94–142.

⁹⁸ Katso luku 3.1..

kysymystäkään”.⁹⁹ Pohjois-Korean vaatiessa koko Etelä-Korean nykyisen alueen hallintaa, keskityn tässä tutkimuksessa vain Japanin ja Etelä-Korean väliseen kiistaan Liancourtsaarista.

Saaret sijaitsevat Japaninmerellä, joka Etelä-Koreassa tunnetaan myös nimellä Itäinen meri, 87,4 kilometriä etelä-korealaisesta Ulleungdon saaresta ja 157,5 kilometriä japanilaisista Okin saarista. Etelä-Korean mukaan saaret kuuluvat Ulleungin maakuntaan ja Japanin mukaan Okinoshimaan, Okin prefektuuriin. Saaret koostuvat kahdesta pääsaaresta ja 35 pienemmästä merenpinnan yläpuolelle kohoavasta kivistä, ja ne ovat lähes asumattomat, lukuun ottamatta erästä etelä-korealaista kalastajapariskuntaa, yhtä etelä-korealaista runoilijaa sekä 35 saarella työskentelevää Etelä-Korean turvallisuusviranomaista ja majakan työntekijää. Näiden harvojen asukkaiden lisäksi jopa 2051 etelä-korealaista ilmoitti viralliseksi asuinpaikakseen Liancourtsaaret, vastauksena Japanin vaatimukseen saaren suvereniteetista sekä vuonna 2005 Japanissa käyttöön otetulle Takeshiman päivälle.¹⁰⁰ Yhteensä 520 japanilaista on muuttanut kotipaikkansa jollekin kiistellylle saarelle mielenilmauksena. Liancourtsaarille Japanista on rekisteröitynyt viralliseksi asukkaaksi 26 henkilöä.¹⁰¹

Pienen pinta-alan, jyrkkien ja kivikkoisten olosuhteiden sekä usein rajujen säätilojen vallitessa saarilla, voisi niiden helposti kuvitella olevan melko arvottomia. Syitä Etelä-Korean ja Japanin valmiuteen potentiaalisesti riskeerata maiden kahdenvälisen suhteiden tulevaisuus näiden arvottomalta tuntuvien saarten vuoksi on monta. Taloudelliset syyt ovat varmasti yksi tekijä, sillä saaret sijaitsevat hedelmällisillä kalastusvesillä ja niiden alueella uskotaan olevan arvokkaita luonnonvaroja, kuten luonnonkaasuja. Mikäli oikeudellisesti saaret todella luokiteltaisiin saariksi, eikä esimerkiksi luodoiksi, on kyseessä 16 600² meripeninkulman suuruinen merialue, joka voisi sisältää yksinomaisia kalastus- ja talousoikeuksia. Tällä hetkellä kiistavaltiot ovat tyytyneet vuonna 2002 luotuun sopimukseen jaetusta kalastusoikeudesta alueella.¹⁰² Taloudellisten tekijöiden lisäksi tulisi huomioida saarten sotilaallinen merkitys; Etelä-Korea pystyy tällä hetkellä tarkkailemaan Pohjois-Korean ja Japanin laivastoa, ja Liancourtsaarille rakennetusta tukikohdasta voidaan nähdä myös Venäjän Tyynellämerellä käyttämän laivaston liikkeitä. Japani käyttäisi saaria todennäköisesti samaan tarkoitukseen, sillä se onnistui jo

⁹⁹ Oma käänös. "Takehima Island is an integral part of Japanese territory and this has been our long-standing position on Takehima Island. There is no question about this". (Japanin ulkoasiainministeriön lehdistötiedote, 3.6.1997).

¹⁰⁰ Selden 2011, 8.

¹⁰¹ The Japan Times, 24.2.2011. More registering disputed territories as official domicile.

¹⁰² Fern 2005, 81.

vuoden 1905 Venäjän ja Japanin välisessä sodassa havaitsemaan venäläisten laivojen liikkeet hyvissä ajoin Liancourtsaarille rakentamastaan tarkkailutornista käsin.¹⁰³

Materiaalisten syiden lisäksi kiistaan vaikuttavat vähintäänkin yhtä paljon myös historiaan ja tunteisiin vetoavat syyt. Etenkin Etelä-Korealaiset kokevat saarten suvereniteetin kansallisen kunnian asiaksi ja maassa on edelleen vahva japaninvastainen ilmapiiri. Japanin koetaan kolonialisoineen Korean niemimaa voimakeinoin vuonna 1910 ja samalla ottaneen Liancourtsaaret itselleen. Saarista luopuminen uudelleen olisi kova kolaus kansalliselle itsetunnolle. Japanissa puolestaan koetaan tilanteen olevan epäreilu, sillä japanilaiset kertovat hallinneensa saaria 1600-luvulta saakka käytettyään niitä kalastustarkoituksiin ja saaneensa saaret virallisesti oman suvereenin hallintonsa alle vuonna 1905, jonka jälkeen toisen maailmansodan rauhanneuvotteluissa saari jätettiin mainitsematta ja Etelä-Korea laittomasti otti sen omakseen. Maiden välinen historia ja etenkin Etelä-Korean kokema kansallinen nöyryytys ajavat kiistaa eteenpäin.¹⁰⁴

Kiistanalaiset Liancourtsaaret ovat nimeltään Seodo ja Dongdo koreaksi sekä Nishi-jima ja Higashi-jima japaniksi, ja tarkoittavat molemmilla kielillä kirjaimellisesti itäistä ja läntistä saarta. Saaria kutsutaan Koreassa nimellä Dokdo ja Japanissa nimellä Takeshima. Historiallisesti saarista on käytetty lukuisia eri nimiä ja ne on usein myös sekoitettu Etelä-Korean alaisuudessa olevaan läheiseen Ulleungdon saareen. Aina 1800-luvulle asti Japani käytti nimeä Takeshima nykyisestä Ulleungdosta ja Matsushima nykyisin Japanissa Takeshimana tunnetuista, kiistanalaisista saarista. Korea puolestaan käytti lukuisia eri nimityksiä näistä saarista, kuten Usan, Muleung ja Uleung. Historioitsijat uskovat, että entisellä Muleungilla Korea olisi viitannut nykyiseen Ulleungdon saareen ja Usanilla nykyisin kutsumaansa Dokdoon. Liancourtsaarten nimitystä käytetään myös joidenkin valtioiden toimesta neutraalina vaihtoehtona, ja se juurtaa nimensä ranskalaisesta valaanpyytäjistä, Le Liancourtista, joka antoi saarelle nimen Rochers de Liancourt vuonna 1849. Tässä tutkielmassa käytetään Liancourtsaarten nimitystä neutraaliuden säilyttämiseksi. Sen lisäksi, että valtiot eivät ole yhtä mieltä saarten nimestä ja omistussuhteesta, kiistelevät ne myös niitä ympäröivän merialueen nimestä. Japani ja lähes koko muu maailma tuntevat saaria ympäröivän meren Japaninmerenä, kun taas Etelä-Koreassa vaaditaan merta kutsuttavan Itäiseksi mereksi.¹⁰⁵

¹⁰³ Cho et al. 372.

¹⁰⁴ *idem*.

¹⁰⁵ Ch'oe 2015, 1–2.

Alueiden nimeämisellä on etenkin Dokdo/Takeshima -kiistan kaltaisissa tilanteissa suurta poliittista merkitystä. Poliittisesti sitoutumaton karttapalvelu National Geographic mainitsee pyrkivänsä käyttämään aina ensisijaisesti sillä hetkellä virallisesti käytössä olevaa nimitystä, mutta huomioimaan myös kiistanalaiset nimet, jotta karttaa lukeva henkilö saisi mahdollisimman todenmukaisen kuvan tilanteesta.¹⁰⁶ Samaan pyrkivät myös omilla tavoillaan suurimpien hakukoneiden kartat. Google Maps on ottanut kiistaan neutraalin kannan ja nimennyt saaret Liancourtsaariksi. Kuitenkin ympäröivä meri nimetään Googlen karttapalvelussa Japaninmereksi ja Etelä-Korean vaatima Itäisen meren nimitys tulee esille suluissa vasta tarkennettaessa kuvaa pienemmälle alueelle. Hakukone Bingin karttapalvelu Bing Maps puolestaan käyttää saarista kumpaakin nimitystä, laittaen ensimmäiseksi Dokton ja erottaen sen kauttaviivalla Takeshimasta (Dokdo/Takeshima). Bing jatkaa samaa molempien valtioiden näkemyksen huomioimisen linjaa nimetessään saaria ympäröivän meren kahdessa eri kohtaa samalla tavoin; Japaninmeren ja Itäisen meren nimitykset ovat näissä tapauksissa jälleen eroteltu kauttaviivalla, mutta molemmissa kohdissa eri nimi mainitaan ensimmäisenä tasapuolisen kohtelun takaamiseksi.

3.1. Saarikiistan historia ja kiistaosapuolten perustelut saarten suvereniteetista

Ymmärtääkseen Liancourtsaarten kiistan syitä tulee ymmärtää myös Japanin ja Etelä-Korean sekä saarikiistan itsensä historiaa. Etelä-Korean nykyinen politiikka Japania kohtaan perustuu pitkälti maan syvälle juurtuneeseen tuskaan ja maiden välisiin menneisyyden kokemuksiin. Japanissa puolestaan haluttaisiin jo keskittyä nykypäivään ja luoda pohjaa tulevaisuuden suhteille, mutta ei toisaalta olla valmiita pyytämään anteeksi menneitä.¹⁰⁷ Saarikiista on luonteeltaan pitkäaikainen ja voimakkaimmillaan se on ollut toisen maailmansodan loppumisesta lähtien. Puolueettomien akateemisten julkaisujen ja medialähteiden lisäksi käytän tässä luvussa lähteinä vahvasti puolueellisia Japanin ja Etelä-Korean hallitusten kotisivuja. Tiedostan sivustojen puolueellisuuden ja käytän niistä saamaani aineistoa ensisijaisesti molempien maiden argumenttien ja vasta-argumenttien löytämiseksi. Kotisivuillaan molemmat valtiot esittävät omat väitteensä sekä kopiot niitä tukevista vanhoista sopimuksista ja asiakirjoista.

¹⁰⁶ National Geographic, 22.6.2015. Cartographic Policies.

¹⁰⁷ Sibbett 1997, 1613.

Vuosina 1904–1910 Venäjän–Japanin sodan loputtua Japani liitti Korean alueeseensa erinäisten sopimusten avulla. Tammikuun 28. päivänä vuonna 1905 Japanin hallitus teki virallisen päätöksen silloisen Dokdon saarten liittämisestä Japanin alueeseen. Samalla he muuttivat saarten nimen Takeshimaksi ja siirsivät sen osaksi Okin saarten hallintoaluetta. Jo aikaisempaan vuonna Okin saarilla asuva Nakai Yozaburo oli tehnyt Japanin hallitukselle ehdotuksen *Lyankosaarten* (*Lyanko Islands*) liittämisestä Japanin alueeseen merileijonien kalastuksen helpottamiseksi. Pyynnössä esiintyvä nimi *Lyankosaaret* tarkoittaa Japanin hallituksen mukaan tässä tapauksessa Takeshimaa, joka tuolloin tunnettiin länsimaissa Liancourtsaarina.¹⁰⁸ Saarten liittämisen omaan hallintoalueeseensa Japani perusteli saarten silloisella asumattomuudella, niin kutsutulla *terra nullius* -alueella¹⁰⁹, jolta ei löytynyt mitään todisteita niiden kuulumisesta jonkin toisen valtion hallinnon alla. Tähän perusteeseen Japani edelleen vetoaa puolustaessaan omaa laillista asemaansa saarten suvereenina hallitsijana.

Silloinen Korean tasavalta ei hyväksynyt saarten liittämistä Japanin hallinnon alle. Etelä-Korean mukaan Japani ei osoittanut mitään vaatimuksia saaria kohtaan koko Edo-kauden aikana (1600–1868) ja sama linja oli jatkunut tämän jälkeen Meiji-hallituksen aikaan aina vuoteen 1905 saakka, jolloin saaret virallisesti liitettiin osaksi Japania. Etelä-Korean mukaan Japani ei liittänyt saaria alueeseensa merileijonien pyydystämisen helpottamiseksi, vaan hyötyäkseen saarista sotilaallisesti Venäjän–Japanin sodan aikaan.¹¹⁰ Vuonna 1906 Korea ilmoittikin virallisessa asiakirjassa kieltäytyvänsä hyväksymästä Liancourtsaarten liittämisestä Japanin alueeseen. Etelä-Korea vetoaa lisäksi silloisen Uldon maakunnan tuomarin kirjoittamaan lausuntoon, jossa viitataan Liancourtsaariin osana Uldon maakuntaa ja täten heidän mukaansa saarten liittämistä ei koskaan hyväksytty ja niiden omistusoikeus ei alun perinkään virallisesti siirtynyt Japanille.¹¹¹

Elokuun 29. päivänä vuonna 2010 Japani liitti Korean osaksi omaa aluettaan. Liittäminen tapahtui kolmen vuoden sotimisen jälkeen yhteisellä sopimuksella, mutta sopimusosapuolia ei tuolloin voitu pitää yhdenvertaisina. Japani onnistui Korean kolonisaatiossaan 35 vuoden ajan, kunnes toisen maailmansodan päätyttyä Japani jälleen myönsi Korean itsenäisyyden. Näiden 35 vuoden aikana Korea

¹⁰⁸ Japanin Ulkoasiainministeriön kotisivut, Incorporation of Takeshima into Shimane Prefecture.

¹⁰⁹ Terra nullius on latinaa ja sillä tarkoitetaan maata, joka ei kuulu kenellekään. Kansainvälisessä oikeudessa aluetta, joka ei ole ollut aikaisemmin minkään toisen maan suvereniteetin alla tai josta toinen suvereeni on suoraan tai epäsuorasti luopunut kutsutaan terra nulliukseksi. Suvereniteetti terra nullius -alueeseen voidaan saada valloittamalla alue. Katso esim. US Legal, Terra Nullius Law & Legal Definition.

¹¹⁰ Etelä-Korean ulkoasiainministeriön kotisivut. Why Dokdo is Korean Territory, 1905.

¹¹¹ Etelä-Korean ulkoasiainministeriön kotisivut. Why Dokdo is Korean Territory, 1906.

koki modernisoitumista muiden muassa kehittyneen koulutuksen, infrastruktuurin ja talouden aloilla, mutta vielä tänäkin päivänä Etelä-Koreassa muistetaan näiden vuosien päällimmäisenä sisältäneen runsaasti sortoa ja nöyryytystä.¹¹²

Välittömästi toisen maailmansodan jälkeen vuonna 1946 liittoutuneiden ylipäällikkö määräsi ne alueet, joilla Japanin ei tullut enää käyttää poliittista tai hallinnollista valtaa tai pyydystää valaita ja kalastaa. Liancourtsaaret kuuluivat näihin alueisiin. Samalla astui voimaan määräys, jonka mukaan japanilaiset alukset ja henkilöt saivat mennä korkeintaan 12 mailin päähän kyseisistä saarista. Tätä Japanin aluetta väliaikaisesti rajaavaa linjaa kutsuttiin MacArthurin linjaksi. Japanin hallitus kuitenkin huomauttaa, että liittoutuneiden ylipäällikön määrittelemässä sopimuksessa on kohta, jossa todetaan, että kyseinen sopimus ei edusta liittoutuneiden lopullista päätöstä Japanille kuuluvista alueista ja sen oikeuksista käyttää poliittista ja hallinnollista valtaa tai pyytää hylkeitä ja kalastaa.¹¹³ Etelä-Korean hallitus korostaa Liancourtsaarten otetun pois Japanilta jo tässä vaiheessa eikä huomioi lainkaan kohtaa, jossa todetaan, ettei määräysten tarkoitettu edustavan pysyvää asiointilaa.¹¹⁴

MacArthurin linjan voimassaolo loppui huhtikuun 25. päivänä vuonna 1951, vain kolme päivää ennen San Fransiscon rauhansopimuksen allekirjoittamista. San Fransiscon rauhansopimuksessa¹¹⁵ jaettiin toisen maailmansodan päätyttyä Japanin luovuttamat alueet. Sopimus oli Japanin ja liittoutuneiden välinen ja sen allekirjoitti kaikkiaan 48 valtiota. Vaikka sopimus määritteli ne alueet, joista Japanin tuli luopua, ei se kaikissa tapauksissa määritellyt kenelle nämä alueet tämän jälkeen kuuluisivat. Sopimuksessa Japani luopui kaikista vaatimuksistaan Korean alueisiin ja samalla tunnusti tämän itsenäisyyden virallisena merkinä kolonisaation päättymisestä. Rauhansopimus listaa ”Korean, mukaan lukien Quelpartin, Port Hamiltonin ja Dagelet saaret” alueiksi joista Japanin on luovuttava¹¹⁶, mutta jättää Liancourtsaaret sopimuksen ulkopuolelle. Japanilaisten mukaan tämä osoittaa, että sopimus, jossa määriteltiin toisen maailmansodan jälkeinen maailmanjärjestys, osoittaa Liancourtsaarten kuuluvan Japanille.¹¹⁷

¹¹² The Japan Times 29.8.2010. The annexation of Korea.

¹¹³ Japanin ulkoasiainministeriön kotisivut. Takeshima Immediately After World War II.

¹¹⁴ Etelä-Korean ulkoasiainministeriön kotisivut. Why Dokdo is Korean Territory.

¹¹⁵ Allekirjoitettu 8.9.1951 ja astunut voimaan 28.4.1952.

¹¹⁶ Oma käänös. "...Korea, including the islands of Quelpart, Port Hamilton and Dagelet" (San Fransiscon rauhansopimus 1951, artikla 2a).

¹¹⁷ Japanin ulkoasiainministeriön kotisivut. Treatment of Takeshima in the San Francisco Peace Treaty.

Korean tasavallan Yhdysvaltain suurlähettiläs otti yhteyttä Yhdysvaltoihin nähtyään San Fransiscon rauhansopimuksen ja pyysi muutosta kohtaan, jossa Japani ilmoittaa luopuvansa sopimuksen määrittelemistä alueista. Korea esitti muutosta, jossa sopimukseen olisi lisätty myös Liancourtsaaret luovutettavien alueiden listalle. Lisäksi Korea toivoi, että sopimuksessa viitattaisiin Japanin luopuneen alueista jo Potsdamin sopimuksen yhteydessä 9.8.1945.¹¹⁸ Kirjeeseen vastasi Yhdysvaltain ulkoministeriön Kaukoidän osaston virkamies Dean Rusk. Kirjeessä todettiin selvästi, että Yhdysvallat ei kokenut oikeudenmukaiseksi Japanin lopullisesti hallitsemien alueiden määrittelemistä Potsdamin sopimuksen perusteella. Lisäksi Yhdysvallat totesi kirjeessään, että Liancourtsaaria ei heidän tietojensa mukaan ole koskaan koettu osaksi Koreaa, ja ne ovat vuodesta 1905 olleet virallisesti olleet osa Japania. Heidän mukaansa Korea ei ennen kyseistä muutospyyntöä ollut aikaisemmin vaatinut saaria omakseen.¹¹⁹ Ruskin lähettämä kirje esittää Japanin mukaan selkeimmät todisteet kaikkien 48 San Fransiscon sopimuksen allekirjoittaneen näkemyksestä Liancourtsaarten omistusoikeudesta. Etelä-Koreassa puolestaan uskotaan japanilaisten vääristelleen todellisuutta Yhdysvalloille ja luvanneen tälle mahdollisuuden käyttää saaria sotilaallisiin tarkoituksiin. Kirjettä ei muutoinkaan heidän mukaansa voida pitää osoituksena muiden sopimusosapuolien kuin Yhdysvaltojen kannasta Liancourtsaarten omistusoikeuteen.¹²⁰

Sopimuksesta huolimatta Etelä-Korea yksipuolisesti loi maan sen hetkisen presidentin mukaan nimetyn Syngman Rheen -rajan, joka astui voimaan välittömästi tammikuussa 1952, juuri ennen San Fransiscon rauhansopimuksen voimaan astumista. Raja vedettiin reaktiona Yhdysvaltain päätökseen jättää Liancourtsaaret pois siitä listasta, joka määrittäi Japanin luovuttamat alueet. Raja vedettiin niin, että Liancourtsaaret jäivät Etelä-Korean puolelle ja se kielsi ei-korealaisten kalastusalusten tulon Korean vesille, erityisesti Liancourtsaarten ympärille. Sitä kutsutaan Etelä-Koreassa myös rauhanlinjaksi (*Peace Line*). Rajaa perusteltiin erityisesti omien kalastusalueiden turvaamisella. Pian Syngman Rheen rajan astuttua voimaan, Etelä-Korea asetti pysyvät turvallisuusjoukot Liancourtsaarille, rakennutti heille majoitusta, majakan, valvontalaitoksen, sataman sekä telakka-alueen.¹²¹ Japanin hallitus on korostanut, ettei Etelä-Korealla ollut mitään laillisia perusteita ottaa saarta voimakeinoin omakseen. He kokevat Etelä-Korean vallanneen saaren laittomasti ja vaativat edelleen tämän vetäytymistä saarilta. Lisäksi Japanin hallitus korostaa Etelä-Korean nykyisten suvereniteettivaatimusten olevan laittomia ja

¹¹⁸ Katso Potsdamin sopimus 9.8.1945, kohta 8.

¹¹⁹ Dean Ruskin kirjoittama kirje Korean Yhdysvaltain suurlähettiläälle, 1951.

¹²⁰ The Korea Times 8.5.2012. Letter reveals America's secret deal with Japan.

¹²¹ Shimamoto et al. 2015, 289.

täten saaret kuuluisivat edelleen Japanille.¹²² Rajan vetäminen voidaan liittää myös sen luomisen aikana käynnissä olleeseen Korean sotaan, jolloin sen tulkinta pitkälti Japania vastustavana toimintana on liian yksipuolinen.

Saarikiistasta huolimatta Japani ja Etelä-Korea allekirjoittivat kesäkuun 22. päivänä vuonna 1965 sopimuksen, joka normalisoi maiden diplomaattiset välit.¹²³ Liancourtsaarten tapausta ei otettu esille missään sopimusvalmisteluiden vaiheessa, joten sopimus ei mainitse kiistaa sanallakaan.

Etelä-Korean hallitus ei koe Liancourtsaarten puuttumista San Fransiscon rauhansopimuksen määrittelemästä listasta Japanin luovuttamista alueista mitenkään ongelmallisena lopullisen omistusoikeuden kannalta, vaikka kokeekin katkeruutta Yhdysvaltain päätöksestä jättää Korean pyynnöstä huolimatta saaret pois kyseisestä listauksesta. Virallisessa tiedotteessaan Etelä-Korean toteaa maalle kuuluvan noin 3000 saarta, joista rauhansopimuksessa mainitut Quelpartin, Port Hamiltonin ja Dageletin saaret ovat heidän mukaansa vain esimerkkeinä. Täten Liancourtsaarten jääminen sopimuksen ulkopuolelle ei merkitsisi mitään, sillä esimerkkinä esitettyjen saarten oletetaan viittaavan myös kaikkiin muihin valtion omistamiin saariin, mukaan lukien kiistanalaisiin Liancourtsaariin.¹²⁴ Tämän lisäksi Etelä-Korea pitää aikaisempaa liittoutuneiden ylipäällikön päätöstä poistaa Liancourtsaaret Japanin hallinnon alta merkinä siitä, että saarten mainitsematta jättäminen San Fransiscon rauhansopimuksessa tarkoitti vanhan järjestelmän jatkamista, jolloin saaret eivät kuulu Japanille.¹²⁵ Japani muistuttaa, että aikaisemmat sopimukset mitätöityivät välittömästi niiden voimassaolon lakattua, ja niissä mainittiin selkeästi, että niitä ei voida pitää minkäänlaisena indikaattorina liittoutuneiden lopullisesta näkemyksestä Japanin suvereenien alueiden jakamisesta.¹²⁶

Korealaiset viittaavat saarikiistassa useimmiten vanhempaan, historialliseen omistusoikeuteensa. Etelä-Korean hallitus esittääkin vanhoja, jo vuodelle 512 päivättyjä asiakirjoja, joiden mukaan silloinen Usang-guk (käsittää nykyisen Ulleungdon ja Dokdon saaret) vallattiin Korealle Sillan kuningaskunnan toimesta. Kotisivuillaan Etelä-Korea esittää todisteena omistusoikeudestaan lukuisia vanhoja asiakirjoja, joista voi heidän mukaansa todeta saarten olleen tämän Sillan kuningaskunnan jälkeen

¹²² Japanin ulkoasiainministeriön kotisivut. Establishment of “Syngman Rhee Line” and Illegal Occupation of Takeshima by the Republic of Korea.

¹²³ Treaty on Basic Relations between Korea and Japan, 22.6.1965.

¹²⁴ Etelä-Korean ulkoasiainministeriön kotisivut. Why is Dokdo Korean Territory.

¹²⁵ Japanin ulkoasiainministeriön kotisivut. Takeshima Immediately after World War II.

¹²⁶ *idem*.

Goryeon ja Joseon dynastioiden hallussa aina 1900-luvun taitteeseen asti, jolloin Japani laittomasti liitti saaret osaksi omaa hallintoaluettaan. Vuodelta 1900 löytyy vielä maininta Ulleungdoon kuuluvien saarien, eli Ulleungdon, Jukdon, ja Seodkon (Liancourtsaaret tunnettiin tuolloin Seodkona) asettamisesta jälleen osaksi Uldon maakuntaa (Uldo-gun).¹²⁷

Omaa historiallista omistusoikeuttaan todistavien asiakirjojen lisäksi Etelä-Korea on kerännyt Japanin sen aikaisten hallitsijoiden ja korkea-arvoisten virkamiehien lausuntoja siitä, etteivät Liancourtsaaret kuulu heidän hallintonsa alle. Vuodelta 1695 löydettyssä kirjeessä¹²⁸ japanilainen Edo-kauden sotapäällikkö tiedusteli muinaisen japanilaisen Tottorin valtakunnan hallitsijalta Liancourtsaarten kuulumista osaksi Japania ja vastaus oli kieltävä. Tämän lisäksi vuodelta 1877 on löydetty Dajokanin¹²⁹ antama määräys¹³⁰ Japanin sisäasiain ministeriölle. Tässä määräyksessä Dajokan ilmoittaa käyneensä neuvotteluja korealaisen Joseon dynastian kanssa Liancourtsaarten ja Ullenungdon omistusoikeudesta ja ilmoittaa, että saaret eivät kuulu osaksi Japania.

Japanissa vanhimmat viittaukset Liancourtsaariin löytyvät vasta 1600-luvun alkupuolelta. Tuolloin kaksi kalastajaperhettä sai luvan Tottorin alaiselta sotapäälliköltä käyttää saaria ja niiden ympäristöä kalastukseen. Nämä perheet käyttivät ja hallitsivat saaria sotapäällikön valtuutuksella. Tuona aikana saarta käytettiin paljon merellisenä satamana, telakka-alueena laivoille sekä kalastukseen. Japanin hallituksen mukaan tämän seurauksena Japani oli osoittanut suvereniteettinsa saarista viimeistään 1600-luvun puolivälissä perustuen näiden kalastajaperheiden hallintaan saarista. Japani pitää todisteena saarten suvereniteetista 1600-luvulla myös sitä, että sotapäällikkö ei kieltänyt matkoja Liancourtsaarille silloinkaan, kun vuonna 1635 maa suljettiin ja japanilaisia kiellettiin matkustamasta dynastian rajojen ulkopuolelle.¹³¹

Japanin hallitus on toisen maailmansodan jälkeen pysytellyt rauhanomaisella, mutta silti tiukalla linjalla saarikiistan suhteen. Vuodesta 1954 lähtien Japani on kolmesti ehdottanut Liancourtsaarten kiistan viemistä kansainvälisen tuomioistuimen käsiteltäväksi, jotta kiistalle saataisiin rauhanomainen ja kansainväliseen oikeuteen nojaava ratkaisu. Ensimmäistä kertaa Japani ehdotti kiistan ratkaisua kansainvälisen oikeuden menetelmin vuonna 1954 ja seuraavan kerran vuonna 1962. Etelä-Korean

¹²⁷ Etelä-Korean ulkoasiainministeriön kotisivut. Why is Dokdo Korean Territory.

¹²⁸ Tottori-hanin vastaus Takeshiman kuulumisesta Japanille, 24.12.1695.

¹²⁹ Tuohon aikaan Japanin korkein hallinnollinen elin.

¹³⁰ Dajokanin määräys, 1877.

¹³¹ Japanin ulkoasiainministeriön kotisivut. Sovereignty over Takeshima.

kieltäytyttyä molemmilla kerroilla vältteli Japani pitkään oikeuskortin vilauttamista peläten kahdenvälisen suhteiden huononemista. 50 vuoden kuluttua viimeisimmästä yrityksestä oli kiista jälleen noussut hiertämään maiden välisiä suhteita ja vuonna 2012 Japani ehdotti kääntymistä kansainvälisen tuomioistuimen puoleen kolmatta kertaa.¹³² Japanin päätös yrittää viedä kiista kansainvälisen oikeuden käsiteltäväksi kolmatta kertaa syntyi samalla viikolla, kun Etelä-Korean presidentti Lee Myung-bak vieraili Liancourtsaarilla. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun joku Etelä-Korean hallituksesta vieraili kiistellyillä saarilla. Japani tiedotti Etelä-Korean toiminnan olleen mahdotonta hyväksyä ja täten he toivovat saavansa saarikiistan koko maailman tietoon kansainvälisen tuomioistuimen kautta, vaikka tiedostikin tapauksen eteenpäin viemisen kiristävän maiden kahdenvälisiä suhteita entisestään.¹³³ Etelä-Korea kieltäytyi tälläkin kertaa vedoten siihen, ettei mitään kiistaa heidän mukaansa ole olemassakaan ja saarten selkeä omistaja on jo tiedossa. Ulkoministeriö vastasi Japanille ”Dokdo on selkeästi osa Korean aluetta historiallisesti, maantieteellisesti ja kansainvälisen oikeuden mukaan eikä mitään aluekiistaa ole olemassakaan. Japanin hallituksen ehdotus viedä Dokdon tapaus kansainvälisen oikeuden käsiteltäväksi ei ole huomiomme arvoinen”.¹³⁴ Täten kansainvälinen tuomioistuin ei ole voinut ottaa tapausta käsittelyynsä, sillä sen omiin sääntöihinsä nojaten jokaisen valtion on ensin hyväksyttävä siihen kohdistuva pakottava tuomiovalta ehtona tapauksen käsittelyn aloittamiselle. Etelä-Korean hallitus toteaa Liancourtsaaria koskevassa virallisessa kannanotossaan, että se ei aio aloittaa oikeudellisia tai diplomaattisia neuvotteluita saarten omistusoikeudesta sen ollessa heidän mukaansa jo selvillä.¹³⁵

Monet valtiot ovat vastahakoisia omien kiistojensa luovuttamisessa kansainvälisen oikeuden ratkaistavaksi ja tästä johtuen suurinta osaa kansainväliselle tuomioistuimelle ehdotetuista tapauksista ei ole hyväksynyt kuin toinen kiistaosapuoli.¹³⁶ Japani ja Etelä-Korea molemmat kannattavat politiikassaan oikeusvaltion, demokratian ja rauhanomaisten ratkaisujen arvoja ja pyrkivät tuomaan tätä esille toiminnassaan. Hyväksymällä kansainvälisen tuomioistuimen pakottavan tuomiovallan Etelä-Korea voisi näyttää hyvää esimerkkiä kansainvälisestä yhteistyöstä muille alueen valtioille ja saarikiista

¹³² The Japan Times 18.8.2012. Tokyo seeks ICJ ruling on Takeshima.

¹³³ Reuters 11.8.2012. Japan to take islands dispute with Korea to international court.

¹³⁴ Oma käänös. ”Dokdo is clearly part of Korean territory historically, geographically and under international law, and no territorial dispute exists. The Japanese government’s proposal to take the Dokdo issue before the ICJ is not worth attention.” (The Diplomat 13.5.2014. The ICJ and the Dokdo/Takeshima Dispute).

¹³⁵ Etelä-Korean ulkoasiainministeriön kotisivut. The Korean Government’s Basic Position on Dokdo.

¹³⁶ Charney 1987, 855.

voisi toimia kannustavana esimerkkitapauksena myös muiden alueen valtioiden saarikiistojen tapauksessa.

Saarikiista on ollut pitkäaikainen eikä Japani ole hyväksynyt Etelä-Korean toimia ottaa saaret oman hallintonsa alle. Hyvien välien takaaminen yhteisen liittolaisen Yhdysvaltojen kanssa piti molemmat osapuolet hiljaisina Liancourtsaarten kiistassa kuitenkin aina vuoteen 2005 asti, jolloin Japani nosti jälleen asian esille, kun se vuonna 2006 halusi suorittaa saarten ympäristössä tutkimusta koskien niitä ympäröivää merialuetta. Japanin tutkimusalue saaristossa johti Etelä-Korean päätökseen lähettää 20 tykkivenettä poistamaan tutkimusalueelta. Maiden välit olivat kireät jo ennen saarikiistan uudelleen kärjistymistä historiallisista syistä johtuen.¹³⁷

Heinäkuussa 2008 kiista syveni edelleen, kun Japani ilmoitti aikeistaan alkaa opettaa kouluikäisille lapsille Liancourtsaarten olevan osa maan aluetta, ja samalla maan hallitus otti yhä vahvemmin kantaa saarten suvereniteettiin.¹³⁸ Etelä-Koreassa koetaan puolestaan yleisesti, että Dokdo on kiistatta osa sen omaa suvereenia aluetta, ja täten mitään todellista kiistaa alueesta ei ole olemassakaan. Vuonna 2008 tehdyn tutkimuksen mukaan jopa 98,2 % Etelä-Korean väestöstä pitää Liancourtsaaria Etelä-Korean alueena.¹³⁹ Vuonna 2012 Etelä-Koreassa saarten suvereniteetti nousi kansan keskuudessa suureksi puheenaiheeksi, ja eräs etelä-korealainen mies ajoi autolla päin Japanin Soulin suurlähetystön portteja.¹⁴⁰ Samana vuonna 40-henkinen ryhmä ui Etelä-Koreasta Liancourtsaarille osoittaakseen tukensa saarikiistassa kotimaalleen.¹⁴¹ Näiden kaltaiset kansalaisten nationalistiset toimet osoittavat kiistan herättävän runsaasti tunteita maiden väestössä ja voivat yleistyessään johtaa laajempiinkin mielenilmauksiin ja yhteenottoihin aiheen tiimoilta.

3.2. Yhdysvaltain rooli kiistamaiden liittolaisena

Vaikka kiista Liancourtsaarista on kahden aasialaisen valtion välinen, ei se silti ole täysin erillään muusta maailmasta. Yhdysvaltoja voidaan pitää maailman vaikutusvaltaisimpana valtiona ja joidenkin arvioiden mukaan edelleen maailman ainoana supervaltana. Läheiset liittolaissuhteet supervaltaan, jolla on jokseenkin ristiriitainen suhtautuminen kansainväliseen tuomioistuimeen, voivat vaikuttaa

¹³⁷ Weinstein 2006, 1.

¹³⁸ The Japan Times 20.5.2008. Takeshima Japanese, schools to be told.

¹³⁹ Cho et. al. 2009, 370.

¹⁴⁰ BBC 10.8.2012. Profile: Dokdo/Takeshima islands.

¹⁴¹ CNN 16.8.2012. South Korean singer swims into islands dispute with Japan.

kiistaosapuolten tapaan käsitellä konflikteja. Yhdysvaltain rooli saarikiistassa on mielenkiintoinen ja moninainen, sillä sen koetaan olevan samanaikaisesti yksi kiistan aloittajista ja sen mahdollinen ratkaisija, mutta se pysyttelee puolueettomana taka-alalla pitääkseen yllä hyvät kahdenväliset suhteet molempiin liittolaisiinsa, Japaniin ja Etelä-Koreaan. Erityisesti historian tutkijat ovat kritisoineet Yhdysvaltain roolia San Fransiscon rauhansopimuksen pääasiallisena laatijana. Tällöin lukuisten saarien omistusoikeus jäi määrittelemättä ja nämä kiistellyt alueet kiristävät Itä-Aasian valtioiden välejä vielä tänäkin päivänä. Yhdysvalloilla on historiallisesti pitkät suhteet kummankin liittolaisensa kanssa ja suhteiden pitäminen lämpimänä on Yhdysvaltain turvallisuuden sekä Itä-Aasian rauhanomaisuuden kannalta tärkeää.

Yhdysvallat ja Korean Joseon dynastia aloittivat diplomaattisen kumppanuuden vuoden 1882 rauhan, ystävyys-, kaupan ja merenkäynnin sopimuksen yhteydessä. Diplomatiasuhteet pysyivät vahvana aina vuoteen 1905 asti, jolloin Japani alkoi hallita Korean ulkopoliittikkaa. Japanin antautuminen toisessa maailmansodassa johti Korean niemimaan jakamiseen Yhdysvaltain miehittämään eteläiseen ja Neuvostoliiton miehittämään pohjoiseen osaan. Yhdysvaltojen ja Korean toiveiden vastaisesti yhtenäistä valtiota ei enää kyetty muodostamaan ja vuonna 1948 perustettiin virallisesti kaksi eri valtiota, jotka nykyisin tunnetaan Etelä-Koreana ja Pohjois-Koreana. Tämän jälkeen Yhdysvallat aloitti uuden diplomaattisen kumppanuuden Etelä-Korean kanssa vuonna 1949. Jo vuonna 1950 Pohjois-Korean joukot tunkeutuivat Etelä-Koreaan, ja Yhdysvaltojen johdolla Yhdistyneiden kansakuntien lähettämä 16 valtion liittouma otti Etelä-Korean puolustuksen tehtäväkseen. Koreoiden sota saatiin päätökseen vuonna 1953 ilman rauhansopimuksen allekirjoittamista, ja pian sen jälkeen Yhdysvallat ja Etelä-Korea allekirjoittivat keskinäisen puolustussopimuksen, jonka pohjalle nykyinenkin liittolaisuus perustuu.¹⁴²

Yhdysvaltain ja Etelä-Korean pitkän ystävyys-suhteen ja yhteistyön perustat löytyvät yhteisistä arvoista ja intresseistä. 1980-luvulta lähtien Etelä-Koreassa koettiin demokratian nousua. Yhteiset arvot kuten demokratia, ihmisoikeudet, ja oikeusvaltion periaate sitovat Etelä-Koreaa ja Yhdysvaltoja vielä tänäkin päivänä. Yhteiset intressit puolestaan liittyvät alueellisten ja globaalien uhkien torjumiseen sekä

¹⁴² Yhdysvaltain ulkoasiainministeriön kotisivut 5.2.2015. U.S. Relations With South Korea.

kaupankäynnin edistämiseen. Yhteistyötä on tehty Korean niemimaan ydinuhan hävittämiseksi ja tavoitteena on laajentaa yhteistyötä edelleen kehitysavun antamiseen.¹⁴³

Japanin ja Yhdysvaltain diplomaattinen suhde sai alkunsa hieman ennen Koreaa, jo vuonna 1858. Suhde oli katkolla toisen maailmansodan aikaan ja etenkin vuoden 1941 hyökkäys Havaijin Pearl Harboriin sekä sitä seuranneet vuosien taistelut Tyynenmeren alueella tulehduttivat maiden välejä. Normaali diplomatiasuhde saatiinkin luotua vasta vuonna 1952, kun Japanin miehitys toisen maailmansodan jälkeen päättyi. Japanin ja Yhdysvaltain välinen Mutual Cooperation and Security -sopimus allekirjoitettiin vuonna 1960. Yhdysvaltain ja Japanin liitto on Yhdysvaltain turvallisuuspolitiikan kulmakivi Aasiassa ja Japani on Yhdysvalloille menestyneenä demokratiana ja merkittävänä taloutena yksi sen tärkeimmistä liittolaisista. Maiden välinen liitto perustuu melko samoihin arvoihin ja intresseihin kuin Yhdysvaltain liittolaisuus Etelä-Koreankin kanssa; demokratiaan, ihmisoikeuksiin, rauhan ylläpitoon Aasian ja Tyynenmeren alueella sekä poliittisen ja taloudellisen vapauden edistämiseen. Maiden väliset suhteet vahvistuivat viimeksi vuonna 2015 uudistettujen yhteisten puolustusohjeistusten astuttua voimaan, joilla lisättiin ja laajennettiin yhteisen puolustuksen keinoja. Yhteisen puolustuksen ja turvallisuuden osalta Japanin ja Yhdysvaltain liittouma on ollut vahva jo ennen vuoden 2015 yhteistyön laajentamista. Japani tarjoaa Yhdysvalloille niin rahallista kuin materiaalistakin tukea alueellaan sijaitsevien sotilaallisten tukikohtien lisäksi, jotka ovat tärkeitä alueen turvallisuuden säilyttämiseksi.¹⁴⁴

Kahden maailmanpoliittisesti merkittävän valtion liitolla on niin taloudellisia kuin diplomaattisiakin vaikutuksia maailmanlaajuisesti. Valtiot ovatkin tehneet paljon yhteistyötä oman ja alueensa hyvinvoinnin lisäksi myös maailmanlaajuisen hyvinvoinnin eteen edistäen muiden muassa globaalia terveyttä, ympäristön suojelua, kehitysyhteistyötä sekä naisten aseman parantamista. Valtiot tekevät runsaasti yhteistyötä myös korkean teknologian parissa.¹⁴⁵

Yksi merkittävistä asioista Yhdysvaltain kumppanuudessa sekä Japanin että Etelä-Korean kanssa on maiden väliset kauppasuhteet. Japani on ollut jo pitkään Yhdysvaltain yksi tärkeimpiä kauppapoliittisia liittolaisia. Japani ja Yhdysvallat ovat merkittävimmät taloudelliset toimijat Tyynenmeren alueella,

¹⁴³ *idem*.

¹⁴⁴ Yhdysvaltain ulkoasiainministeriön kotisivut 11.3.2016. U.S. Relations With Japan.

¹⁴⁵ *idem*.

jossa syntyy yli kolmannes maailman bruttokansantuotteesta.¹⁴⁶ Yhdysvallat ja Etelä-Korea ovat puolestaan pyrkineet tekemään kaikkensa turvatakseen alueen taloudellisen kehittymisen. Etelä-Korean taloudellisen tilanteen kohentuessa myös taloudellinen yhteistyö, kaupankäynti ja sijoitustoiminta maiden välillä ovat lisääntyneet.¹⁴⁷

Yhdysvallat on päättänyt reagoida liittolaistensa väliseen saarikiistaan jäämällä täysin puolueettomaksi. Puolueettomuus on vastaus valkoisen talon nettisivuilla olleeseen kahteen vetoomukseen, jotka keräsivät yhteensä yli 70 000 nimeä. Toisessa näistä vetoomuksista vaaditaan Yhdysvaltoja pyytämään Etelä-Koreaa hyväksymään Japanin ehdotus kansainvälisen tuomioistuimen käytöstä kiistan ratkaisemiseksi (allekirjoittanut 42 000 henkilöä), ja toisessa päinvastoin vaaditaan Yhdysvaltoja olemaan puuttumatta Etelä-Korean toimintaan. Valkoinen talo ilmoitti tiedotteessaan toivovansa Japanin ja Etelä-Korean kykenevän jatkamaan pitkään kestäneen kiistansa käsittelemistä hillitysti ja rauhallisesti, kuten tähänkin asti on toimittu. Lisäksi Yhdysvallat ilmoitti olevansa tyytyväinen mihin tahansa kyseisen saarikiistan ratkaisuun, joka hyväksyttäisiin sekä Japanin että Etelä-Korean toimista.¹⁴⁸

Puolueettomuus ei toki Yhdysvalloilta mitään uutta tämän kiistan tapauksessa. Jo vuonna 1953 Yhdysvallat päätti, että se ei ota kantaa Dokdon/Takeshiman suvereniteetistaan. Seuraavana vuonna Washingtonista selvennettiin, että sen turvallisuussopimus Etelä-Korean kanssa ei kata saarten puolustusta.¹⁴⁹ Tämän jälkeen Yhdysvallat on pyrkinyt korostamaan rooliaan kiistaan puuttumattomana osapuolena. Vuonna 1970 Yhdysvaltain maantieteellisten alueiden nimeämislautakunta (the US Board on Geographic Names) päätti nimetä saaret entisen Dokdon sijaan neutraalisti Liancourtsaariksi. Aiheen noustua jälleen 2000-luvun alun jälkeen enemmän pinnalle, päätti nimeämislautakunta jälleen korostaa Yhdysvaltain puolueetonta kantaa muuttamalla saarten statuksen vuonna 2008 entisen ”Etelä-Korean suvereniteetin alla” -luokituksen sijaan ”suvereniteetti määrittelemätön” (undecided) -luokitukseen.¹⁵⁰ Yhdysvallat halusi tuolloin säilyttää hyvät välinsä liittolaisensa Etelä-Korean kanssa ja selvensi, ettei suvereniteettistatukseen muutos ollut samalla muutos Yhdysvaltain poliittisessa kannassa, vaan ennemmin jatkumoa maan aikaisemmalle kantaa ottamattomalle politiikalle saarikiistan

¹⁴⁶ FP 14.4.2015. How Strong is the U.S - Japan Relationship?.

¹⁴⁷ Yhdysvaltain Ulkoasiainministeriön kotisivut. U.S. Relations With South Korea.

¹⁴⁸ The Japan Times 23.11.2014. U.S. shies away from Takeshima/Dokdo dispute in response to online petitions.

¹⁴⁹ The China Post 29.8.2012. Dokdo islands dispute dismays US.

¹⁵⁰ Katso esim. Park 2011.

tapauksessa.¹⁵¹ Yhdysvaltain pyrkimykset lisätä omaa puolueettomuuttaan vuoden 2008 toimilla aiheuttivat kiistaosapuolten välien kiristymistä entisestään ja johtivat muun muassa aikaisemmin mainittuun opetussuunnitelmamuutokseen Japanin kouluissa.¹⁵²

Vaikka Yhdysvallat onkin tietoisesti pysytellyt kiistassa taka-alalla aina vuodesta 1953 lähtien, on sen toimia ennen tätä pidetty osallisena konfliktin syttymiseen. Etelä-Korean pyytäessä San Fransiscon rauhansopimusta laadittaessa vuonna 1951 Yhdysvaltoja lisäämään Liancourtsaaret alueisiin, joista Japanin tulisi luopua, kieltäytyi Yhdysvallat ja Liancourtsaaria ei täten koskaan virallisesti luovutettu Etelä-Korealle. Japani tulkitsee tilanteen niin, että saaret täten kuuluvat edelleen heille, kun taas Etelä-Koreassa ajatellaan saarten kuuluneen heille ennen Japanin miehitystä, joten ne varmasti kuuluvat myös sen jälkeen. Rauhansopimusta laatiessa olisi Yhdysvaltojen selkeästi tullut ilmaista kuuluvatko saaret Japanille vai Etelä-Korealle.¹⁵³

Neutraalista kannastaan huolimatta olisi Yhdysvalloille selkeästi etua sen kahden aasianlaisen liittolaisen sovusta. Jännitteet alueella ovat kasvussa ja Pohjois-Korean jatkuvan uhittelun vuoksi Yhdysvalloille olisi ensisijaisen tärkeää pitää yhtenäinen puolustuslinja Itä-Aasiassa. Mahdollisuuksia sovittelijana toimimiseen ei kuitenkaan ole, sillä se voisi vaarantaa suhteita ja luoda kuvaa puolueellisuudesta. Ainoaksi mahdolliseksi toimintamalliksi on jäänyt kehottaminen nopeaan ja rauhanomaiseen ratkaisuun, jonka molemmat kiistaosapuolet yhdessä voivat hyväksyä.¹⁵⁴ Yhdysvallat on kuitenkin ainakin yhden kerran yrittänyt puuttua saarikiistaan ehdottamalla Liancourtsaarilla sijaitsevan majakan yhteishallintoa kiistaosapuolten kesken kompromissiratkaisuna.¹⁵⁵ Etelä-Korea ei kuitenkaan voinut hyväksyä moista ehdotusta. Lisäksi Yhdysvallat on George W. Bushin hallintokaudesta lähtien keskittynyt yhteisen turvallisuuspolitiikan kehittämiseen ja saanutkin liittolaisensa tekemään toistensa kanssa yhteistyötä; vuonna 2010 Japanin ja Etelä-Korean joukot suostuivat ensimmäistä kertaa tarkkailemaan toistensa kahdenvälisiä sotaharjoituksia Yhdysvaltain kanssa, ja kesäkuussa 2012 järjestettiin ensimmäinen Yhdysvaltain, Japanin ja Etelä-Korean yhteinen sotaharjoitus.¹⁵⁶ Jonkinlaista edistystä yhteistyössä on siis näkyvissä, vaikkakin vain kaksi viikkoa yhteisten sotaharjoitusten jälkeen

¹⁵¹ Yhdysvaltain ulkoasiainministeriön arkisto 28.7.2008. Daily Press Briefings.

¹⁵² Cho et al., 2009.

¹⁵³ Weinstein 2006, 2.

¹⁵⁴ Yhdysvaltain ulkoasiainministeriön arkisto 23.8.2012. Daily Press Briefings.

¹⁵⁵ Selden 2011, 4.

¹⁵⁶ International Business Times 2.3.2015. Joint Military Exercises Between US And South Korea Not Likely To Affect North Korea Denuclearizing Efforts.

Etelä-Korea vetäytyi kolmen liittolaisen välisestä turvallisuussopimuksesta, kun tieto sen sisällöstä levisi kansan keskuuteen, jossa epäluottamus japanilaisia kohtaan on syvään juurtunutta.¹⁵⁷

Vaikka kiistaosapuolten syvemmästä yhteistyöstä olisi hyötyä Yhdysvalloille, ei maa ole ottanut kantaa keinoon, jolla kiista lopulta tulisi ratkaista. Vaikka Yhdysvallat on ollut kansainvälisen tuomioistuimen perustamisessa ja kansainvälisen oikeuden kehittämisessä avainasemassa, on sen oma suhtautuminen etenkin kansainväliseen tuomioistuimeen ollut ristiriitainen. Toisaalta maan ulkopolitiikassa on ollut viitteitä ajatukseen Yhdysvalloista muuta maailmaa kohti yhteistä, oikeuteen perustuvaa maailmaa johdattavana tahona. Toisaalta puolestaan maa on osoittanut merkkejä reaalipoliittiseen ajatteluun, jossa kansallisten intressien suojele tapahtuu usein muilla keinoin kuin kansainvälisen tuomioistuimen pakottavan tuomiovallan avulla.¹⁵⁸

¹⁵⁷ The Washington Post 29.6.2012. At last minute, S. Korea postpones signing first military pact with Japan since World War II.

¹⁵⁸ Bilder 2007, 197–198.

4. KANSAINVÄLINEN TUOMIOISTUIN

2000-luvulle tultaessa Koillis-Aasian alue oli noussut merkittävään asemaan kansainvälisen oikeuden edistäjänä maailmassa. Etelä-Koreasta on tullut niin kansainvälisen rikostuomioistuimen entinen puheenjohtaja Song Sang-hyun¹⁵⁹ kuin myös Yhdistyneiden kansakuntien puheenjohtaja Ban Ki-Moon. Japanilainen tuomari Shigeru Oda puolestaan on ainut kansainvälisen tuomioistuimen tuomari, joka on palvellut tehtävässä täydet kolme kautta.¹⁶⁰ Lisäksi Itä-Aasian suurimman valtiot Kiinan asema Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston pysyvänä jäsenenä on antanut sille runsaasti valtaa kansainvälisen rauhan ja oikeuden saralla. Vuonna 2003 valittiin ensimmäinen Itä-Aasialasta kotoisin oleva puheenjohtaja kansainväliselle tuomioistuimelle, kiinalainen Shi Jiuyong. Pian tämän jälkeen samaiseen tehtävään valittiin vuosille 2009–2012 japanilainen Hisashi Owada, jolloin Itä-Aasia edusti tehtävässä kahdesti vain kymmenen vuoden sisällä.¹⁶¹

Kuten edellisestä huomaa, ovat Itä-Aasian maat ottaneet yhä suurempaa roolia kansainvälisen oikeuden kentällä. Itä-Aasiassa on päästy pisteeseen, jossa kansainvälinen oikeus koetaan myös itseä koskevaksi, ei ainoastaan eurooppalaiseksi käsitykseksi oikeudesta, kuten se aikaisemmin koettiin. Alueen valtiot haluavat aktiivisesti olla mukana uusien yhteisten säännösten kehittämisessä ja sen teoretisoimisessa, mitä kansainvälinen oikeus todella on.¹⁶² Huolimatta alueen maiden yhä vankemmasta sitoutumisesta kansainväliseen oikeuteen, sen kehittämiseen ja noudattamiseen, eivät aasialaiset maat ole perinteisesti käyttäneet paljonkaan oikeudellisia keinoja konfliktinsa ratkaisemisessa. Oikeudelliset menetelmät niin valtioiden sisällä yksilöiden ongelmatilanteiden ratkaisemisessa kuin valtioiden välistenkin kiistatilanteiden selvittämisessä ovat olleet perinteisesti enemmän käytössä länsimaissa, kun Aasian maissa on pitäydytty muissa keinoissa konfliktien ratkaisemiseksi.¹⁶³ Japanilla ja Etelä-Korealla olisi mahdollisuus toimia esimerkkinä alueellaan ja vahvistaa oikeuden asemaa kiistojen ratkaisussa myös Aasiassa, mikäli he antaisivat Liancourtsaarten kiistan käsiteltäväksi kansainväliselle tuomioistuimelle. On mahdotonta ennustaa ratkeaisiko kiista lopullisesti edes kansainvälisen tuomioistuimen päätökseen, luonteensa vuoksi tuskin ei, mutta jo pelkkänä eleenä kansainvälisen tuomioistuimen käytöllä olisi

¹⁵⁹ Toimi kansainvälisen tuomioistuimen puheenjohtajana vuonna 2011.

¹⁶⁰ Vuodet 1977–2003.

¹⁶¹ Ueki 2013, 27.

¹⁶² idem., 28.

¹⁶³ Bilder 2007, 197.

merkittävää symbolista arvoa ja se osoittaisi molempien valtioiden sitoutumista kansainväliseen oikeuteen sekä kiistojen rauhanomaiseen ja sääntöihin perustuvaan ratkaisumenetelmään.

Japanin toistuvista yrityksistä huolimatta Etelä-Korea ei ole suostunut ehdotuksiin viedä maiden välinen saarikiista kansainväliseen tuomioistuimeen. Tämä voi ulkopuolisten silmissä näyttäytyä pelkona siitä, etteivät todisteet Etelä-Korean suvereniteetin puolesta ole tarpeeksi vahvat.¹⁶⁴ Etelä-Korea on perustuslaissaan sitoutunut noudattamaan kansainvälistä oikeutta,¹⁶⁵ ja sen hallitus on toistuvasti todennut kansainvälisen oikeuden periaatteiden olevan keskeisimmässä asemassa sen toteuttaman ulkopoliitiikan teossa.¹⁶⁶ Etelä-Korean suostuminen Japanin pyyntöihin viedä maiden välejä hiertävä pitkäaikainen kiista kansainvälisen tuomioistuimen käsiteltäväksi noudattaisi täten maan itsensä esittämiä periaatteita. Japanin osalta saarikiistan vieminen kansainvälisen tuomioistuimen eteen voisi tarkoittaa, että sen tulisi myöntää Senkakusaarten kiistan olemassaolo Japanin ja Kiinan välillä. Hieman ironista on, että Japani on käyttänyt Senkakusaarten kiistassa Kiinaa vastaan samaa argumenttia kuin Etelä-Korea Liancourtsaarten kiistassa Japania vastaan: mitään kiistaa ei ole, sillä saarten selkeä omistusoikeus on jo tiedossa.¹⁶⁷

Tutkielmani käsittelee kansainvälisen oikeuden ja erityisesti sitä edustavan kansainvälisen tuomioistuimen mahdollisuuksia ratkaista luonteeltaan poliittisia konflikteja. Analyysissäni tutkin, miten esimerkkitapauksena käsittelemäni Liancourtsaarten tapaus voisi mahdollisesti ratketa, mikäli se luovutettaisiin kansainvälisen tuomioistuimen ratkaistavaksi ja mitä seikkoja kansainvälinen tuomioistuin tuolloin ottaisi huomioon. Tässä luvussa esittelen kansainvälisen tuomioistuimen instituution, valotan sen toiminnan rajoja ja mahdollisuuksia sekä tuon esille niitä seikkoja, jotka voivat vaikuttaa tuomioistuimen päätöksentekoon myös Liancourtsaarten tapauksessa.

4.1. Kansainvälisen tuomioistuimen historia

Kansainvälinen tuomioistuin (International Court of Justice, ICJ) on vuonna 1945 Yhdistyneiden kansakuntien (YK) peruskirjalla perustettu ja vuonna 1946 toimintansa aloittanut YK:n tärkein oikeudellinen elin. Samalla se on ainut toimija, jonka tehtävänä on selvittää aiheesta riippumatta kaikkien YK:n jäsenvaltioiden (eli käytännössä kaikkien maailman valtioiden) välisiä

¹⁶⁴ The Diplomat 13.5.2014. The ICJ and the Dokdo/Takeshima Dispute.

¹⁶⁵ Etelä-Korean perustuslaki. Luku 1, artikla 6.

¹⁶⁶ Shin 2013, 15.

¹⁶⁷ The Diplomat 13.5.2014. The ICJ and the Dokdo/Takeshima Dispute.

kiistakysymyksiä. Kansainvälistä tuomioistuinta ei tule sekoittaa vuonna 2002 perustettuun, yksilöiden kansainvälisiä kiistoja ratkovaan kansainväliseen rikostuomioistuimeen tai YK:n väliaikaisiin sotarikostuomioistuihin. ICJ:n erityislaatuisuus piilee siinä, että sen oikeustapaukset ovat aina valtioiden välisiä ja kiistojen aiheet voivat liittyä mihin tahansa. Yksittäiset ihmiset, kansat tai kansanryhmät eivät voi tuoda erimielisyyksiään kansainvälisen tuomioistuimen ratkottaviksi. Kansainvälisellä tuomioistuimen toimivallalla on kaksi ulottuvuutta; se ratkoo valtioidenvälisiä kiistoja kansainvälisen oikeuden mukaisesti ja antaa neuvoa-antavia asiantuntija lausuntoja oikeudellisista kysymyksistä YK:n eri toimielinten ja erityisjärjestöjen pyynnöstä. Lisäksi sen tehtäviin kuuluu kansainvälisen oikeuden kehittäminen ja rauhanomaisten ratkaisujen edistäminen.¹⁶⁸

ICJ ei toki ole ensimmäinen valtioiden välisiä kiistoja ratkaisemaan luotu toimija. Maailman ensimmäinen valtioiden välisiä kiistoja laajasti eri aiheista ratkova tuomioistuin, Keski-Amerikan tuomioistuin, toimi vuosina 1908–1981 ja käsitteli kaikkiaan 10 eri tapausta.¹⁶⁹ Vuonna 1922 perustettu ja hieman yltiöpositiivisesti nimetty pysyvä kansainvälinen tuomioistuin (Permanent Court of International Justice, PCIJ) toimi Kansainliiton alaisuudessa aina seuraajansa ICJ:n toiminnan aloittamiseen asti ja lopetti toimintansa täten vuonna 1946, kun kansainvälisen tuomioistuimen ensimmäisistä tuomareista oli äänestetty ja tuomaristo kokoontui ensimmäistä kertaa saman vuoden huhtikuun ensimmäisenä päivänä. Pysyvä kansainvälinen tuomioistuin oli ensimmäinen aidosti globaalilla skaalalla valtioiden kiistoja ratkova oikeudellinen elin. Maailman tuomioistuimeksikin kutsutun PCIJ:n menestyneimpinä aikoina 1920-luvun lopusta 1930-luvun alkuun tuomioistuin antoi päätöksensä keskimäärin kahdesta oikeustapauksesta vuosittain. Toisen maailmansodan aikana PCIJ:n toiminta lakkasi käytännössä kokonaan ja tuomioistuin kuihtui pois yhdessä Kansainliiton kanssa. Toimintansa aikana PCIJ käsitteli 29 valtioidenvälistä riitautettua oikeustapausta ja antoi 27 suositusta niitä pyytäneille valtioille. PCIJ oli tärkeä osa kansainvälisen oikeuden ja järjestyksen kehittymistä, ja se on toiminut pohjana ICJ:lle.¹⁷⁰ Erona näiden kahden tuomioistuimen välillä on kansainvälisen tuomioistuimen suurempi tunnustettu rooli, sillä se alusta alkaen nimettiin Yhdistyneiden kansakuntien tärkeimpien toimielinten joukkoon. Osittain PCIJ:n aikaisemman menestyksen ja luottamuksen ansiosta kansainvälisen tuomioistuimen oli mahdollista saada perustamisvaiheessaan niinkin korkeatasoista luottoa ja arvostusta osakseen. Kansainvälisen tuomioistuimen toiminta onkin jatkanut hyvin PCIJ:n

¹⁶⁸ Klabbers 2013, 144–145.

¹⁶⁹ Bilder 2007, 201.

¹⁷⁰ Kansainvälisen tuomioistuimen kotisivut. Publications of the Permanent Court of International Justice (1922-1946).

linjalla, jonka tunnetuimpien oikeustapausten päätöksiin yhä edelleen vedotaan. Tällaisia tapauksia ovat esimerkiksi *The Legal Status of Eastern Greenland (1931)* ja *Lotus (1927)* oikeustapaukset. Vaikka nämä ovat merkittäviä ja edelleen pinnalla olevia oikeustapauksia, ovat ne merkittäviä lähinnä oikeusteknisistä syistä, eivät niinkään kansainvälistä oikeutta ja kansainvälisiä suhteita mullistavien ominaisuuksiensa ansiosta, toisin kuin nykyisen kansainvälisen tuomioistuimen useat tunnetuimmat oikeustapaukset.¹⁷¹

Vaikka kansainvälisen tuomioistuimen käsiteltäväksi on tullut tunnettuja tapauksia, ei sen historiallinen kehitys ole ollut tasaista. Oikeustapauksien määrä on osittain riippuvainen siitä, mitä maailmanpolitiikassa ja kansainvälisissä suhteissa muutoin kunakin aikana on tapahtunut. Tämän vuoksi välillä tapauksia on ollut jonoksi asti ja toisinaan on eletty hiljaisempaa vaihetta.¹⁷² Tämän lisäksi on arvioitu kansainvälisen tuomioistuimen käyttöasteen liittyvän sen asemaan, poliittiseen ilmapiiriin ja valtioiden luottoon tuomioistuimen päätösten puolueettomuuden suhteen.¹⁷³ Tässä osiossa käyn läpi kansainvälisen tuomioistuimen historiaa sille käsiteltäväksi tuotujen oikeustapausten kautta. Oikeustapaukset löytyvät kansainvälisen tuomioistuimen kotisivuilta,¹⁷⁴ ja olen koostanut tilastot sekä niiden pohjalta tekemäni historiakatsauksen lähes yksinomaan näiden tapauksien pohjalta.

Ensimmäisen tuomionsa kansainvälinen tuomioistuin antoi vuonna 1949 Korfun kanavan tapauksesta.¹⁷⁵ Tapausta on siteerattu sittemmin useasti ja sen merkitystä kansainvälisen tuomioistuimen historiassa on pidetty ainutkertaisena. Britannian ja Albanian välisestä *Corfu Channel* -tapauksesta annetun tuomion saatua paljon huomiota, tuli kansainvälisen tuomioistuimen käsiteltäväksi tämän jälkeen 1950-luvun aikana yhteensä 29 valtioidenvälistä kiistaa sekä kuusi neuvonantopyyntöä. Kansainvälisen tuomioistuimen ensimmäiset vuodet olivat kiistatta sen kulta-aikaa. Tapauksia on tämänkin jälkeen tullut käsiteltäväksi melko tasaiseen tahtiin ja tämän vuoksi tuomioistuimen merkitys kansainvälisissä suhteissa on koettu merkittäväksi ja sen asema vankkumattomaksi.¹⁷⁶

Alkuvuosien suuren suosion jälkeen kansainvälisen tuomioistuimen eteen tuotujen tapausten määrä kuitenkin laski rajusti, ja 1960-luvun aikana oikeustapauksia tuotiin tuomioistuimeen vain kuusi

¹⁷¹ Jennings 1958, 493.

¹⁷² *idem*.

¹⁷³ Katso Posner & Yoo, 2004.

¹⁷⁴ International Court of Justice. List of Cases referred to the Court since 1946 by date of introduction.

¹⁷⁵ *Corfu Channel (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland v. Albania)*. Judgement 9.5.1949, *ICJ Reports* 1949.

¹⁷⁶ Katso Taulukko 1.

kappaletta ja neuvonantopyyntöjäkin esitettiin vain yksi. Kylmän sodan aikana 1970- ja 1980-luvuilla tapauksia tuli tasaisesti hieman nousevaan tahtiin, mutta ei enää 1950-luvun tapaan. Kylmän sodan päätyttyä 1990-luvulla kansainvälisen tuomioistuimen eteen tuotiin eniten tapauksia sen koko historian aikana, yhteensä 35 oikeustapausta ja 3 neuvonantopyyntöä. Näistä 35 oikeustapauksesta jopa 17 tuotiin tuomioistuimen eteen vuonna 1999.

2000-luvun puolella kansainvälinen tuomioistuin on nauttinut edelleen hieman kohonneesta oikeustapausten määrästä suhteessa aikaisempiin vuosiin ennen vuoden 1999 tilastopiikkiä. Sen menestyksekkäin vuosikymmen on 1990-luku, jolloin oikeustapauksia oli paljon myös muulloin kuin vuonna 1999. Historian saatossa kansainvälinen tuomioistuin on kuitenkin kokenut peräti 18 vuotta, jolloin sen käsiteltäväksi ei ole tuotu ainuttakaan oikeustapausta.¹⁷⁷ Neuvonantopyyntöjä on esitetty tuomioistuimelle huomattavasti vähemmän kuin oikeustapauksia. Niitä on esitetty yhteensä vain 23 vuonna, joista kahta lukuun ottamatta¹⁷⁸ kaikkina vain yhden kerran. Joidenkin mielestä neuvoa antavat tapaukset pitävät kuitenkin sisällään kansainvälisen tuomioistuimen merkittävimmät ja kuuluisimmat tapaukset.

Taulukko 1: Oikeustapauksia vuodessa.

¹⁷⁷ *Idem.*

¹⁷⁸ Vuonna 1949 kansainväliselle tuomioistuimelle esitettiin 3 ja vuonna 1955 sille esitettiin 2 neuvonantopyyntöä.

Yllä olevasta taulukosta voi hyvin nähdä juuri kuvaillun tilanteen oikeustapausten jakautumisesta läpi kansainvälisen tuomioistuimen historian. Tämän taulukon perusteella voitaisiin todeta kansainvälisen tuomioistuimen säilyttäneen käyttöasteensa melko hyvin; alkuvuodet osoittautuvat hieman aktiivisemmiksi kuin kolme seuraavaa vuosikymmentä, mutta 1990-luvun nousun jälkeinen piristys tuomioistuimen toiminnassa näyttäisi nostaneen sen käyttöasteen 2000-luvun puolella lähes alkuvuosien tasolle.

Taulukko 1 ei kuitenkaan anna täysin realistista kuvaa tapausten jakautumisesta. Kansainvälisen tuomioistuimen perustamisvuonna maailmassa toimi 55 valtiota ja ensimmäisen oikeustapauksen saavuttua tuomioistuimen eteen oli valtioita 57 kappaletta. Kuitenkin kolonisaation purkauduttua, kylmän sodan blokkijaon päätyttyä ja muiden suurten muutosten myötä maailman valtioiden lukumäärä tasaisesti kasvoi, ja vuonna 2014 valtioita oli kaikkiaan 193 kappaletta. Kansainvälisen tuomioistuimen eteen tuotujen oikeustapausten määrän tulisi nousta suhteessa valtioiden määrän nousuun, jotta voitaisiin todeta sen käyttöasteen pysyneen samana. Näin ei kuitenkaan ole tapahtunut ja Taulukko 2:sta voi havaita saman tilastollisen aktiivisuuden oikeustapauksien suhteen 1950-luvulla ja uudelleen 1990-luvulla, kuin Taulukko 1:stä. Kuitenkin väliin jäävästä notkahduksesta ei nouse yhtä selkein luvuin ja nykypäivän käyttöaste ei yllä lähellekään tuomioistuimen alkuvuosien käyttöastetta, toisin kuin taulukko 1 antaisi olettaa.

Kummastakaan taulukosta ei käy myöskään ilmi vuoden 1999 oikeustapausten suuren määrän taustaa. Tuolloin Jugoslavia nosti syytteen kaikkia sen aikaisia Naton jäsenvaltioita vastaan kansainvälisen oikeuden rikkomisesta Kosovon intervention yhteydessä.¹⁷⁹ Tässä tapauksessa voidaan siis laskea kyseessä olleen vain yksi oikeustapaus, jolla on ollut 10 eri vastaajaa. Jos tapaus laskettaisiin vain yhdeksi, olisi 1990-luku näyttäytynyt tilastollisesti hyvin erinäköisenä, vaikka se silti säilyisi ylitse keskivertoaktiivisuuden. Lisäksi tilastoja vääristävät useat tapaukset, jotka eivät koskaan edenneet haasteen nostamista pidemmälle. Tällöin kansainvälisen tuomioistuimen ei tarvitse itse tehdä päätöksiä, vaan asiat sovitaan maiden kesken ja oikeustapauksesta tehdään vain paperityöt arkistoja varten.¹⁸⁰ Tällöin toki valtiot ovat käyttäneet kansainvälistä tuomioistuinta, mutta sen panosta ei todellisuudessa ole tarvittu. Näissä tapauksissa haasteen nostamista voidaan pitää tarpeeksi vahvana toimenpiteenä ja

¹⁷⁹ Jugoslavia nosti syytteen Belgiaa, Kanadaa, Ranskaa, Saksaa, Italiaa, Alankomaita, Portugalia, Espanjaa, Britanniaa ja Yhdysvaltoja vastaan. Kaikki tapaukset löytyvät kansainvälisen tuomioistuimen kotisivuilta.

¹⁸⁰ Llamzon 2008, 824–825.

kansainvälisen tuomioistuimen symbolinen arvo riittää motivaatioksi ratkaista tapaus oikeudellisten toimien ulkopuolella.

Taulukko 2: Oikeustapauksia vuodessa valtioiden määrään suhteutettuna.

Kansainvälisen tuomioistuimen valtaa ja merkittävyyttä on arvioitu myös sen perusteella, kuinka moni vaikutusvaltainen valtio tai suurvalta sen puoleen on kääntynyt. Kymmenestä maailman suurimmasta markkinataloudesta¹⁸¹ vain Venäjä, Brasilia ja Kiina eivät ole koskaan olleet osallisina kansainvälisen tuomioistuimen oikeustapauksissa niin haastajan kuin vastaajankaan rooleissa. Tarkasteltaessa vaikutusvaltaisten valtioiden osallisuutta kansainvälisessä tuomioistuimessa voidaan huomata niiden käyttävän kansainvälistä tuomioistuinta yhä vähenevissä määrin. Tuomioistuimen ensimmäisen 20 vuoden aikana suurvalta on ollut ollut haastajana ja vastaajana yhtä usein, noin 60 prosentissa tapauksista. Seuraavan 20 vuoden aikana sama numero laski 50 prosenttiin ja vuosina 1986–2003 suurvalta oli osallisena vain 13 prosentissa oikeustapauksia, joista kaikissa vastaajan roolissa.¹⁸²

Käyttöastetilastot eivät tietenkään kerro kaikkea, mutta niitä tukevat muutkin seikat, kuten suurvaltojen eroaminen pakottavan tuomiovallan alta jo kerran suostuttuaan sen piiriin. Merkittävimpiä eroja ovat

¹⁸¹ Yhdysvallat, Kiina, Japani, Saksa, Ranska, Britannia, Brasilia, Italia, Venäjä ja Intia. Investopedia 18.7.2016. The World's Top 10 Economies.

¹⁸² Posner 2006, 116–118.

olleet Yhdysvaltojen ero vuonna 1985, Ranskan ero vuonna 1974 sekä Kiinan ero vuonna 1972. Vaikutusvaltaisista Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston pysyvistä jäsenistä vain Britannia on antanut suostumuksensa käyttää pakottavaa tuomiovaltaa itseään vastaan ja tuomioistuimen ensimmäisinä vuosikymmeninä ison osan haasteita nostaneet Ranska, Britannia ja Yhdysvallat ovat viimeisen 30 vuoden aikana esittäneet yhteensä vain yhden haasteen kansainväliselle tuomioistuimelle. Vaikuttaisi siis siltä, että suurvallat eivät enää koe kansainvälistä tuomioistuinta yhtä merkittäväksi välineeksi toiminnassaan kuin aikaisemmin. Suurvallat eivät itse enää vie haasteita kansainväliseen tuomioistuimeen, vaan heidät vedetään sen tuomiovallan alle pienempien ja heikompien valtioiden toimesta. Tämä voi osittain selittää suurvaltojen taipumusta hylätä kansainvälinen tuomioistuin; tuomioistuimesta on tullut pienten ase suuria vastaan.

Kansainvälisen kanssakäymisen ja liikkumisen lisääntyttä hurjasti vuosikymmenten aikana, ei pelkällä oikeustapausten määrän suhteuttamisella valtioiden määrään välttämättä saada edes realistista kuvaa siitä, miten paljon vähemmän kansainvälisen tuomioistuimen toimintoja nykyisin käytetäänkään hyväksi. Kansainvälistä toimintaa on päivittäin paljon, ja täten myös rikkomuksia (esimerkiksi ilmatilarikkomuksia) syntyy suhteessa paljon enemmän tuomioistuimen alkuvuosiin verrattuna. Silti niitä raportoidaan saman verran ja jopa vähemmän kuin tuomioistuimen alkuvuosina, jolloin kansainvälistä toimintaa ja esimerkiksi lentoliikennettä oli huomattavasti vähäisemmissä määrin.¹⁸³

Nykyisin kansainvälinen tuomioistuin toimii Haagissa, Rauhan Palatsissa, ja sen työkielinä käytetään englantia ja ranskaa. Tuomioistuin on ottanut käsittelyyn vuoden 2014 loppuun mennessä 134 valtioidenvälistä kiistaa ja 26 tapausta, jossa on toivottu sen neuvoa-antavaa asiantuntijalausuntoa. Vuonna 2016 juhlistaan kansainvälisen tuomioistuimen 70-vuotista taivalta. Vaikka tuomioistuin on käsitellyt suhteellisen pienen määrän tapauksia, voidaan sen toimintaa pitää sen uniikin toimintalaajuuden ja laajan legitimitietin ansiosta maailmanpoliittisesti merkittävänä. Kansainvälisen tuomioistuimen legitimitietti kumpuaa sen puolueettomuudesta, tuomareiden korkeasta ammattitaidosta ja erityisesti sen nauttimasta poliittisesta hyväksynnästä.¹⁸⁴

¹⁸³ *Idem.*

¹⁸⁴ Klabbers 2013, 145.

4.2. Kansainvälisen tuomioistuimen toiminta

ICJ koostuu 15 puolueettomasta tuomarista, jotka kaikki tulevat eri maista. Yleiskokous ja turvallisuusneuvosto valitsevat yhdessä ehdottomalla enemmistäänestyksellä tuomarit tehtävänsä yhdeksän vuoden mittaisille kausille. Tuomarit voidaan valita toiselle peräkkäiselle kaudelle ja heistä kolmannes valitaan kolmen vuoden välein toiminnan jatkuvuuden takaamiseksi. Tuomareiden valinnassa noudatetaan maantieteellistä tasapainoa ja jako on sama kuin turvallisuusneuvostossakin: kolme tuomaria Afrikasta, kaksi Latinalaisesta Amerikasta ja Karibian alueelta, kolme Aasiasta, viisi Länsi-Euroopan, Pohjois-Amerikan ja Oseanian alueelta sekä kaksi Itä-Euroopasta. Tähän mennessä on aina ollut tuomari jokaisesta turvallisuusneuvostoa edustavasta valtiosta, mutta tämä ei ole välttämätöntä. Poliittista hyväksyntää kansainvälisen tuomioistuimen toiminta on saanut sen antamasta mahdollisuudesta asianosaisille käyttää tilapäisesti valitsemaansa tuomaria esimerkiksi omasta maastaan käsittelemään maahan liittyvää tapausta. Tällöin tilapäinen ja vain yhtä tapausta käsittelevä tuomari lisätään 15 jo olemassa olevan tuomarin jatkeeksi. Siinä tapauksessa, että kummastakaan osallisena olevasta maasta ei ole edustavaa tuomaria tuomaristossa, voi tuomareiden määrä yltyä yhden tapauksen ajan maksimissaan 17. Tuomarit äänestävät joka kolmas vuosi keskuudestaan tuomioistuimen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Oikeuspäätöksiä tehtäessä puheenjohtajan ääni ratkaisee, mikäli tuomareiden äännet jakautuvat tasan.¹⁸⁵ Tällä hetkellä puheenjohtajana toimii ranskalainen Ronny Abraham, joka valittiin virkaan 6.2.2015. Tuomarin voi erottaa ainoastaan kaikkien muiden 14 tuomarin yksimielisellä päätöksellä, mitä tosin ei tähän päivään mennessä ole vielä tapahtunut.

ICJ ei tutki tapauksia omatoimisesti, vaan se ottaa käsittelyynsä ainoastaan ne oikeustapaukset, jotka valtiot sille osoittavat. Valtiot voivat tuoda kiistansa yhteisellä päätöksellä kansainvälisen tuomioistuimen ratkottavaksi tai vaihtoehtoisesti yksi valtio voi nostaa esille toisen valtion toimet tuomioistuimen käsiteltäväksi, mikäli kumpikin valtio on osallisena kansainvälisessä sopimuksessa joka tämän mahdollistaa. Lopuksi valtioiden on aina erikseen hyväksyttävä kansainvälisen tuomioistuimen toimivalta jokaisen tapauksen kohdalla, jotta tuomioistuin ottaa tapauksen käsittelyynsä.¹⁸⁶ YK:n toimielinten ja erityisjärjestöjen pyytäessä neuvoa kansainväliseltä tuomioistuimelta on sääntönä, että yleiskokous ja turvallisuusneuvosto saavat kysyä neuvoa mihin

¹⁸⁵ Yhdistyneiden kansakuntien kotisivut. Kansainvälinen tuomioistuin.

¹⁸⁶ Kansainvälisen tuomioistuimen kotisivut. Basis of the Court's Jurisdiction.

tahansa asiaan koskien, mutta YK:n alaiset erityisjärjestöt vain omaa erityisalaansa koskevissa kysymyksissä. Neuvonantotapaukset ovat hyvä tie muuten kansainvälisen tuomioistuimen ulkopuolelle jätetyille kansainvälisille organisaatioille päästä osaksi kansainvälisen oikeuden säätelyä.¹⁸⁷ Käsitellessään neuvonanto-tapauksia, voi tuomioistuin halutessaan pyytää tapaukseen liittyviltä valtioilta lisäselvitystä aiheesta.¹⁸⁸ On myös käytäntöä, että pyydetessä neuvoa-antavaa lausuntoa, tulisi kansainvälisen tuomioistuimen aina ottaa asia käsittelyynsä ja antaa päätös. Vain kahdesti kansainvälisten tuomioistuinten historiassa on tuomaristo kieltäytynyt antamasta mielipidettään.¹⁸⁹ Neuvonantopyynnöt ovat myös kansainvälisen tuomioistuimen tapa osallistua Yhdistyneiden kansakuntien toimintaan ja osoittaa tiivistä yhteistyötä tuomioistuimen ja Yhdistyneiden kansakuntien muiden toimielinten ja organisaatioiden välillä.¹⁹⁰

Kansainvälisen tuomioistuimen perussääntö pitävät sisällään vain hyvin vähän rajoitteita sen suhteen, milloin valtiot ovat kannekelpoisia ja milloin eivät. Kansainvälinen tapaoikeus määrittelee kuitenkin osaltaan joitain rajoituksia sille, kuka saa esittää kanteen kansainväliselle tuomioistuimelle. Ensimmäinen ehto on, että vedottaessa kansainväliseen tuomioistuimeen on ensin täytynyt hyödyntää kaikki mahdolliset kansalliset oikeustoimielimet. Tällöin annetaan syytetyille valtiolle mahdollisuus korjata tilanne ennen tapauksen siirtymistä kansainväliselle tasolle ja estetään diplomaattisten kanavien turha ruuhkautuminen.¹⁹¹ Toisena ehtona kannekelpoisuudelle on, että valtio voi nostaa kanteen vain koskien loukkausta omia kansalaisia tai oman valtion yhtiöitä kohtaan, jos näiden voidaan kokea loukkaavan valtiota tai tämän lainsäädäntöä.¹⁹²

4.3. Kansainvälisen tuomioistuimen päätökset, niiden sitovuus ja YK:n peruskirjan artikla 94(2)

Valtioidenvälisien kiistojen tapauksessa tuomioistuimen päätös on aina sitova ja sen lopputuloksesta ei voi valittaa.¹⁹³ Siinä tapauksessa, että toinen osapuolista ei koe toisen valtion noudattavan

¹⁸⁷ Klabbers 2013, 161–162.

¹⁸⁸ Kansainvälisen tuomioistuimen perussääntö, artikla 66.

¹⁸⁹ Ensimmäisen kerran PCIJ:n aikana Suomen ja Neuvostoliiton tapauksessa koskien Itä-Karjalaa (1923) ja toisen kerran vuonna tapauksessa *Legality of the Use by a State of Nuclear Weapons in Armed Conflicts*, advisory opinion (1996) ICJ reports 66.

¹⁹⁰ Aljaghoub 2006, s.2.

¹⁹¹ Katso oikeustapaus *Interhandel (Sveitsi v. Yhdysvallat)*. Preliminary objections, ICJ Reports, 27.

¹⁹² Klabbers 2013, 156.

¹⁹³ Kansainvälisen tuomioistuimen peruskirja, artikla 60.

tuomioistuimen määräystä, voi tämä tehdä valituksen turvallisuusneuvostolle vedoten YK:n peruskirjan artiklaan 94(2): ”Jos asianosainen ei täytä tuomioistuimen päätöksestä sille johtuvia velvoituksia, on toisella asianosaisella oikeus kääntyä turvallisuusneuvoston puoleen, joka voi tarpeen vaatiessa esittää suosituksia tai päättää toimenpiteistä, joihin on ryhdyttävä tuomion täytäntöön panemiseksi”.

Artiklan 94(2) kohta ”...kääntyä turvallisuusneuvoston puoleen, joka voi *tarpeen vaatiessa* esittää suosituksia tai päättää toimenpiteistä...” on saanut kriitikot huomauttamaan, että turvallisuusneuvostolle myönnetään tällä lausekkeella liikaa valtaa ja se vie osan kansainvälisen tuomioistuimen toimivallasta. Sanavalintaa ”*tarpeen vaatiessa*” epäroitiin jo YK:n perustamiskokouksessa San Fransiscossa vuonna 1946, sillä sen koettiin heikentävän kansainvälisen tuomioistuimen itsenäistä valtaa suhteessa turvallisuusneuvostoon. Artikla 94(2) jätettiin lopulta nykyiseen muotoonsa ja tätä perusteltiin selittämällä turvallisuusneuvoston olevan enemmän valitukset oman harkintavaltansa kautta mahdollistava, ei pakotetusti käsittelevä toimija.¹⁹⁴ Edeltäjänsä pysyvän kansainvälisen tuomioistuimen aikana kansainliiton pääkirjassa aihetta käsittelevässä artiklassa kyseistä harkintavaltaa ei myönnetty turvallisuusneuvostolle, vaan tämän tuli ottaa asia aina käsittelyynsä mikäli näin toivottiin.¹⁹⁵ Turvallisuusneuvoston harkintavalta antaa turvallisuusneuvostossa istuvien maiden edustajille mahdollisuuden käyttää veto-oikeuttaan, jos heidän tai heidän liittolaistensa etu näin toteutuu. Tämä on nostanut esiin näkemyksiä epäoikeudenmukaisuudesta ja epätasa-arvoisuudesta oikeusprosessissa.

Kaikissa tapauksissa kansainvälisen tuomioistuimen päätökset sitovat kuitenkin vain asianomaisia toimijoita, ei kolmansia osapuolia. Päätösten ei siis tulisi vaikuttaa millään tavoin muihin toimijoihin, kuin käsitellyn oikeustapauksen osapuoliin, mutta harvoin valtioiden toimet eivät vaikuta näiden ympärillä toimiviin valtioihin ja ihmisiin.¹⁹⁶

Neuvoa-antavat ohjeistukset eivät puolestaan ole luonteeltaan sitovia, mutta kansainvälistä tuomioistuinta pidetään siinä määrin arvovaltaisena toimijana, että sen neuvojen noudattamista pidetään käytännössä myös oikeudellisesti sitovina.¹⁹⁷ Mikäli valtio kuitenkin päättää olla noudattamatta ohjeita, ei tässä tapauksessa voida ryhtyä turvallisuusneuvoston kautta tehtäviin valtiota

¹⁹⁴ United Nations Conference on International Organisations (UNCIO) vol. 13, s. 459.

¹⁹⁵ Kansainliiton peruskirja 1919, artikla 13.

¹⁹⁶ Kansainvälisen tuomioistuimen perussääntö, artikla 59.

¹⁹⁷ Klabbers 2013, 162.

tuomioistuimen päätöksen suuntaan painostaviin toimenpiteisiin, kuten valtioiden välisten kiistojen ratkaisussa on mahdollista tehdä.

4.4. Kansainvälisen tuomioistuimen pakottava tuomiovalta

Kansainvälisessä oikeudessa ei käytännössä ole olemassa tilannetta, jossa valtioon kohdistuisi pakottavaa tuomiovaltaa, sillä valtiot itse voivat ainoina toimijoina alistaa itsensä pakottavan tuomiovallan alle omalla suostumuksellaan. Kuitenkin siinä vaiheessa, kun valtiot ovat antaneet suostumuksensa, ovat ne sidottuja kansainvälisen tuomioistuimen päätöksiin. Tästä johtuu nimitys pakottava tuomiovalta (*compulsory jurisdiction*). Kiistaosapuolet voivat helpoiten antaa suostumuksensa molempien osapuolien yhteisymmärryksellä riitautetulla ja kansainväliselle tuomioistuimelle molempien tahdosta esitellyllä oikeustapauksella. Joissain tapauksissa vain haasteen esittävä osapuoli on esittänyt suostumuksensa ja hyväksynyt pakottavan tuomiovallan. Tuolloin tapausta ei voida ottaa käsittelyyn, sillä päätös ei sitoisi sitä osapuolta, joka ei ole antanut hyväksyntäänsä. Tämän takia kansainvälinen tuomioistuin pyytää haastevaiheessa kiistan osapuolilta vielä virallisen suostumuksen pakottavan tuomiovallan alle taipumisesta.¹⁹⁸

Kaikki valtiot, jotka ovat hyväksyneet pakottavan tuomiovallan, voivat halutessaan jättää käsittelyhakemuksen koskien toista samaisen sopimuksen hyväksyntyä valtiota kansainväliselle tuomioistuimelle. Samoin kaikkien pakottavan tuomiovallan hyväksyneiden valtioiden täytyy esiintyä kansainvälisen tuomioistuimen edessä, jos yksi tai useampi tämän tuomiovallan hyväksyneistä valtioista näin vaatii.¹⁹⁹

Kansainvälisen tuomioistuimen jäsenvaltiot voivat halutessaan ”...milloin tahansa selittää tunnustavansa tuomioistuimen tuomiovallan ipso facto ja ilman erityistä sopimusta päteväksi jokaiseen saman velvoituksen hyväksyvään valtioon nähden kaikissa oikeudellista laatua olevissa riitakysymyksissä” (Artikla 36(2), kansainvälisen tuomioistuimen perussääntö). Pakottavan tuomiovallan on hyväksynyt tähän mennessä kaikkiaan 72 valtiota, jättäen yhdistyneiden kansakuntien 193 valtiosta jopa 121 valtiota, jotka eivät ole tehneet pakottavaa tuomiovaltaa hyväksyvää sopimusta.²⁰⁰ Tämä tarkoittaa 37 prosenttia kaikista valtioista. Vaikka pakottavan tuomiovallan

¹⁹⁸ Klabbers 2013, 148.

¹⁹⁹ Kansainvälisen tuomioistuimen kotisivut. Declarations Recognizing the Jurisdiction of the Court as Compulsory.

²⁰⁰ *idem*.

hyväksyneitä valtioita on määrällisesti enemmän kuin ennen, niiden prosentuaalinen osuus on jatkuvasti pienentynyt. Tähän vedoten monet tutkijat ovat todenneet kansainvälisen tuomioistuimen olevan kansainvälinen, mutta ei maailmanlaajuinen riitojenratkaisuelin.²⁰¹

YK:n yleiskokous suositteli jo vuonna 1974 kaikkia valtioita, jotka eivät vielä olleet hyväksyneet kansainvälisen tuomioistuimen pakottavaa tuomiovaltaa hyväksymään sen allekirjoittamalla sopimuksen.²⁰² Tämän jälkeen YK:n pääsihteerit ovat vuosien saatossa muistuttaneet jäsenvaltioita pakottavan tuomiovallan hyväksymisen merkityksestä.²⁰³ YK:n vahvasta suosituksesta huolimatta vain hieman yli kolmannes sen jäsenvaltioista on tähän mennessä suostunut alistamaan oman valtiollisen päätösvaltansa kansainvälisen tuomioistuimen alle konfliktitilanteen sattuessa. Valtioiden määrän kasvaessa on samalla tasaisesti kasvanut niiden valtioiden määrä, jotka ovat hyväksyneet kansainvälisen tuomioistuimen pakottavan tuomiovallan joko allekirjoittamalla siihen sitovan sopimuksen tai suostumalla toiseksi osapuoleksi oikeustapauksessa. Esimerkiksi turvallisuusneuvoston pysyvistä jäsenvaltioista vain Britannia on hyväksynyt pakottavan tuomiovallan. Monien muiden valtioiden tapaan esimerkiksi Yhdysvallat on kertaalleen allekirjoittanut sopimuksen pakottavasta tuomiovallasta, mutta erosi siitä oikeuden epämieluisan päätöksen vuoksi vuonna 1986 kuuluisan Nicaragua-tapauksen yhteydessä, jotta se voisi hyväksyä kansainvälisen tuomioistuimen tuomiovallan aina tapauskohtaisesti niin halutessaan.

Pakottavan tuomiovallan vapaaehtoisuusperiaate on aiheuttanut paljon keskustelua. Joidenkin mielestä termiä ”pakottava tuomiovalta” ei tulisi käyttää vapaaehtoisuusperiaatteen vuoksi ollenkaan.²⁰⁴ On myös käyty runsaasti keskustelua siitä, miten kansainvälisen oikeuden luonne oikeustieteenä ja vakavasti otettavana oikeutena voidaan kyseenalaistaa vapaaehtoisuusperiaatteen vuoksi.²⁰⁵ Tunnettu 1800-luvun brittijuristi John Austin on määritellyt oikeuden olevan luonteeltaan valtioiden itsensä määrittelemää, ei sellaista, jonka alle valtiot voisivat taipua. Valtioiden mukaan itse rajoittaa omia oikeuksiaan, mutta näitä rajoituksia ei voida hänen mukaansa kutsua laiksi. Austinin ajattelua mukaillen kyse ei siis edes olisi vapaaehtoisuusperiaatteen vuoksi kansainvälisesti sitovista laeista, vaan pikemminkin valtioiden itsensä päättämistä säännöistä, joita ne voivat halutessaan

²⁰¹ Katso esim. Warioba 2001, 43.

²⁰² UN Res No. 3232, *Review of the Role of the International Court of Justice*, 12.10.1974.

²⁰³ Katso esim. UN Doc. No. A/47/277, *Report of the Secretary-General Pursuant to the Statement adopted by the Summit Meeting of the Security Council*. 31.1.1992 ja 17.6.1992, kappale 39.

²⁰⁴ Kelsen 2008, 522.

²⁰⁵ Katso esim. Hart 1994, 214.

noudattaa.²⁰⁶ Valtioilla koetaan olevan liikaa mahdollisuuksia kiertää kansainvälisen tuomioistuimen päätäntävalta ja toimia omien etujensa mukaisesti niin, ettei tuomioistuimelle jää suurta liikkumavaraa ja vaikutusvaltaa tuomioidensa antamisessa.²⁰⁷

Hyväksytyään kansainvälisen tuomioistuimen pakottavan tuomiovallan, ei tapauksen osapuolilla ole velvollisuutta ilmestyä tuomioistuimen eteen kuulemiseen. Läsnäoloa pidetään toki hyvänä ja viisaana tapana, mutta se ei ole välttämätöntä. Kansainvälisen tuomioistuimen perussäännön artikla 53 määrää oikeuden pitämään huolen tapauksen perustumisesta faktatietoon ja lakiin silloinkin, kun toinen asianosaisista ei ole paikalla. Tällä turvataan tapauksen tasapuolinen ja oikeudenmukainen käsittely.

Tuomitsemisvaiheessa kansainvälinen tuomioistuin päättyy pääasiassa luomaan uudenlaisia sopimuksia. Esimerkiksi raja-aluekiistoissa voidaan luoda sopimus, jonka mukaisia rajoja tulisi noudattaa.²⁰⁸ Joissain tapauksissa tuomioistuin voi myös todeta riittäväksi sen, että toinen osapuoli on omatoimisesti muuttanut toimintatapojaan tapauksen käsittelyn aikana.²⁰⁹ Tuomioistuimella on toimivaltaa asettaa toinen kiistaosapuolista myös korvausvelvolliseksi, mikäli se kokee, että tämä valtio on toiminut vastoin kansainvälistä oikeutta ja toiminnallaan aiheuttanut toiselle valtiolle suuria taloudellisia tai muita tappioita.²¹⁰

4.5. Kansainvälisen tuomioistuimen poliittinen rooli

Toisinaan kansainvälinen tuomioistuin saa käsitelläkseen hankalia poliittisia kysymyksiä, jolloin se joutuu enemmän poliitikon kuin rauhanomaisen kiistojen ratkaisuelimen rooliin. Tällöin kysymys on lähinnä arvoista ja poliittisista näkemyksistä, eikä kansainvälisen tuomioistuimen voida olettaa tulevan yksiselitteiseen ratkaisuun. Näin kävi esimerkiksi 1990-luvun huomiota herättäneissä tapauksissa, joissa kansainvälisen tuomioistuimen oletettiin päättävän ydinaseiden laillisuudesta. Tuolloin samaisesta kysymyksestä oli käyty kiivasta poliittista keskustelua ympäri maailman jo vuosikymmenten ajan. Tuomioistuimen päätöksessä todettiin ydinaseet laittomiksi aina, paitsi äärimmäisissä olosuhteissa. Äärimmäisiä olosuhteita ei määritelty, joten tuomioistuimen päätös jätti

²⁰⁶ Austin 1995, 124.

²⁰⁷ Jennings 1958, 361.

²⁰⁸ Klabbers 2013, 159.

²⁰⁹ Kuuluisia tapauksia mm. Nuclear tests -tapaukset (*Australia v. Ranska*) ja (*Uusi-Seelanti v. Ranska*) 1974. ICJ Reports 253 ja 457.

²¹⁰ Katso esim. tapauksen *Corfu Channel (Britannia v. Albania)* korvausarviot (1949) ICJ Reports 244.

lukijalleen mahdollisuuden tulkintaan; ydinaseiden käyttö todettiin laittomaksi, paitsi silloin kun se ei ole laitonta.²¹¹

Kansainvälisen tuomioistuimen puolueettomuus tai puolueellisuus on myös yksi aihe, jonka yhteydessä pohditaan tuomioistuimen poliittisuutta. Tuomareiden oletetaan olevan puolueettomia ja perustavan päätöksensä ainoastaan kansainvälisen oikeuden oikeuslähteisiin. Kriitikot kuitenkin syyttävät tuomareita haastavan osapuolen suosimisesta oikeuspäätöksissään. Lisäksi tuomareiden on syytetty suosivan muun muassa samassa taloudellisessa asemassa, samanlaisen kulttuuritaustasta tulevia ja samanlaisen poliittisen järjestelmän omaavia valtioita. Eric Posner ja Miguel Figueiredo tutkivat näitä väitteitä ja löysivät tilastollisia viitteitä, jotka puoltavat vahvasti väitettä, että tuomarit suosivat haastavaa osapuolta ja tuomarin alkuperämaan kanssa samassa taloudellisessa asemassa olevia maita. Hieman heikommin kyettiin osoittamaan pieni yhteys poliittisen ja kulttuurisen taustan yhtäläisyyksien suosimiseen. Sen sijaan tuomarin alkuperämaan alueelliset tai sotilaalliset liittoumat eivät vaikuttaneet päätöksiin millään tavalla Posnerin ja Figueiredon mukaan.²¹² Tutkimus antaa toki tilastollisia viitteitä, mutta ei ota huomioon tapauksia ja niiden yksityiskohtia ja luo täten kuvaa kansainvälisestä tuomioistuimesta puolueellisempänä instituutiona kuin se mahdollisesti todellisuudessa on. Esimerkiksi haastavaa osapuolta puolletaan keskimäärin useammin muutoinkin, sillä haastajat usein kokevat oikeutensa loukatuiksi ja he useimmiten perustavat syytöksensä jo valmiiksi olemassa olevaan lakiin.

²¹¹ Katso *Legality of the Threat of Use of Nuclear Weapons*, advisory opinion (1996). *ICJ Reports* 226.

²¹² Posner & Figueiredo 2005, 28–29.

5. TUTKIMUSAINEISTO

Tutkimuksen aineisto koostuu kansainvälisen tuomioistuimen käsiteltäväksi tuoduista, saarialueiden suvereniteettia koskevien oikeustapausten tuomioista. Käsiteltävä aineisto on rajattu koskemaan 2000-luvulla ratkaistuja saarikiistoja, sillä vaikka jokainen kiista on erilainen ja tuo aina oman lisänsä aineistoon, löytyy tuoreimpienkin tapausten joukosta kaikista oleelliset seikat tutkimuksen huolelliseen toteuttamiseen. Aineistoksi valittuja oikeustapauksia voidaan pitää vertailukelpoisina Liancourtsaarten kiistan kanssa, vaikka jokainen näistä tapauksista on lähtökohtaisesti erilainen. Aineiston oikeustapaukset tuovat esille sen, mitä seikkoja kansainvälinen tuomioistuin huomioi juuri Liancourtsaarten tapausten pienten ja käytännössä asuttamattomien saarten kiistatapauksissa ja miten kansainvälinen tuomioistuin ottaa huomioon historiallisia seikkoja ja muuta kiistaosapuolten esittämää todistusaineistoa.

Kronologisessa järjestyksessä aineistona käyttämäni oikeustapaukset ovat; Qatarin ja Bahrainin välinen kiista vuodelta 2001 (*Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain*),²¹³ Indonesian ja Malesian välinen kiista vuodelta 2002 (*Sovereignty over Pulau Ligitan and Pulau Sipadan*),²¹⁴ Nicaraguan ja Hondurasin välinen kiista vuodelta 2007 (*Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea*),²¹⁵ Malesian ja Singaporen välinen kiista (*Sovereignty over Pedra Branca/Pulau Batu Puteh, Middle Rocks, and South Ledge*)²¹⁶ vuodelta 2008 ja viimeinen aineistossani esiintyvistä oikeustapauksista on Nicaraguan ja Kolumbian välinen kiista (*Territorial and Maritime Dispute*),²¹⁷ josta päätös annettiin vuonna 2012.

Qatarin ja Bahrainin välisessä, vuonna 2001 tuomionsa saaneessa kiistassa, oli kysymys Hawarin ja Janan saarten suvereniteetista sekä suvereenista oikeudesta laskuveden aikana näkyviin kohoumiin, Fashtin, Dibalin ja Qit’at Jaradahin. Lisäksi kansainvälisen tuomioistuimen tuli määritellä tarkat rajat näiden kahden valtion väliselle merialueelle. Qatar jätti hakemuksensa oikeuskäsittelyyn Bahrainin

²¹³ *Maritime Delimitation and Territorial Questions Between Qatar and Bahrain* (Qatar v. Bahrain). Judgement 16.3.2001. *ICJ Reports* 40.

²¹⁴ *Sovereignty over Pulau Ligitan and Pulau Sipadan* (Indonesia v. Malaysia). Judgement 17.12. 2002. *ICJ Reports* 625.

²¹⁵ *Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea* (Nicaragua v. Honduras). Judgement 8.10.2007. *ICJ Reports* 659.

²¹⁶ *Sovereignty over Pedra Branca/Pulau Batu Puteh, Middle Rocks and South Ledge* (Malaysia v. Singapore). Judgement 23.5.2008. *ICJ Reports* 12.

²¹⁷ *Territorial and Maritime Dispute* (Nicaragua v. Colombia). Judgement 19.11.2012. *ICJ Reports* 624.

valtiota vastaan kansainväliselle tuomioistuimelle jo heinäkuussa 1991, mutta kiistan lopullinen tuomio annettiin vasta vuonna 2001, jolloin tuomioistuin totesi Qatarilla olevan suvereniteetti Zubarahin ja Janan saariin sekä Fashtin ja Dibalin laskuveden aikana näkyviin kohoumiin. Tuomioistuin määräsi puolestaan Bahrainille Hawarin ja Qit'at Jaradahin saarien suvereniteetin.

Toisessa aineistona käyttämässäni oikeustapauksessa on kyse Indonesian ja Malesian välisestä suvereniteetikiistasta koskien Ligitan ja Sipadan saaria. Marraskuussa 1998 Indonesian ja Malesian edustajat toivat kansainvälisen tuomioistuimen huomioon kahdenvälisen sopimuksen, jonka valtiot olivat allekirjoittaneet edellisenä vuonna. Sopimuksessa sovittiin yhteisymmärryksessä saarikiistan siirtämistä kansainvälisen tuomioistuimen selvitettäväksi tulevana vuonna. Kiista ratkesi Malesian hyväksi vuonna 2002, jolloin Malesia sai suvereniteetin Ligitan ja Sipadan saarista.

Vuonna 2007 lopullisen ratkaisun saanut Nicaraguan ja Hondurasin välinen kiista tuotiin kansainvälisen tuomioistuimen käsiteltäväksi joulukuussa 1999. Tapauksessa kansainvälisen tuomioistuimen tehtävänä oli ensisijaisesti määritellä ja rajata maiden merialueet, mutta tehdäkseen näin, tuli sen samalla määritellä kenelle neljän pienen saaren suvereniteetti todellisuudessa kuului. Nämä saaret ovat nimeltään Bobel Cay, Savanna Cay, Port Royal Cay ja South Cay. Tuomioistuin totesi saarten suvereniteetin kuuluvan lain mukaan Hondurasille ja sai tehtyä päätöksen valtioiden merialueiden rajoista.

Malesian ja Singaporen välinen, vuonna 2008 ratkaisunsa saanut oikeustapaus, tuotiin valtioiden yhteisestä päätöksestä kansainvälisen tuomioistuimen käsiteltäväksi heinäkuussa 2003. Valtioiden olivat allekirjoittaneet aikaisemmin samana vuonna erityissopimuksen, jossa sopivat pyytävänsä kansainvälistä tuomioistuinta selvittämään kummalle valtioista kuuluu Pedra Brancan/Pulau Batu Putehin saarten sekä Middle Rocks ja South Ledgen suvereniteetti. Kansainvälinen tuomioistuin antoi vuonna 2008 päätöksensä, jonka mukaan Pedra Brancan/Pulau Batu Putehin saaret kuuluvat Singaporelle, kun taas Middle Rocks kuuluu Malesialle. South Ledgen osalta kansainvälinen tuomioistuin huomauttaa, että se kuuluu sille, jonka alueellisille vesille South Ledge osuu.

Nicaraguan ja Kolumbian välinen saarikiista on viimeinen ja samalla viimeisimpänä ratkaisunsa saanut aineistossani esiintyvistä ennakkotapauksista. Joulukuussa 2001 Nicaragua esitti kansainväliselle tuomioistuimelle kanteen Kolumbiaa vastaan aiheena merialueiden rajat Länsi-Karibiassa. Tässä tapauksessa kansainvälisen tuomioistuimen piti ensiksi määritellä voiko kiistanalaisia alueita kutsua

saariksi ja vasta sen jälkeen miettiä, kenelle niiden suvereniteetti todellisuudessa kuuluu. Lopullinen päätös asiasta tehtiin vuonna 2012, jolloin kansainvälinen tuomioistuin tuli pohdinnoissaan siihen tulokseen, että tässä tapauksessa suvereniteetti merellä sijaitsevilla pienillä saarilla kuuluu Kolumbialle.

Näiden viiden kiistan tuomiot tuovat esille ne seikat, joita kansainvälinen tuomioistuin pitää ratkaisuaan pohtiessa tärkeänä ja auttavat löytämään Liancourtsaarten kiistassa käytetyistä suvereniteettiväitteistä ne, joilla on oikeuden edessä eniten vaikutusvaltaa. Oikeustapaukset koskevat maantieteellisesti laajalti levittäytynyttä valtiojoukkoa, mutta tapaukset ovat silti verrattavissa Japanin ja Etelä-Korean tapaukseen kansainvälisen oikeuden luonteen vuoksi.

Aineistooni valikoitujen tapausten lisäksi viitataan jonkin verran myös muihin kansainvälisen tuomioistuimen ja tätä edeltäneen pysyvän kansainvälisen tuomioistuimen käsittelemiä klassikoiksi muodostuneisiin tapauksiin²¹⁸ sekä muihin relevanttia lainsäädäntöä sisältäviin tuomioistuimen käsitteleviin oikeustapauksiin. Kansainvälisen tuomioistuimen päätöksissäkin lähes poikkeuksetta vedotaan suureen määrään aikaisempia oikeustapauksia, joten pyrin tekemään niin tässä tutkimuksessakin.

²¹⁸ Esimerkiksi Island of Palmas case (Netherlands, USA) 1928 & Case concerning the military and paramilitary activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America) 1986.

6. TUTKIMUSMETODI

Tieteiden tekemisessä on tapahtunut nopeaa kehitystä kohti monitieteisempää tutkimusta, jossa myös tutkimusmetodeja käytetään yhä enemmän ristiin ja jopa monia samanaikaisesti.²¹⁹ Oman tutkimukseni yhdistäessä oikeutta ja politiikkaa, sekoittaa se samalla myös kahta eri tutkimusmetodia. Nämä menetelmät ovat yhteiskuntatieteissä paljon käytetty tapaustutkimus sekä oikeustieteissä useimmiten käytetty oikeudellinen lähestymistapa. Oikeustieteet on perinteisesti mielletty osaksi yhteiskuntatieteitä,²²⁰ joten näiden kahden tieteenalan ja niiden tutkimusmenetelmien sekoittaminen toimii käytännössä aivan erityisen hyvin.

Tapaustutkimuksessa käsitellään erityisen tarkasti yhtä tai useampaa menneisyyden tapahtumaa ja pyritään sen avulla kehittämään uusia tai testaamaan vanhoja tapoja ymmärtää ilmiöitä, sekä yleistämään ja käyttämään näitä löydöksiä muiden tapauksien ja laajempien kokonaisuuksien ymmärtämiseksi.²²¹ Tapaustutkimuksista saadaan usein eniten irti silloin, kun esimerkiksi tilastollisella tutkimuksella ei saada tarpeeksi laajoja tuloksia, halutaan testata hypoteeseja ja halutaan osallistua teorian kehittämiseen.²²² Vaikka tapaustutkimusta usein rinnastetaan juuri tilastolliseen tutkimukseen ja näiden kahden erilaisuuteen,²²³ ei se tarkoita, ettei tutkitun tapauksen dataa voisi kerätä haluamallaan tavalla, esimerkiksi juuri tilastoja käyttäen.²²⁴

Yksi tapaustutkimuksen vahvuuksista on mahdollisuus tunnistaa ja löytää ne mittarit ja tutkimuskohteet, jotka parhaiten edustavat niitä teoreettisia ominaisuuksia, joita tutkija pyrkii mittaamaan tutkimuksessaan. Monet niistä tutkimuskohteista, jotka kansainvälisen politiikan tutkijoita usein kiinnostavat (esimerkiksi valta, demokratia tai poliittinen ilmapiiri), ovat varsin vaikeasti mitattavissa perinteisin keinoin. Tällöin tutkimuksen tulee ottaa huomioon konteksti, jossa mitattavat tutkimuskohteet ilmenevät. Tilastollisen analyysin kautta näihin tekijöihin on äärimmäisen vaikea päästä käsiksi ja ehkä juuri sen vuoksi tapaustutkimus on pitänyt yllä suosiotaan kansainvälisen

²¹⁹ George & Bennet 2005, 3.

²²⁰ Hirvonen 2011, 7.

²²¹ George & Bennet 2005, 5.

²²² *Idem.*, 19.

²²³ Katso esimerkiksi George, 2005.

²²⁴ Vennesson 2008, 227.

politiikan tutkimuksessa.²²⁵ Tämän tutkimuksen käsitellessä oikeuden ja politiikan suhdetta sekä mahdollisuutta käyttää oikeutta poliittisen kriisin ratkaisemiseksi, sopii tapaustutkimus erityisen hyvin analyysin välineeksi. Oikeuden kykyä ratkaista poliittista kiistaa voisi toki tutkia esimerkiksi tilastoimalla vanhoja tapauksia ja niiden ratkaisuja, mutta tilastoissa olisi hankala ottaa huomioon kiistojen ja kiistamaiden erilaiset piirteet sekä poliittiset seikat kiistojen taustalla.

Uusien hypoteesien syntyminen on yleistä tapaustutkimusta tehtäessä. Jos tutkimuksen alkuvaiheessa tutkijalla on vaikka kaksi hypoteesia, ja hän testaa niitä tapauksellaan, saattaa olla, että tapaus johdatteleeekin tutkimaan kolmatta hypoteesia, jota tutkija ei tutkimuksensa alussa osannut edes olettaa. Tapaustutkimuksessa täten tutkimuskohde saattaa muuttaa tutkimuksen hypoteeseja, laajentaa tutkijan ymmärrystä aiheesta ja täten kehittää keskustelua tutkitusta aihealueesta tai viedä eteenpäin tutkimuksessa käytettyä teoriaa. Tapaustutkimus on oivallinen keino lisäksi erilaisten kausaliteettisuhteiden selvittämiseksi. Tutkittaessa yksittäisiä tapauksia tarkasti ja yksityiskohtaisesti voidaan löytää monia eri tutkittavaan lopputulokseen vaikuttaneita muuttujia. Tutkimukseen saadaan lisää syvyyttä, kun voidaan seurata odottamattomienkin muuttujien vaikutuksia ja selvittää millaisissa olosuhteissa tapahtumaketjut todennäköisimmin saavat alkunsa.²²⁶

Vaikka tapaustutkimus voi antaa tutkijalle ja tutkimukselle paljon, ei se ole metodina täysin ongelmaton. Pyrin tätä tutkimusta tehdessäni ottamaan huomioon valitsemani metodin epäkohdat ja karttamaan niitä virheitä, joita tapaustutkimuksessa helposti tehdään. Kriitikot ovat huolissaan puolueellisesti valituista ja siten tutkimuksen lopputulokseen vääristelevästi vaikuttavista tuloksista.²²⁷ Toisin kuin monia muita tutkimusmetodeja käytettäessä, valitaan tapaustutkimuksessa käytettäviksi tapauksiksi usein tarkoituksenmukaisesti tapauksia, joissa on jokin toivottu lopputulos. Tällöin saadaan helpommin selville mitkä muuttujat eivät ole välttämättömiä toivotun lopputuloksen saavuttamiseksi. Näissä tutkimuksissa tunnistetaan yleensä jo tutkimuksen alkuvaiheessa ne muuttujat, jotka vaikuttavat kausaliteetin muodostumiseen.²²⁸ Lisäksi tulee huomioida, etteivät valitut tapaukset itsessään ole useinkaan rajattuja aiheen tai tutkimuskohteen suhteen, vaan tutkija itse teoreettisilla ja muilla valinnoillaan rajaa tapauksen ja siitä merkittäväksi kokemansa tutkimuskohteen tai ajanjakson. Tapaustutkimuksessa tutkimusta ei myöskään heikennä valitun tapauksen tai tapauksien vanhuus, jos

²²⁵ George & Bennet 2005, 19.

²²⁶ *idem.*, 20–21.

²²⁷ Katso esimerkiksi Achen & Snidal 1989, 160.

²²⁸ George & Bennet 2005, 22–23.

tutkija muutoin kokee tapauksensa tutkimusaiheeseensa sopivaksi ja vertailukelpoiseksi.²²⁹ Tämän tutkimuksen tapaukseksi valikoitunut Liancourtsaarten kiista valikoitui tutkimukseen puhtaasti tapauksen mielenkiintoisen taustan vuoksi, sekä muun muassa siksi, että sitä on tutkittu vähemmän kuin monia muita vastaavia kiistoja. Tutkimusaineistoksi valitut oikeustapaukset puolestaan ovat aikarajauksensa lisäksi rajattu ainoastaan siten, että ne koskevat samankaltaisia kiistoja.

Lakia ja sen tulkittamista on yleisesti pidetty juristien työvälineenä, jolloin sopimuksia, vanhoja tapauksia sekä säännöksiä on tulkittu oikean ja väärän ratkaisemiseksi. Lain keinoin kuitenkin ei usein ajatella löytyvän samalla tavoin tieteisiin perustuvaa vastausta, kuten esimerkiksi luonnontieteissä tai vaikka yhteiskuntatieteissä, joissa kerätään tilastoihin ja empiriaan perustuvaa aineistoa, jota sitten tulkitaan vastauksien ja uusien tulosten toivossa. Tässä tutkimuksessa laki näyttää yhtenä tieteenhaarana. Keskustelua tieteen merkityksestä oikeuden ja lakien syntyyn löytyy jo 1800-luvulta. Lukuisten oikeusfilosofien ja alalla työskentelevien mukaan rationaalisen oikeustieteen tulisi yhä enemmän perustua tieteeseen; tilastoihin, tutkimuksiin ja kokemuksiin.²³⁰

Oikeustieteessä ei kuitenkaan ole käytetty apuna kovinkaan paljon kovaa tiedettä. Tämä on osittain samasta syystä kuin kansainvälisen politiikan tutkimuksessa – kysymysten ollessa niin vaikeasti mitattavia, ei perinteistä tieteistä useinkaan löydy vastauksia. Kysymykset ovat usein esimerkiksi seuraavia: Miksi rikollisia tulisi rangaista? Miksi valtioiden tulisi noudattaa lakia? Miksi väärin toimineita tulisi rangaista?²³¹ Näihin kysymyksiin ei voida välttämättä vastata minkään kovan tieteen avulla, mutta kansainvälinen politiikka on yksi samankaltaisia kysymyksiä pohtiva tieteenala, joka voisi kovien tieteiden rinnalla tuoda uuden näkökulman oikeuslähteiden rinnalle ja täten auttaa luomaan kestävämpiä ja perustellumpia oikeudellisia ratkaisuja. Oikeustieteiden käyttö rinnastuu perinteisempään kansainvälisen politiikan metodiin myös siinä mielessä, että vaikka lait ovat saneltuja, eivät ne tulkitse itse itseään; lain moninaiset tulkintamahdollisuudet antavat mahdollisuuden päätyä oikeudellisessakin tutkimuksessa mitä erilaisimpiin lopputuloksiin.

Oikeustieteellinen metodi on siinä mielessä hyvinkin helposti lähestyttävissä, että se ei vaadi valtavaa teoreettista pohjaa tai se ei noudata yksiselitteisiä kaavoja. Juurikin metodin avoimuus antaa tutkijalle

²²⁹ Vennesson 2008, 227.

²³⁰ Loevinger 1963, 5–6.

²³¹ *idem.*, 6–7.

tilaa liikkua tutkimuskysymyksensä tai vaikka ratkaistavan oikeustapauksen parissa.²³² Hyvänä oikeustieteenä ei kuitenkaan voida pitää tutkimusta, jossa vain kirjataan jo olemassa olevia lakeja, tuomioistuinten lausuntoja tai muiden lainoppineiden huomioita yhteen. Hyvä oikeustieteellinen tutkimus tuo esille uusia näkökulmia ja tavallisesta poikkeavaa tutkimusmateriaalia. Tämä tarkoittaa sitä, että juristin ja oikeustieteiden tutkijan on toki tunnettava lakiteksti ja tiedettävä mihin olemassa oleviin sopimuksiin voidaan vedota, mutta käyttääkseen näitä tietoja tutkimuksen tekemiseen tai oikeustapauksen ratkaisemiseksi on tämän myös tiedettävä oikeudellisen tutkimuksen metodologia; mihin oikeuslähteisiin voidaan viitata ja mitkä niistä ovat ensisijaisia.²³³ Metodologia ei tiedosteta yhtä usein kuin kansainvälisen politiikan tutkimuksessa, mutta se on jatkuvasti läsnä niin tutkimuksen teossa kuin juristin käytännön työssä. Tutkimuksen luonteen vuoksi oikeudellisessa tutkimuksessa edetään useimmiten kysymys edellä. Tässä tutkimuksessa lähtökohta on myös ollut ensisijaisesti vastauksen löytyminen asettamiini tutkimuskysymyksiin.

Tärkeää oikeudellisessa menetelmässä on muodostaa selkeä tutkimuskysymys, etsiä oikeuslähteistä se aineisto, jonka pohjalta kysymykseen voidaan vastata sekä hahmottaa eri aineistojen ja osakysymysten luoma kokonaisuus. Oikeudellisessa metodissa on tieteenalan käytännönläheisen luonteen vuoksi tärkeää muodostaa perusteltu tutkimustulos tai loppupäätelmä perustuen oikeuslähteisiin ja tapaukseen liittyvään materiaaliin sekä niiden tulkintaan.²³⁴ Tässäkin tutkimuksessa teen oman pohdintani mahdollisesta lopputuloksesta, mikäli Liancourtsaarten tapaus vietäisiin kansainvälisen oikeuden tulkittavaksi. Oikeustieteen ja erityisesti kansainvälisen oikeuden ollessa tulkinnanvarainen tiede, jossa usein tuomarit esittävät samoja aineistoja tarkasteltuaan toisistaan rajustikin poikkeavia näkemyksiä, ei tämänkään tutkimuksen lopputulosta voida pitää absoluuttisena totuutena. Tutkimus esittää yhden tällä hetkellä saatavilla olevan aineiston pohjalta tehdyn tulkinnan tapauksen ratkaisusta ja täten ylittää täyttämään tapaustutkimuksen lisäksi myös oikeudellisen tutkimuksen kriteerit.

²³² Hirvonen 2011, 7.

²³³ *idem.*, 18.

²³⁴ Vibhute & Aynalem 2009, 22–26.

7. ANALYYSI

Analyysissani yhdistän yllä esittelemiäni metodeja ja sovellan niitä Liancourtsaarten tapauksen tutkimiseen. Käytännössä tämä tapahtuu ajatusleikin kautta, jossa asetan itseni kansainvälisen tuomioistuimen rooliin ja tarkastelen Japanin ja Etelä-Korean esittämiä väitteitä Liancourtsaarten suvereniteetista, sekä näitä väitteitä tukevaa dokumentaatiota. Selvittääkseni kansainvälisen tuomioistuimen tapaa menetellä vastaavanlaisissa saarikiistoissa olen tarkastellut aineistoksi valitsemiani ennakkotapauksia sekä kansainvälisen tuomioistuimen havaintoja ja toimintatapoja niiden yhteydessä.

Saatuun oikeustapauksen käsiteltäväkseen, kansainvälinen tuomioistuin arvio ja tekee siitä päätöksensä kansainvälisten oikeuslähteiden perusteella. Näitä ovat kiistaosapuolten hyväksymät kansainväliset sopimukset, kansainvälinen tapaoikeus, yleiset oikeusperiaatteet sekä asiantuntijoiden lausunnot, kuten aikaisemmat oikeustapaukset ja aiheesta tehdyt tutkimukset.²³⁵ Aluekiistoissa valtioiden vetoamukset perustuvat yleisimmin yhteen tai useampaan näistä osa-alueista.

Tapaukset, joissa valtiot vetoavat sopimukseen väitteidensä tueksi ovat useimmiten helpoimpia. Sopimusten olemassaolo on yleensä helpompi todistaa, kuin esimerkiksi todisteita valtioiden toiminnasta sekä asiantuntijoiden lausuntoja vaativan tapaoikeuden tunnistaminen tai laajasti määriteltyjen kansainvälisten oikeusperiaatteiden mukainen toiminta. Kuitenkin niissä tapauksissa, joissa sopimuksista ei ole hyötyä tapauksen ratkaisemiseksi, on tuomioistuimen turvauduttava kolmeen muuhun oikeuslähteeseen ja esimerkiksi poliitikkojen antamiin lausuntoihin ratkaisunsa tueksi. Tutkijat ovat osoittaneet valtioiden perustavan aluekiistoissa suvereniteettivaatimuksensa johonkin tai joihinkin seuraavista seikoista: sopimukset, maantiede, talous, kulttuuri, *effectivité*, historia, *uti possidetis*²³⁶, elitismi ja ideologia.²³⁷ Analysoimalla Liancourtsaarten kiistaa sekä tutkimuksen aineistona käytettäviä oikeustapauksia selvisi, että Japanin ja Etelä-Korean välisen kiistan tapauksessa näistä merkittävään rooliin nousivat sopimukseen, maantieteeseen, *effectivité*hen, historiaan ja *uti possidetis*keen pohjautuvat vaatimukset.

²³⁵ Oikeuslähteistä tarkemmin luvussa 2.

²³⁶ *Uti possidetis* on kansainvälisen oikeuden periaate, jonka mukaan konfliktin loputtua sen osapuolet saavat pitää konfliktin aikana valloittamansa alueet ja muun omaisuuden, ellei esim. tulitaukosopimuksessa määritellä toisin. Periaatetta on sovellettu erityisesti alueilla, joilla kolonialistiset suhteet ovat purkautuneet. (Katso esim. Ratner, 1996).

²³⁷ Sumner 2004, 1779.

Kansainvälinen tuomioistuin arvioi kaikkia kiistaosapuolten väitteitä, joita voidaan pitää tapauksen ja oikeuden näkökulmasta merkittävänä. Tämän jälkeen tuomioistuin arvioi, ovatko kiistaosapuolten väitteet paikkaansa pitäviä ja onko niillä ratkaisevaa merkitystä tapauksen lopputuleman suhteen. Vaikka oikeuslähteillä ei sinänsä ole paremmuusjärjestystä, ovat sopimuksiin, uti possidetikseen ja effectivitéhen vetoavat väitteet usein käytännössä olleet ratkaisevimmissa asemassa.²³⁸ Pyrin analyysissäni tuomaan esille ne seikat, joita kansainvälinen tuomioistuin on käsittelemisensä esimerkkitapauksissa pitänyt merkittävänä tapausten ratkaisun selvittämiseksi. Tämän lisäksi tarkastelen analyysini lopussa mahdollisen tuomioistuinkäsittelyn poliittisia seurauksia.

7.1. Kiistanalaisten maakappaleiden määrittäminen ja tapauksen maantieteelliset lähtökohdat

Kuten Nicaraguan ja Kolumbian välisessä kiistassa, myös Liancourtsaarten tapauksessa tulisi aivan ensimmäiseksi selvittää, ovatko Liancourtsaaret todella lain määritelmien mukaisesti saaria, ja onko niitä täten mahdollisia omistaa kummankaan kiistaosapuolen toimesta. UNCLOSin mukaanhan aluetta ei voi kutsua saareksi muun muassa mikäli se on asumiskelvoton.

Äärimmäisen karuista, myrskyisistä ja saarten jyrkkien kallioiden vuoksi muutoinkin hankalista olosuhteista sekä kiista-alueen lähes asuttamattomasta luonteesta riippumatta, voidaan todeta kyseessä olevan saaret, joita ympäröi 35 saarimuodostelmaan kuuluvaa pientä kiveä ja luotoa. Tässä tapauksessa molemmat kiistaosapuolet myös selkeästi tunnustavat alueet saariksi, toisin kuin esimerkiksi Quitasueñon alueen tapauksessa Nicaraguan ja Kolumbian välisessä kiistassa.²³⁹ Kansainvälinen tuomioistuin muistuttaa samaisen Nicaraguan ja Kolumbian tapauksen yhteydessä, että saareksi määritellyt alueet, olkoonkin kuinka pieniä tahansa, ovat kansainvälisen oikeuteen vedoten vallattavissa.²⁴⁰ Myös Liancourtsaaria ympäröivät pienet luodot kuuluvat todennäköisimmin sille kiistaosapuolelle, jolle suvereniteetti saarista osoitettaisiin.²⁴¹ Tämä valtio voisi käyttää luotoja hyväkseen aluemerensä leveyden mittaamisessa. Tässä tapauksessa saarten sijaitessa Japaninmerellä

²³⁸ *idem.*, 1780.

²³⁹ Nicaragua v. Colombia 2012, kappaleet 28–33.

²⁴⁰ *idem.*, kappale 26.

²⁴¹ Tosin esimerkiksi Malesian ja Singaporen välisessä tapauksessa kansainvälinen tuomioistuin nimesi Middle Rocksien kuuluvan Malesialle, vaikka se päätyikin nimeämään Pedra Brancan/Pulau Batu Putehin Singaporelle. Tällöin tuomioistuin ei kokenut saarten ja luotojen muodostavan yhtenäistä aluetta, toisin kuin Liancourtsaarten tapauksessa luultavasti koettaisiin. (Malaysia v. Singapore 2008, kappaleet 288–290).

lähes puolivälissä Etelä-Korealle kuuluvan Ulleungdon saaren Japanille kuuluvan Okin saaren välissä (vaikkakin lähempänä Ulleungdoa), tulisi valtioiden keskenään tai kansainvälisen tuomioistuimen avulla päättää saarten suvereniteetin lisäksi myös mahdollisesti uudesta merialueita jakavasta rajasta, kuten suurimmassa osassa aineistoni saarikiistoistakin on tehty (kuten tapauksissa Qatar v. Bahrain, Nicaragua v. Honduras ja Nicaragua v. Kolumbia).

Japanin ja Etelä-Korean välissä sijaitseva merialue on kummankin maan pääasiallinen kalastusalue. Merialue on kuitenkin kapea ja saaret sijaitsevat melko keskellä tätä aluetta. Vuonna 1994 voimaan astuneen UNCLOSin mukaan mailla voi olla jopa 200 merimailin mittainen talousalue, mutta tässä tapauksessa väliin jää alue, jossa talousalueet menevät limittäin, ja maiden kalastajat ovat käyttäneet niitä yhdessä. Täten merirajasta, kalastusalueesta ja oikeuksista merenpohjaan tulisi sopia erikseen tätä aluetta varten luodulla sopimuksella. UNCLOSin astuttua voimaan vuonna 1994 jopa 123 maailman 151 merirajan jakavasta maasta joutui määrittelemään rajojaan uudelleen.²⁴² Vuonna 1999 Japani ja Etelä Korea neuvottelivat kalastusalueitaan uusiksi ja määrittelivät yhteisellä sopimuksella alueet joilla molempien maiden kalastajat saavat toimia sekä kalastuskiintiöt kummankin maan kalastajille. Sopimuksella ei kuitenkaan määritelty tarkemmin oikeuksia Liancourtsaariin tai niitä ympäröivään merenpohjaan sekä talousalueeseen. Sopimusta on muokattu ja neuvotteluja käytiin viimeksi vuonna 2002.²⁴³

Saarten maantieteellinen sijainti ei kansainväliseen oikeuteen nojaten puolla kummankaan kiistaosapuolen suvereniteettivaatimuksia. Maantieteellisesti mahdollisimman tarkasti omistusalueita osoittavat kiistaosapuolten esittämät vanhat kartat puolestaan ovat joissain tapauksissa onnistuneet tukemaan valtioiden suvereniteettiväitteitä ja ne on täten myös huomioitu kansainvälisen tuomioistuimen päätöksissä. Kartat toimivat todisteina Malesian ja Singaporen välisessä tapauksessa Pedra Brancan/Pulau Batu Putehin kiistan ratkaisussa vuonna 2008, jolloin Malesian esittämät viralliset kartat 1960- ja 1970-luvuita tukivat Singaporen suvereniteettiväitteitä. Tällöin ratkaisevassa asemassa olivat juuri malesialaiset kartat, joissa Malesia selvästi tunnusti saarien kuuluneen Singaporelle. Samainen kiista sai myös alkunsa kartasta, sillä Malesia lisäsi joulukuussa 1979 julkaistuun viralliseen karttaansa kiistellyt saaret kuuluviksi omaan alueeseensa, jolloin Singapore pyysi ne sieltä

²⁴² Katso esim. Kim, 2002.

²⁴³ Van Dyke 2009, 57.

poistamaan.²⁴⁴ Valtiot olivat yksimielisiä siitä, että kartta yksin ei todista kenenkään suvereniteettia, mutta voi puoltaa muita heidän suvereniteettinsa tueksi esittämiään väittämiä.²⁴⁵

Japani on esittänyt suvereniteettiväitteidensä tueksi vanhoja karttoja. Japanin ulkoasiainministeriö esittelee kotisivuillaan vuonna 1846 julkaistua tarkistettua painosta täydellisestä Japanin maita ja teitä käsittelevästä kartasta (*Kaisei Nippon Yochi Rotei Zenzu*), jonka kerrotaan olevan yksi tunnetuimmista Japania esittävistä kartoista. Kartassa tuolloin Japanissa Matsushimana tunnetut Liancourtsaaret on sijoitettu juuri oikeaan kohtaan ja kuvataan osana Japania. Tämän lisäksi Japani esittelee kotisivuillaan erillistä japanilaista karttaa Liancourtsaarista vuodelta 1724.²⁴⁶

Etelä-Korea ei esitele vanhoja karttoja kotisivuillaan, mutta aiheeseen perehtyneet henkilöt ovat aktiivisesti tuoneet näitä karttoja esille. Yksi esimerkki on japanilainen meji-aikakaudelta (vuodelta 1877) peräisin oleva Mori Kinsekin luoma kartta, jossa Liancourtsaaret on selkeästi rajattu osaksi silloista Koreaa. Kartassa saaret on nimetty Matsushimaksi, joksi niitä Japanissa tuolloin nimitettiin ja ne on värityksellä osoitettu kuuluvaksi korealaiseen Gangwanin maakuntaan yhdessä Ulleungdon saaren kanssa.²⁴⁷ Etelä-Korea voisi vedota myös vuonna 1908 ja 1935 julkaistuihin Japanin karttoihin, joissa Liancourtsaaria ei ole lainkaan merkattu osaksi Japanin aluetta. Näistä kartoista ensimmäisen ilmestyttyä vain kolme vuotta saarten Japaniin liittämisen jälkeen ja toisen jopa 30 vuotta tämän jälkeen, tulisi niiden kuvata myös Liancourtsaaret osana Japania.²⁴⁸ Siinä tapauksessa, että kiista päättyisi kansainvälisen tuomioistuimen eteen, esittäisi Etelä-Korea todennäköisesti näitä karttoja todisteina vedoten esimerkiksi juuri Malesian ja Singaporen väliseen kiistaan.

Tulee kuitenkin huomioida se, mistä Malesia muistutti Singaporea ja kansainvälistä tuomioistuinta Pedra Brancan/Pulau Batu Putehin kiistassa: ”kartat eivät voi koskaan johtaa tunnustuksiin, paitsi silloin kun ne on sisällytetty sopimuksiin tai valtioidenvälisiin neuvotteluihin”.²⁴⁹ Yksikään aikaisemmin esitetyistä kartoista ei ole liitteenä sopimuksessa tai ole syntynyt Japanin ja Etelä-Korean välisten neuvotteluiden tuloksena. Niitä voidaan täten käyttää tukemaan suvereniteettivaatimuksia, jotka vetoavat esimerkiksi alkuperäiseen omistusoikeuteen tai effectivitéhen.

²⁴⁴ Malesia v. Singapore 2008, kappale 40.

²⁴⁵ *idem.*, kappale 267.

²⁴⁶ Japanin ulkoasiainministeriön kotisivut. Recognition of Takeshima in Japan.

²⁴⁷ Mori Kinsekin Japanin kartta vuodelta 1877.

²⁴⁸ dokdo-takeshima.com. Japanese Ancient Maps Excluded Dokdo – Takeshima Part IV.

²⁴⁹ Oma käänös. “maps can never amount to admissions except when incorporated in treaties or used in inter-State negotiations” Malaysia v. Singapore 2008, kappale 270.

7.2. Tosiasialliseen hallintaan vetoaminen

Tosiasiallisen hallinnalla (*effectivité*) tarkoitetaan vaatimusta alueen suvereniteetista sillä perusteella, että toisella kiistaosapuolella on kiistämätön ja selkeä hallinta kiistanalaisella alueella ja sillä asuvasta väestöstä.²⁵⁰ Siinä tapauksessa, että jokin valtio osoittaa effectivitéä jollain alueella ilman lain sanelemaa omistusoikeutta tähän alueeseen, tulee kansainvälisen tuomioistuimen aina ottaa tämä effectivité huomioon pohdinnassaan.²⁵¹ Tosiasiallista hallitsijaa pohditaan lähes jokaisessa kansainvälisen tuomioistuimen käsiteltäväksi tuodussa aluekiistassa. Aineistona käyttämässäni viidessä oikeustapauksessa kaikissa effectivité on yksi merkittävistä tekijöistä tapausten ratkaisujen kannalta. Kansainvälinen tuomioistuin on tarkastellut oikeustapauksissaan, voidaanko kiistanalaisen alueen suvereniteetti todeta effectivitén avulla niissä tapauksissa, joissa esimerkiksi sopimukset, väitteet *uti possendis* juriksesta²⁵² tai *terra nulliuksesta*²⁵³ eivät ole tuoneet kaivattuja vastauksia.

Pysyvän kansainvälisen tuomioistuimen käsittelemässä klassisessa Palman saarten suvereniteettia käsittelevässä oikeustapauksessa tuomioistuin totesi, että rauhanomainen ja jatkuva osoitus valtion auktoriteetista alueella oli välttämätöntä alueen omistuksen takaamiseksi.²⁵⁴ Tämä oli merkittävä lausunto tulevienkin aluekiistojen kannalta, sillä siitä seurasi, että alueiden omistusoikeus niiden löytämisen tai valtaamisen kautta muutoin ei yksin riittänyt ja takasi vain muodostumassa olevan omistusoikeuden (*inchoate title*). Pysyvän omistusoikeuden takaamiseksi täytyy muodostumassa oleva omistusoikeus täydentää mahdollisimman pian alueen löytämisen jälkeen tuomioistuimen määrittelemillä rauhanomaisilla ja jatkuvilla valtion hallintaa osoittavilla keinoilla, eli tosiasiallisella hallinnalla. Tällaisia keinoja ovat muiden muassa omistusta osoittavien lippujen nostaminen salkoon sekä alueella asuvien verottaminen.²⁵⁵

Vaikka lukuisia eri toimia on pidetty osoituksena effectivitéestä, ei toki jokaisen kiistellyllä alueella suoritettujen toimenpiteiden tai läsnäolon ole koettu olevan osoitus suvereniteetista. Asiassa merkittävänä erottelijana voidaan pitää sitä, luokitellaanko toimet valtioiden alaisuuteen kuuluviksi vai ei. Lisäksi on

²⁵⁰ Effectivité tuli esille ensimmäistä kertaa Island of Palmas -tapauksessa tuomari Huberin huomiossa, sivulla 840.

²⁵¹ Katso *Frontier Dispute (Burkina Faso/Mali)*. Judgement 22.12.1986. *ICJ Reports* 1986, kappale 63.

²⁵² *Nicaragua v. Colombia* 2012, kappale 66.

²⁵³ Effectivitén tarkastelu voisi sopia täte erityisen hyvin Japanin ja Etelä-Korean kiistan tutkimisessa, sillä Japanin väitteitä *terra nulliuksesta* voidaan pitää ontuvina. Lisää aiheesta kohdassa 7.4..

²⁵⁴ *Island of Palmas Case (Netherlands/USA)* 4.4.1928. Volume 2., 846.

²⁵⁵ Masahiro 2015, 5–6.

aina tapauskohtaista, mitkä toimet kansainvälinen tulkitsee olevan *á titre de souverain*.²⁵⁶ Qatarin ja Bahrainin tapauksessa kansainvälinen tuomioistuin totesi, ettei Bahrainin poraamia painevesikaivoja voida yksinään pitää osoituksena suvereniteetista, sillä toiminta ei ole valtioille ominaista, vaan sen olisi voinut tehdä yksityinenkin toimija. Merenkulkua helpottavien rakenteiden pystyttämisen tuomioistuin puolestaan koki suvereniteettia ilmentäväksi toimeksi, etenkin tässä tapauksessa kun kyseessä olivat erityisen pienet saaret.²⁵⁷ Nicaraguan ja Kolumbian välisessä kiistassa tuomioistuin huomioi päätöksessään Kolumbian San Andrés Archipelagon alueella ylläpitämät julkisen sektorin palvelut ja rakennelmat, kuten majakan, merenkulkua helpottavat rakenteet ja armeijan käyttöön tarkoitettut tilat. Kolumbian toimet *á titre de souverain* jatkuivat vielä tapauksessa esitetyn kriittisen päivän jälkeenkin, mutta tuomioistuin huomioi ne silti päätöksessään, sillä koki niiden olevan luonnollista jatkumoa maan alueella aikaisemmin suorittamille toimille.²⁵⁸ Indonesian ja Malesian tapauksessa kansainvälinen tuomioistuin katsoi niin ikään, että juuri aikoinaan aluetta kolonisoineen Britannian viranomaisten rakentamat ja sittemmin Malesian virkamiesten ylläpitämät majakka sekä merenkulkua helpottavat rakenteet toimivat osoituksena suvereenista toiminnasta alueella. Samassa tapauksessa tuomioistuin kuitenkin huomauttaa,²⁵⁹ että majakan tai merenkulkua helpottavien rakenteiden ylläpitoa ei yleensä yksinään ole pidetty osoituksena suvereniteetista. Tuomioistuin päätyi kuitenkin tapausten samankaltaisuuden vuoksi tukemaan päätöstään Malesian suvereniteetista Qatarin ja Bahrainin kiistan tuomiossa tekemillään päätelmillä.²⁶⁰

Muista tapauksista poiketen tuomioistuin katsoi Nicaraguan ja Hondurasin välisessä tapauksessa merkittäväksi Hondurasin toimesta tehdyt ei-valtiolliset toimenpiteet, kuten antennin pystyttämisen öljy-yhtiötä varten yksityisen yrityksen toimesta Bobel Caylle. Antennin pystytystä perusteltiin valtion toimeksiantona, jotta alueella sijaitsevan öljyn hyödyntäminen maan käyttöön onnistuisi. Tuomioistuin puolsi tapauksessa Hondurasia, vaikka Nicaragua vetosi tuomioistuimeen sillä, että toimet olivat yksityisiä, eivätkä täten osoitus effectivitéestä.²⁶¹

Schrijver ja Prislán huomauttavat omassa aihetta koskevassa tutkimuksessaan, että valtion virkamiesten tekemiä ajoittaisia vierailuja kiistellyille alueille on joissain tapauksissa voitu pitää osoituksena

²⁵⁶ Schrijver & Prislán 2015, 292.

²⁵⁷ Qatar v. Bahrain 2001, kappale 197.

²⁵⁸ Nicaragua v. Colombia 2012, kappaleet 82–83.

²⁵⁹ viitaten Minquires ja Erehos tapauksen tuomioon 1953, 71.

²⁶⁰ Indonesia v. Malesia 2002, kappale 147.

²⁶¹ Nicaragua v. Honduras 2007, kappale 207.

effectivitéestä silloin, kun nämä viranomaiset ovat tiedostaneet alueen olevan edustamansa valtion suvereniteetin alaisuudessa.²⁶² Esimerkkeinä tästä he esittivät Ranskan ja Englannin välisen Miquiers ja Ecrehos saaria koskevan kiistan, jossa tuomioistuin katsoi Ecrehokselle tehtyjen säännöllisten valtiovierailujen yhdessä muiden valtiollisten toimenpiteiden kanssa olleen oleellinen ja muita faktoja tukeva seikka tuomioistuimen päätöksenteossa.²⁶³ Tutkimusaineiston oikeustapauksista Malesian ja Singaporen välisessä kiistassa Singapore osoitti suvereniteettiväitteidensä tueksi todisteita valtion virkamiesten säännöllisesti suorittamista vierailuista kiistellylle alueelle. Yksityisten henkilöiden toimesta tehdyt vierailut kiistellyille alueille ja niiden vaikutus effectivitéhen on ollut huomattavasti vaikeampi todistaa. Malesian ja Singaporen välisessä kiistassa Singapore esitti effectivité-väitteidensä tueksi maansa virkamiesten vierailuja kiistellyille alueille ja tukee omaa suvereniteettivaatimustaan mainitsemalla, että Malesia ei missään vaiheessa osoittanut vastustusta singaporelaisten virkamiesten vierailuja tai muita effectivitén osoituksia kohtaan.²⁶⁴ Tuomioistuin katsoi kuitenkin, että vierailut olivat lähinnä majakan kunnossapitoa koskevia huoltovierailuja, joilla ei ole merkitystä effectivitéä määriteltäessä.²⁶⁵ Myöskään Indonesian ja Malesian välisessä tapauksessa tuomioistuin ei antanut painoarvoa indonesialaisten kalastajien toimille Ligitania ja Sipadania ympäröivillä vesillä, sillä ”yksityishenkilöiden toimia ei voida pitää effectivitéenä, jos ne eivät tapahdu virallisten määräysten tai valtiollisten viranomaisten käskyn alaisina.”²⁶⁶

Malesian ja Singaporen välisen kiistan tuomiossa kansainvälinen tuomioistuin siteeraa pysyvää kansainvälistä tuomioistuinta Tanskan ja Norjan välisessä kiistassa Grönlannin itäisten alueiden suvereniteetista:²⁶⁷

suvereniteettivaatimus, joka perustuu jonkin toimen tai omistusoikeuden, kuten luovutussopimuksen sijaan ainoastaan jatkuvan hallinnon osoittamiseen, sisältää kaksi elementtiä joista kummankin olemassaolo täytyy voida todistaa: tarkoitus ja halu toimia suvereenina ja jotain todellisia toimia osoitukseksi näiden elementtien olemassaolosta. Toinen seikka joka suvereniteetista päättävän tuomioistuimen tulee huomioida, on se, missä määrin tätä samaista suvereniteettia jokin toinen valta on omakseen vaatinut

Tuomioistuin jatkaa toteamalla, että:²⁶⁸

²⁶² Schrijver & Prislán 2015, 293.

²⁶³ Miquiers and Ecrehos Judgement (1953), 66.

²⁶⁴ Malesia v. Singapore 2008, kappale 234.

²⁶⁵ *idem.*, kappale 236.

²⁶⁶ Oma käännös. ”activities by private persons cannot be seen as effectivités if they do not take place on the basis of official regulations or under governmental authority.” Indonesia v. Malesia 2002, kappale 140.

²⁶⁷ Indonesia v. Malesia 2002, kappale 134.

useissa tapauksissa tuomioistuin on ollut tyytyväinen hyvinkin pieniin todellisiin suvereenin oikeuden käyttöä osoittaviin toimiin, jos toinen valtio ei voi osoittaa parempaa väitettä suvereniteetista. Tämä on totta erityisesti harvaan asuttuja tai asumattomia maita koskevissa suvereniteettivaatimuksissa.

Kuten yllä olevasta lainauksesta käy ilmi, korostaa kansainvälinen tuomioistuin effectivitéä arvioidessaan toisten valtioiden vaatimuksia kiistanalaisesta alueesta. Aineistoni perusteella myös sitä on pidetty joissain tapauksissa vaikuttavana tekijänä, mikäli toinen kiistaosapuolista on saanut ilman toisen osapuolen vastustusta toimia alueella ja osoittaa effectivitéä. Vastustus on näissä tapauksissa noussut vasta myöhemmässä vaiheessa kiistan kiteytyttyä.

Aineistoni tapauksissa on paljon mitä voitaisiin suoraan soveltaa tarkasteltaessa Liancourtsaarten tapausta. Etelä-Korea on osoittanut aina Syngman-Rheen -rajan vetämisestä lähtien Liancourtsaarten tosiasiallista hallintaa. Saarilla liehuu Etelä-Korean lippu, niillä asuu maan kansalaisia ja niille on tuotu Etelä-Korealaisia turvallisuusjoukkoja ja rakennettu puitteet sekä majakka valvonnan ylläpitämiseksi ja turvallisuusjoukkojen majoittamista varten. Näiden lisäksi maa on toteuttanut muun muassa näyttävän vierailun Etelä-Korean presidentin toimista saarille ensimmäisenä maan hallitsijana. Japanin hallinto ei koskaan tietävästi ole vierailut saarilla. Toimet saarella ovat valtiollisia ja niiden paljous osoittaa nykypäivänä selkeää effectivitéä. Tätä aikaisemmasta toiminnastaan saarilla Etelä-Korea ei ole kyennyt osoittamaan todisteita. Etelä-Korea on esittänyt historiallisia asiakirjoja joiden mukaan alue vallattiin jo 500-luvulla, mutta osoitusta minkäänlaisesta tehokkaasta hallinnasta ennen Syngman-Rheen rajan vetämistä se ei ole tuonut esille.

Japani vetosikin juurikin terra nulliukseen liittäessään saaret omaan hallintoalueeseensa vuonna 1905. Tällöin se koki saaret asuttamattomiksi ja esittämiensä asiakirjojen mukaan oli antanut kahdelle japanilaiselle kalastajaperheelle luvan jo 1600-luvulla käyttää saaria kalastukseen sekä hallinnoida aluetta. Japani ilmoitti aloittaneensa luonnollisen jatkumon kautta omien kansalaistensa käyttämän kalastusalueen hallinnoimisen välittömästi liitettyään saaret Okin saaren alaisuuteen. Japani mainitsee saarten olleen tehokkaassa käytössä merenkulullisena satamana sekä rakennuttaneensa sinne muun muassa laitureita kalastajien olojen helpottamiseksi. Japani ei kuitenkaan voi osoittaa valtion toteuttaneen suvereniteettiaan saarilla millään muulla keinoin edes sinä aikana, kun saaret olivat sen alaisuudessa.

²⁶⁸ idem..

Etelä-Korea ei ole pystynyt esittämään todisteita á titre de souverain -toimista ennen Syngman-Rheen -rajan vetämisen jälkeen suorittamiaan toimenpiteitä. Osoitus ikivanhasta omistusoikeudesta ilman mitään konkreettisia suvereniteettia osoittavia toimia alueella voisi koitua tuomioistuimen edessä maan kohtaloksi. Tässä tapauksessa Etelä-Korea voisi viitata klassisen Palman saarten tapaukseen vuodelta 1928, jolloin tuomari Huber huomautti, että ”suvereniteettia ei todellisuudessa voida harjoittaa joka hetkenä koko valtion alueen jokaisessa kohdassa.”²⁶⁹ Etelä-Korean onneksi ei Japanillakaan ole osoittaa todisteita paljon sitä suuremmasta valtiollisesta aktiviteetista saarilla. Saarten käyttö kalastus- ja metsästystarkoitukseen yksityishenkilöiden toimesta ei tuomioistuimen aikaisempien päätösten nojalla riittäisi osoittamaan suvereniteettia, vaikka siihen olisi valtiollinen lupa. Myöskään merenkulkua helpottavien rakenteiden pystyttämistä ei todennäköisesti yksinään katsottaisi riittäväksi osoitukseksi suvereniteetista, vaikka saaret ovat Qatarin ja Bahrainin tapauksen tavoin pienet. Toisaalta Japani on aktiivisesti osoittanut vaatimuksia alueesta aina siitä lähtien, kun Etelä-Korea liitti saaret jälleen osaksi aluettaan vuonna 1952. Pyynnöt viedä kiista kansainvälisen tuomioistuimen ratkaistavaksi sekä myöhemmin esiintyneet vahvat ilmaisut Japanin valtion näkemyksestä saarten todellisesta suvereniteetista voivat näyttäytyä Japanin hyväksi.

Säännösten luominen kiistellyille alueille esimerkiksi lakien tai hallinnollisten toimenpiteiden kautta yhdistettynä käytännön toimiin on ollut ratkaisevana tekijänä useassa saarikiistassa.²⁷⁰ Nicaraguan ja Hondurasin tapauksessa tuomioistuin antoi painoarvoa Hondurasin viranomaisten myöntämille kalastusluville kiistanalaisten saarien ympäristössä.²⁷¹ Etelä-Korea ja Japani sopivat viimeksi vuonna 1999 kalastuskiintiöistä ja oikeuksista kalastukseen saarten läheisyydessä. Tällöin Japanille määriteltiin alue, jolla se sai saarten läheisyydessä kalastaa yhdessä Etelä-Korean kanssa. Sopimus tehtiin yhdessä ja se suosi kalastuskiintiöiden osalta Etelä-Koreaa, mutta jätti maan kalastajat silti omasta mielestään huonompaan asemaan.²⁷² Etelä-Korea on myös luonut laillisia esteitä Japanilaisten pääsemiseksi alueelle Syngman-Rheen -rajan luoneessa sopimuksessa. Säännösten ja esimerkiksi kalastuslupien myöntäminen vaikuttaisi pieneltä seikalta, mutta niiden merkitys piilee mahdollisuudessa päättää alueesta ja siitä miten sillä toimitaan. Lupia myöntävällä osapuolella koetaan yleensä olevan alueella suurempi valta-asema.

²⁶⁹ Oma käännös. ”sovereignty cannot be exercised in fact at every moment on every point of a territory” (Alankomaat v. Yhdysvallat 1928, 840).

²⁷⁰ Schrijver & Prislán 2015, 293.

²⁷¹ Nicaragua v. Honduras 2007, kappale 195.

²⁷² Koo 2010, 92.

7.3. Konfliktin kriittinen päivämäärä

Joissain kansainvälisen tuomioistuimen käsiteltäväksi tuoduissa aluekiistoissa on määritelty tapauksen kannalta merkittävä kriittinen päivämäärä (*critical date*). Sillä tarkoitetaan sitä hetkeä, jolloin kiistan voidaan kokea virallisesti alkaneen tai jolloin se on jossain muodossa kiteytynyt.²⁷³ Kiistaosapuolten toimet tämän päivämäärän jälkeen eivät vaikuta kansainväliseen tuomioistuimen päätökseen.

Kansainvälinen tuomioistuin toteaa kriittisestä päivämäärästä Indonesian ja Malesian välisen kiistan tuomiossa, että se:²⁷⁴

Ei voi ottaa huomioon tekoja, jotka ovat tapahtuneet sen päivämäärän jälkeen, jolloin osapuolten välinen kiista kiteytyi, elleivät nämä teot ole luonnollista jatkoa aikaisemmille toimille ja ellei näitä tekoja ole toteutettu tarkoituksena parantaa niitä toteuttavan osapuolen oikeudellista asemaa.

Nicaraguan ja Kolumbian välisen kiistan tuomiossa kansainvälinen tuomioistuin selventää, että:²⁷⁵

Sen merkittävyys piilee niiden *à titre de souverain* -toimien erottamisessa, jotka tapahtuivat ennen konfliktin kiteytymistä ja jotka tulisi ottaa huomioon suvereniteettia todennettaessa tai vahvistettaessa niistä toimista, jotka tapahtuivat tämän päivän jälkeen.

Liancourtsaarten tapauksessa kiistan kriittiseksi päiväksi voisi sopia ainakin kolme päivämäärää. Näistä ensimmäinen on 28.1.1905, jolloin Japani liitti saaret Etelä-Korean mukaan laittomasti hallintoalueeseensa. Toinen mahdollinen kriittinen päivä konfliktin kannalta on 18.1.1952, jolloin Etelä-Korea otti saaret omalla yksipuolisella päätöksellään takaisin. Kolmanneksi vaihtoehdoksi sopisi se hetki vuonna 1954, jolloin Japani ehdotti Liancourtsaarten kiistan viemistä kansainvälisen oikeuden eteen saaden Etelä-Korealta kieltävän vastauksen.

Mielestäni parhaiten kriittisen päivän määritelmään sopii 18.1.1952, jolloin Etelä-Korea yksimielisellä päätöksellä veti Japaninmerelle itäisimmän rajansa, Syngman-Rheen -rajan, joka liitti Liancourtsaaret maan alueeseen.²⁷⁶ Aikaisempia oikeustapauksia, joissa kriittinen päivämäärä on määritelty

²⁷³ Indonesia v. Malaysia 2002, kappale 135.

²⁷⁴ Oma käännös. "It cannot take into consideration acts having taken place after the date on which the dispute between the Parties crystallized unless such acts are a normal continuation of prior acts and are not undertaken for the purpose of improving the legal position of the Party which relies on them" (*idem.*).

²⁷⁵ Oma käännös. "Its significance lies in distinguishing between those acts *à titre de souverain* occurring prior to the date when the dispute crystallized, which should be taken into consideration for the purpose of establishing or ascertaining sovereignty, and those acts occurring after that date" (Nicaragua v. Kolumbia 2012, kappale 67).

²⁷⁶ Katso esim. Masahiro, 2015.

samankaltaiseen tilanteeseen, ovat jo pysyvässä kansainvälisessä tuomioistuimessa käsitelty Norjan ja Tanskan välinen kiista Grönlannin itäisten osien suvereniteetista vuodelta 1931 sekä Ranskan ja Britannian välinen kiista koskien Minquiers and Ecrehos saariryhmien suvereniteettia vuodelta 1953. Kaikkia näitä tapauksia yhdistää yhden valtion pyrkimys omilla toimillaan kumota toisen valtion jo omakseen kokema suvereniteetti.

Muitakin mahdollisia kriittisiä päivämääriä on ehdotettu asiaa tutkineiden henkilöiden toimesta.²⁷⁷ Toinen pohtimisen arvoinen kriittinen päivämäärä voisi olla vuonna 1954, jolloin Japani ensimmäistä kertaa ehdotti kiistan luovuttamista kansainvälisen tuomioistuimen ratkaistavaksi ja Etelä-Korea kieltäytyi ehdotuksesta. Vaikka Japanin ehdotus osoitti tapauksen riitautuneisuuden, koen kiistan kiteytyneen jo Syngman-Rheen -rajan vetämiseen ja täten ehdotuksen tuomioistuinkäsittelystä olleen reaktio jo jonkin aikaa kestäneeseen konfliktiin. Päivä, jolloin Japani liitti Liancourtsaaret omaan hallintoalueeseensa (28.1.1905), sopisi kriittiseksi päiväksi muutoin, mutta Etelä-Korea ei esittänyt tuolloin selkeää vastalausestaan saarien viemisestä tai riitauttanut tilannetta selkeästi. Etelä-Korea on jälkeenpäin puolustautunut mainitsemalla, ettei sillä tuolla hetkellä ollut yhdenvertaista mahdollisuutta nousta Japania vastaan.²⁷⁸

Kriittisellä päivämäärällä on tässä tapauksessa erityisen paljon merkitystä effectivitén arvioimisen kannalta. Mikäli kansainvälinen tuomioistuin toteaa kiistan kriittiseksi päivämääräksi Syngman-Rheen -rajan vetämisen, ei Etelä-Korean rajan vetämisen jälkeen suorittamia toimia effectivitén edistämiseksi voida huomioida päätöksenteossa. Samoin olisi, mikäli kriittinen päivämäärä sijoitettaisiin jo vuoteen 1905. Tilanne muuttuisi kuitenkin täysin, mikäli kiistan kriittiseksi päiväksi määriteltäisiin Japanin ensimmäinen ehdotus kiistan viemisestä kansainvälisen tuomioistuimen käsiteltäväksi vuonna 1954.

Kriittisestä päivämäärästä tutkimusta tehnyt Miyoshi Masahiro huomauttaa, että mikäli kansainvälinen tuomioistuin päätyisi valitsemaan kriittiseksi päivämääräksi jonkin muun kuin Japanin vaatimukset kiistan viemisestä kansainvälisen tuomioistuimen eteen (kuten oma arvioni on), voisi Etelä-Korea mahdollisesti vedota tuomioistuimen vuonna 1953 tehneeseen päätökseen koskien Ranskan ja Britannian kiistaa Minquiers ja Ecrehos -saaristoista. Tapauksessa tuomioistuin määritteli saarille kriittisiksi päivämääriksi vuodet 1886 ja 1888, mutta huomioi sitä arvioidessaan silti Britannian toimet vuonna 1950, jolloin yhteinen sopimus tapauksen viemisestä kansainväliseen oikeuteen oli syntynyt.

²⁷⁷ *idem.*

²⁷⁸ *idem.*

Etelä-Korea voisi vaatia myös Liancourtsaarten tapauksessa maan osoittaman effectivitén huomioimisen myös kriittisen päivämäärän jälkeen. Tuomioistuimen päätettäväksi jäisi voisiko toimet huomioida, vai pidettäisiinkö niitä selkeästi omaa oikeudellista asemaa parantamaan pyrkivinä toimina, jolloin niitä ei suvereniteetin arvioimisessa voitaisi huomioida.

Vaikka Liancourtsaarten tapauksessa on olemassa selkeitä riitautumiseen johtaneita päivämääriä, voi olla, että kansainvälinen tuomioistuin haluaisi tapauksen luonteen vuoksi tarkastella sen koko historiaa ja jättää täten kriittisen päivämäärän kokonaan nimeämättä.²⁷⁹ Toisaalta taas kansainvälisen tuomioistuin on todennut Nicaraguan ja Kolumbian välisessä kiistassa, että kiistan käsitellessä alueellista suvereniteettia, on kriittinen päivämäärä usein merkittävässä asemassa.²⁸⁰ Aineistokseni valitsemisissa tapauksessa kansainvälinen tuomioistuin oli huomionut kriittisen päivämäärän kolmessa tapauksessa viidestä (Nicaragua v. Honduras, Malesia v. Singapore ja Nicaragua v. Kolumbia). Yhdessä tapauksessa tuomioistuin ei päättänyt ottaa siihen kantaa toisen kiistaosapuolen toivomuksista huolimatta (Indonesia v. Malesia) ja ainoastaan yhden tapauksen tuomiossa kriittistä päivämäärää ei mainittu lainkaan (Qatar v. Bahrain). Selvää on, että kriittisen päivän huomioiminen tai huomiotta jättäminen kansainvälisen tuomioistuimen toimesta Liancourtsaarten tapauksessa voisi kallistaa tapausta eri kiistaosapuolten puoleen. Mikäli kriittinen päivämäärä huomioitaisiin, suosisi se todennäköisimmin Japania ja mikäli taas ei huomioitaisi, suosisi se Etelä-Koreaa.

7.4. Vetoaminen alkuperäiseen omistusoikeuteen

Kuten käsittelemässäni Liancourtsaarten kiistassakin, vetoavat useat valtiot alkuperäiseen omistusoikeuteen kiistanalaisten alueiden tapauksissa. Tämä voi tarkoittaa sitä, että maa vetoaa valtaamansa alueen *terra nullius* -statukseen valtaushetkellä, kuten Japani on toiminut. Toinen vaihtoehto on vetoaminen ylimuistoiseen nautintaan, jolla tarkoitetaan niin pitkää ja kyseenalaistamatonta omistusoikeutta, että sen alkua ei tarkasti enää edes välttämättä voida muistaa.²⁸¹ Etelä-Korea on puolestaan vedonnut juuri tähän seikkaan oman suvereniteettinsa pääasiallisena perusteena. Aineistona käsittelemissäni tapauksista vain yhdessä on vedottu terra nulliukseen ja kaikissa ainakin toinen osapuolista vetoaa kiistanalaisen alueen alkuperäiseen omistusoikeuteen joko historian, *uti possidetis* juriksen tai sopimusten pohjalta.

²⁷⁹Van Dyke 2007, 158.

²⁸⁰Nicaragua v. Kolumbia 2012, kappale 67.

²⁸¹Schrijver & Prislann 2015, 283.

Aikaisemmin valtioiden vedotessa valtaamansa alueen terra nullius -statukseen viitattiin ainoastaan silloin, kun alue oli jonkin valtion löytämä uusi alue. Sitten terra nulliuksella on viitattu myös aikaisemman hallitsijansa hylkäämään tai sellaiseen alueeseen, jolla mikään valtio ei harjoita suvereenia hallintaa.²⁸² Japani on vedonnut terra nulliukseseen sillä perusteella, että aikaisemmin alueella ei ole ollut selviä merkkejä minkään valtion toimesta tapahtuvasta hallinnasta ja sen omat kansalaiset olivat käyttäneet saaria taloudellisiin hyötyihin (kalastus ja merileijonien pyydystys) sekä hallinnoineet sitä jo vuosien ajan.

Malesian ja Singaporen välisessä kiistassa Pedra Brancan/Pulau Batu Putehin saaresta on kyse melko samanlaisesta kiistasta, kuin Liancourtsaarten tapauksessa. Tässä Singapore vetoaa saaren omistukseen terra nulliukseseen viitaten, kun taas Malesia vetoaa historialliseen omistusoikeuteen jo muinaisen Johorin sulttaanin ajalta. Kansainvälisen tuomioistuimen kuulemisessa Singapore toteaa, että sen omistusoikeus Pedra Brancaan/Pulau Batu Putehiin:²⁸³

Perustuu saaren lailliseen omistukseen Britannian viranomaisten toimesta Singaporessavuodesta 1847 vuoteen 1851. Malesi väittää, että ennen vuotta 1847 Pedra Branca oli Johorin suvereniteetin alla. Kuitenkaan ei ole todellakaan mitään todisteita, jotka tukisivat Malesian väitettä. Herra puheenjohtaja, totuus on, että ennen vuotta 1847 Bedra Branca oli terra nullius, eikä ollut koskaan ollut aikaisempien suvereniteettivaatimusten tai -manifestien kohteena minkään suvereenin toimesta.

Kansainvälinen tuomioistuin tarkasteli kiistaosapuolten esittämää todistusaineistoa ja tuli siihen tulokseen, että saari todella oli jo tuolloin kuulunut muinaisen Johorin sulttaanin valtakuntaan. Malesian ja Singaporen välinen kiista Pedra Brancan/Pulau Batu Putehin saaren suvereniteetista ratkesi lopulta kuitenkin Singaporen hyväksi, sillä tuomioistuin katsoi, etteivät Johorin viranomaiset ryhtyneet minkäänlaisiin toimiin saarella kesäkuusta 1850 lähtien yli sataan vuoteen. Muita päätöstä puoltavia tekijöitä olivat muiden muassa Malesialaiset 1960- ja 1970-luvun kartat, joissa Pedra Brancan/Pulau Batu Putehin suvereniteetti tunnustettiin selvästi kuuluvan Singaporelle. Muista todisteista huolimatta tuomioistuin piti Malesialaisviranomaisten toimetttömyyttä saarilla merkittävimpänä tekijänä

²⁸² Sumner 2004, 1787.

²⁸³ ²⁸³Oma käänös "Singapore's title to Pedra Branca is based upon the taking of lawful possession of the island by the British authorities in Singapore during the period 1847 to 1851. Malaysia claims that, prior to 1847, Pedra Branca was under the sovereignty of Johor. However, there is absolutely no evidence to support Malaysia's claim. Mr. President, the truth is that, prior to 1847, Pedra Branca was terra nullius, and had never been the subject of a prior claim, or any manifestation of sovereignty by any sovereign entity." (Malaysia v. Singapore 2008, kappale 40).

lopputuloksen syntymiseen.²⁸⁴ Tuomioistuimen tulkinta saarten muinaisesta omistusoikeudesta johti kuitenkin siihen, että Malesialle myönnettiin muiden alueella sijaitsevien maakappaleiden omistusoikeus.²⁸⁵

Liancourtsaarten tapauksen mahdollista ratkaisua kansainvälisessä tuomioistuimessa tutkineet Nico J. Schriver ja Vid Prislán pitävät kansainvälisen tuomioistuimen päätöksestä huolimatta merkittävänä sen tunnustamista, että aasialaisella valtiolla on koettu olevan ennen siirtomaa-aikaa sellainen järjestelmällinen hallintoalue, että sen voidaan kokea vastanneen suvereenia valtiota, vaikka tuolloin ajatus länsimaisesta valtiomallista ei Aasiaa vielä ollut tavoittanutkaan.²⁸⁶ Esimerkiksi useita afrikkalaisten heimojen hallitsemia alueita ei ole voitu pitää niin selkeinä alueensa ja huonosti järjestäytyneen hallintonsa vuoksi, joten kolonisaation päätyttyä niille ei ole kaikissa tapauksissa voitu myöntää vanhojen heimojakojen mukaisia valtioita. Näissä tapauksissa kansainvälinen tuomioistuin ei ole voinut myöntää joillekin alueille itsenäisyyttä kolonialismin päätyttyä.²⁸⁷

Japanin ja Etelä-Korean tapauksessa tämä tarkoittaa, että tarvittavien todistusaineistojen löytyessä tuomioistuin voisi todeta muinaisen Etelä-Korean alueella hallinneen Sillan kuningaskunnan suvereniteetin olleen voimassa vielä vuonna 1905, jolloin Japani liitti saaret osaksi hallintoaluettaan. Vaikka Malesian ja Singaporen välisessä tapauksessa tätä ei pidetty ratkaisevana tekijänä juuri Pedra Brancan/Pulau Batu Putehin suhteen, vaikutti se kuitenkin muinaisella hallintoalueella sijainneen Little Rocksin luodon siirtämisestä Malesian hallinnon alle. Etelä-Korean toteaminen suvereniteetin viralliseksi haltijaksi jo vuodesta 512 lähtien vesittäisi myös Japanin kantavan väitteen saarten valtaamisesta terra nulliukseen vedoten.

Malesian ja Singaporen tapauksesta poiketen Japani ei ole osoittanut alueella myöskään riittävää effectivitéttä, mikä taas koettiin Singaporen eduksi Malesian ja Singaporen välisessä kiistassa. Japanin olisi tullut osoittaa suvereniteettiaan saarilla tehokkaammin, jotta etelä-korealaisen Sillan kuningaskunnan muinainen hallinta voitaisiin sen avulla kumota.

Vetoaminen terra nulliukseen kansainvälisen tuomioistuimen edessä ei aineistoni perusteella ole uudemmissa saarikiistoissa osoittautunut erityisen suosituksi taktiikaksi. Aineistona käsittelemissäni

²⁸⁴ *idem.*, kappale 275.

²⁸⁵ *idem.*, kappale 288–290.

²⁸⁶ Schriver & Prislán 2015, 284–286.

²⁸⁷ Katso esimerkiksi *Western Sahara*, Advisory Opinion, 16.10.1975, (1975) *ICJ Reports* 12.

oikeustapauksissa neljässä viidestä (ainoastaan Qatarin ja Bahrainin välisessä kiistassa terra nulliusta ei ole otettu esille lainkaan) tutkitaan mahdollisuutta alueeseen terra nulliuksena. Nicaragua ja Honduras halusivat molemmat osoittaa tuomioistuimelle ymmärtävänsä, etteivät saaret olleet terra nullius,²⁸⁸ samoin kuin Indonesia ja Malesia.²⁸⁹ Myös Nicaraguan ja Kolumbian tapauksessa osapuolet totesivat, että kiista-alueessa ei ollut kyse terra nulliuksesta.²⁹⁰ Malesian ja Singaporen välisessä kiistassa Singapore vetosi Pedra Brancan/Pulau Batu Putehin statuksen muuttuneen terra nulliukseksi muinaisen Johorin sulttaanin hylättyä alueen. Tässä tapauksessa tuomioistuin katsoi Singaporen olleen oikeassa ja olleen oikeutettu alueeseen, vaikka alkuperäinen omistusoikeus olikin kuulunut Malesialle.²⁹¹ Terra nulliuksen ollessa yksi Japanin kantavista väitteistä suvereniteettinsa hyväksi, eivät aikaisemmat oikeustapaukset anna kovinkaan paljon toivoa argumentin pitävyydestä.

7.5. Vetoaminen sopimusohjaiseen omistusoikeuteen

Kuten jo todettua, ovat sopimusten pohjalta tehdyt aluevaatimukset useimmiten helpoimpia, sillä ne eivät vaadi niin suurta tulkintemistä kuin muut oikeuslähteet. Schrijver ja Prislán huomauttavat, että silloin kun alueen omistusoikeudesta on olemassa edes jonkinlainen sopimus, on kansainvälinen tuomioistuin yleensä puoltanut tätä siitäkin huolimatta, että jokin toinen valtio osoittaisi vahvempaa effectivitétiä alueella.²⁹²

Aineistona käyttämissäni kansainvälisen tuomioistuimen ennakkotapauksissa on käsitelty jokaisen oikeustapauksen kohdalla ensisijaisesti niitä sopimuksia, joita kiistaosapuolet ovat heille esittäneet. Sopimuksissa ongelmallisena on voitu pitää esimerkiksi sitä, kuuluvatko kiistanalaiset alueet todella sopimuksen määrittelemään alueeseen, kuten oli Nicaraguan ja Kolumbian tapauksessa. Tässä tapauksessa vuonna 1928 allekirjoitetussa sopimuksessa määriteltiin San Andrés Archipelagon alue kuuluvaksi Kolumbialle ja tuomioistuimen tuli tutkia, mitä tuolloin oli tarkoitettu kuuluvaksi kyseiseen alueeseen.²⁹³ Liancourtsaarten kiistassa voitaisiin myös tutkia, tarkoitetaanko muinaisen Sillan kuningaskunnan sopimuksissa juuri Liancourtsaaria, vai esimerkiksi Ulleungdoa, kuten Japanissa on epäilty.

²⁸⁸ Nicaragua v. Honduras 2007, kappale 112.

²⁸⁹ Indonesia v. Malesia 2002, kappale 108.

²⁹⁰ Nicaragua v. Kolumbia 2012, kappale 59.

²⁹¹ Malesia v. Singapore 2008, kappaleet 273–277.

²⁹² Schrijver & Prislán 2015, 289.

²⁹³ Nicaragua v. Kolumbia 2007, kappale 42.

Indonesian ja Malesian välisessä tapauksessa kansainvälinen tuomioistuin muistuttaa maita Valtiosopimusoikeutta koskevasta Wienin yleissopimuksesta ja sen artikloista 31 ja 32, joissa määritellään, että sopimusta tulee tulkita hyvässä hengessä ja siitä tulee tulkita ainoastaan sitä, mitä siihen on kirjoitettu.²⁹⁴ Sekä Japani että Etelä-Korea ovat molemmat hyväksyneet vuonna 1969 allekirjoitetun Valtiosopimusoikeussopimuksen²⁹⁵ ja täten hyväksyneet tulkitsevansa sopimuksia reilulla ja oikeuteen pohjaavalla tavalla.

Japanilla ja Etelä-Korealla ei kummallakaan tosin ole esittää mitään varsinaista sopimusta, jossa omistusoikeus Liancourtsaariin olisi määritelty. Molemmat valtiot ovat silti vedonneet vuonna 1951 allekirjoitettuun San Fransiscon rauhansopimukseen suvereniteettiväitteidensä tueksi. Sopimuksen allekirjoitti 45 liittoutuneisiin kuulunutta valtiota ja loput tekivät kahdenvälisen rauhansopimuksen Japanin kanssa.²⁹⁶ Valtiosopimusoikeutta koskevassa Wienin yleissopimuksessa määritellään tarkasti sopimusten yleiset ja täydentävät tulkintasäännöt. Artiklassa 31 määritellään yleinen tulkintasääntö sellaiseksi, että:²⁹⁷

Valtiosopimusta on tulkittava vilpittömässä mielessä ja antamalla valtiosopimuksessa käytetyille sanonnoille niille kuuluvassa yhteydessä niiden tavallinen merkitys, sekä valtiosopimuksen tarkoituksen ja päämäärän valossa.

Artiklassa 32 määritellään täydentävät tulkintasäännöt, jotka koskevat tapauksia, jolloin sopimus voi joltain osin olla jäänyt epäselväksi.²⁹⁸

Täydentäviä tulkintakeinoja, erityisesti valtiosopimuksen valmistelutöitä ja valtiosopimusta tehtäessä vallinneita olosuhteita, voidaan käyttää apuna pyrittäessä vahvistamaan se merkitys, johon 31 artiklaa soveltamalla on päädytty tai määrittelemään merkitys, kun 31 artiklan mukainen tulkinta: a) jättää merkityksen epäselväksi tai hämäräksi; tai b) johtaa tulokseen, joka on selvästi mahdoton tai kohtuuton.

Kyseisessä sopimuksessa on kuitenkin ainakin kaksi ongelmaa; se ei mainitse Liancourtsaaria ja se ei ole Etelä-Korean allekirjoittama. Tammikuuhun 1951 asti Etelä-Korea oli vielä San Fransiscon rauhansopimuksen osapuoli ja se osallistui sopimusluonnosten tekemiseen. Lainopillisten seikkojen vuoksi Etelä-Korea ei kuitenkaan koskaan allekirjoittanut sopimusta. Sopimukset sitovat vain niitä

²⁹⁴ Indonesia v. Malesia 2002, kappalei 37.

²⁹⁵ Etelä-Korea ratifioi sopimuksen 27.4.1977 ja Japani allekirjoitti sen 2.7.1981. Japani ei ole ratifioinut sopimusta.

²⁹⁶ Tsukamoto 2013, 1–2.

²⁹⁷ Valtiosopimusoikeutta koskeva Wienin yleissopimus 1969, artikla 32.

²⁹⁸ *idem*.

osapuolia, jotka sen ovat ratifioineet, joten Etelä-Korean ei täten San Fransiscon rauhansopimukseen nojaten voida katsoa hyväksyneen Liancourtsaarten jättämistä listasta. Saarten puuttuminen listasta tekee sopimuksesta muutenkin käytännössä hyödyttömän tämän tapauksen arvioimisessa ja siirtäisi kansainvälisen tuomioistuimen huomion täydentäviin tulkintakeinoihin.

Japanin mukaan Liancourtsaarten puuttuminen San Fransiscon rauhansopimuksen kohdasta 2(a), jossa luetellaan Japanin luovuttamat alueet, on merkki siitä, että se ei koskaan joutunut luopumaan saarista. Japani voisi esitellä väitteidensä tueksi täydentävien tutkintasääntöjen mukaisesti Yhdysvaltain ja Etelä-Korean välistä kirjeenvaihtoa aiheeseen liittyen, jossa Yhdysvaltoja Edustava Dean Rusk totesi, ettei näitä normaalisti asuttamattomia saaria ole ”meidän tietojemme mukaan koskaan pidetty osana Koreaa ja ne ovat noin vuodesta 1905 olleet Okin saaren hallinnon alaisuudessa”.²⁹⁹

Etelä-Korea on yllättäen vedonnut saman sopimuksen samaan kohtaan, tosin tulkinnut sen täysin päinvastaisesti. Siinä missä Japani esittää Liancourtsaarten puuttumisen listasta todisteena omasta suvereniteetistaan, ei Etelä-Korea pidä sitä mitenkään merkittävänä seikkana, sillä sopimuksessa esitellyt luovutettavat alueet ovat heidän mukaansa vain esimerkkeinä noin 3000 Etelä-Korealle kuuluvasta saaresta, joita ei niitäkään sopimuksessa mainita. Schrijver ja Prislán huomauttavat, että sopimuksen sanamuotoilu puoltaa tätä väitettä. Sopimuksen artiklassa 2(a) sanotaan tarkalleen, että.³⁰⁰

Japani tunnustaa Korean itsenäisyyden, luopuu kaikista oikeuksistaan, omistuksestaan ja vaatimuksistaan Korean alueeseen, muun muassa/mukaan lukien Quelpartin, Port Hamiltonin ja Dageletin saaret

Alkuperäisessä englanninkielisessä versiossa käytetään sanoja ”...including the islands of...”, jolloin tämän kohdan sopimuksessa voidaan lukijasta riippuen tulkita tarkoittavan saarten olevan joko *muun muassa, mukaan lukien* tai *sisältyvän* alueisiin jotka Japani allekirjoitti luovuttavansa. Tämän tulkinnan mukaan Etelä-Korean väittämä sopimuksessa nimetyistä saarista vain esimerkkeinä kaikista sille kuuluvista 3000 saaresta on ymmärrettävä.

Toisaalta voidaan nähdä myös eräs Japania tukeva tulkinnallinen näkemys, joka haastaa pohtimaan mitä käsitetään silloisella Korean alueella, jonka Japani suostui luovuttamaan. Sopimus toki selvästi

²⁹⁹ Japanin ulkoasiainministeriön kotisivut. Letter to ROK Ambassador to the United States, Yang Yu Chan, from the United States Assistant Secretary of State for Far Eastern Affairs, Dean Rusk.

³⁰⁰ Oma käänös. ”Japan recognizes the independence of Korea, renounces all right, title and claim to Korea, including the islands of Quelpart, Port Hamilton and Dagelet”.

tarkoittaa niitä alueita, joita Japani kolonisoiti 1900-luvun alun jälkeen aina toisen maailmansodan loppumiseen saakka. Tällöin herää kysymys, voidaanko vuoden 1905 Liancourtsaarten liittämistä pitää Japanin kolonisaation alkuna ja vuotta 1910 luonnollisena jatkumona tälle? Uskoakseni näin ei ole, sillä Japani vetoaa terra nulliukseen syynä saarten liittämisenä, jolloin ne eivät koskaan olisi kuuluneetkaan Korealle. Lisäksi saarten liittäminen tehtiin yksipuolisella ilmoituksella, kun taas Korean kolonisaatio tapahtui kahdenvälisen sopimuksen tuloksena. Tämä pohdinta liittyy sopimusperusteiseen omistusoikeuteen liitettyyn uti possidetis juris -periaatteeseen, jonka mukaisesti konfliktiosapuolet saavat konfliktin loputtua pitää valtaamansa alueet, ellei ole olemassa sopimusta, jossa toisin määriteltäisiin. Kansainvälinen tuomioistuin lainaa aikaisempaa päätöstään Nicaraguan ja Honduraksen välisessä kiistassa todeten, että uti possidetis juris -periaatetta voidaan soveltaa myös saarien suvereniteetin pohtimiseen. Periaatteeseen liittyy terra nulliuksen kieltäminen, sillä voitettu alue täytyy olla ollut aikaisemmin toisen osapuolen hallinnassa.³⁰¹ Liancourtsaarten tapauksessa vetoaminen uti possidetis juris -periaatteen perusteella ei toimisi, sillä Japani perustaa väitteensä juuri terra nulliukseen, joka on esteenä uti possidetis juris -statukselle. Japani voisi kuitenkin vedota tähän, mikäli se huomaisi ajoissa terra nullius -väitteensä ontuvaksi ja haluaisi löytää toisen oikeuden edessä mahdollisesti pätevän periaatteen väitteidensä tueksi.

Etelä-Korea voisi vedota myös sopimukseen MacArthurin -linjasta, jossa väliaikaisesti määriteltiin Japanille kielto tulla 12 mailin sisälle Liancourtsaarista. Sopimuksessa saaret nimetään ja Japanin oikeus niihin selvästi evätään. Silti tämäkin sopimus voitaisiin kokea mitättömäksi, sillä siinä erityisesti mainitaan, että sopimus ei osoita liittoutuneiden mielipidettä tai ole tarkoitettu olemaan voimassa muutoin kuin väliaikaisesti. Mikäli sopimuksia tulkittaisiin täysin kirjaimellisesti, ei niistä olisi tapauksen ratkaisemiseksi ensisijaista hyötyä, vaan niitä voitaisiin käyttää korkeintaan tausta-aineistona tai tukemaan muita väitteitä. Tämän tapauksen ratkaisemisessa sopimukset poikkeuksellisesti siis tuskin muodostaisivat suurtakaan painoarvoa todisteena, vaan niiden sijaan kansainvälinen tuomioistuin keskittyisi vanhoihin asiakirjoihin, effectivitéen osoitukseen sekä väitteisiin alkuperäisestä omistajuudesta.

³⁰¹ Nicaragua v. Honduras 2007, kappaleet 156–157.

7.6. Oikeuteen perustuvan ratkaisun poliittisuus

Kansainvälisen tuomioistuimen ollessa oikeudellinen instituutio, tulisi sen ideaalisesti olla myös puhdas poliittisista vaikutteista. Oikeutta ja politiikkaa on kansainvälisellä tasolla kuitenkin mahdotonta täysin pystyä erottamaan toisistaan, joten kiistaosapuolet voisivat kohdata poliittisia ongelmia myös valitessaan tuomioistuinmenetelmä konfliktinratkaisumetodiksi. Käsittelen tässä lyhyesti vain suoraan tuomioistuinmenetelmää koskevia poliittisia ongelmia, en muita oikeuden käytön poliittisia piirteitä.³⁰²

Mikäli Japani ja Etelä-Korea päätyisivät lopulta kansainvälisen tuomioistuimen eteen, saisivat he oikeuteen perustuvan ja puolueettoman lopputuloksen, jota kummankin osapuolen tulisi noudattaa. Mikäli tapauksen voittanut osapuoli ei kokisi hävinneen osapuolen kunnioittavan tuomioistuimen päätöstä, voisi se tehdä valituksen aiheesta Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvostolle. Turvallisuusneuvosto puolestaan on kovinkin poliittinen elin, joten oikeudellinen prosessi ei täten ole täydellinen.

Esimerkkinä kansainvälisen oikeuden poliittisuudesta ja prosessin ongelmista on usein esitetty Yhdysvaltain ja Nicaraguan välistä oikeustapausta vuodelta 1986. Kansainvälinen tuomioistuin päätti tapauksen tuolloin Nicaraguan hyväksi todeten, että Yhdysvallat oli toiminut vastoin kansainvälistä oikeutta tukieessaan Nicaraguan hallitusta vastaan taistelleita kapinallisjoukkoja sekä miinoittaessaan Nicaraguan satama-alueita.³⁰³ Yhdysvallat ei tuolloin pitänyt kansainvälistä tuomioistuinta oikeutettuna toimijana käsittelemään niin poliittissävyytteistä konfliktia, eikä täten totellut tuomioistuimen päätöstä. Nicaragua valitti asiasta turvallisuusneuvostoon, jonka vakituksena jäsenenä Yhdysvallat käytti veto-oikeuttaan kumotakseen Nicaraguan valituksen. Nicaragua ei saanut mitään korvausta tapahtuneesta ja kansainvälisen tuomioistuimen päätös mitätöitiin täysin.³⁰⁴

Japanin ja Etelä-Korean kannalta merkittävää on, että turvallisuusneuvostossa istuva kummankin kiistaosapuolen tiivis liittolainen Yhdysvallat on halunnut pitäytyä puolueettomana tapauksen suhteen. Yhdysvallat siis tuskin muodostaisivat uhan oikeuden toteutumiselle. Toinen tapauksen suhteen

³⁰² Näitä ovat esimerkiksi mahdollisuus perustella sota kansainvälisen oikeuden nimissä tai vetoaminen kansainväliseen oikeuteen vain oman hyveellisyyden korostamiseksi.

³⁰³ *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America)* Judgement 27.6.1984. *ICJ Reports* 1986, 14.

³⁰⁴ Katso lisää esim. Moore, 1987.

mahdollisesti omaa etuaan ajava toimija turvallisuusneuvostossa on Kiina. Japanin ja Kiinan suhteet ovat olleet historiallisesti kireät maiden välisten saarikiistojen vuoksi sekä niiden kilpaillessa alueensa talousmahdin asemasta. Etelä-Korean suhteet Kiinaan ovat myös olleet jännittyneet. Kiina ei täten suoranaisesti ole kummankaan kiistavaltion läheinen liittolainen, mutta se ei varmasti haluaisi tapausta pidettävän ennakkotapauksena liittyen sen omiin aluekiistoihin muiden muassa Japanin kanssa. Kiinan lisäksi myös turvallisuusneuvostossa istuva Venäjä voisi mahdollisesti aiheuttaa ongelmia oikeusprosessin kanssa.

Nicaraguan tapauksen kaltaisen tilanteen, jossa toinen kiistaosapuolista ei lopulta noudata tuomioistuimen päätöstä, voisi kai parhaiten välttää sillä, että molemmat valtiot todella olisivat halukkaita käyttämään kansainvälisen oikeuden keinoja kiistansa ratkaisemiseksi ja veisivät kiistansa kansainvälisen tuomioistuimen eteen yhteisellä erityissopimuksella. Yhdysvaltain ja Nicaraguan tapauksessa näin ei tehty ja Yhdysvallat esitti mielipiteensä kansainvälisen tuomioistuimen sopimattomuudesta ratkaisemaan kyseistä kiistaa. Aineistoni tapauksista Indonesia ja Malesia sekä Singapore ja Malesia sopivat yhdessä tapausten viemisestä kansainvälisen tuomioistuimen ratkaistavaksi. Nicaragua esitti yksipuolisesti tapausta kansainväliselle tuomioistuimelle niin Hondurasin kuin Kolumbiankin tapauksissa ja Qatar vei kiistansa Bahrainin kanssa yksipuolisella päätöksellä oikeuden eteen. Tässä tapauksessa Etelä-Korean kielteinen suhtautuminen jo vuosikymmenten ajan antaa vain vähän toivoa yhteisen sopimuksen syntymisestä ja todennäköisimmin tapaus päättyisi kansainväliselle tuomioistuimelle Japanin yksipuolisen ehdotuksen seurauksena, kuten aineistoni enemmistötapauksissa on myös toimittu.

Ihanteellisessa tapauksessa toki olisi niin, että kansainvälisen tuomioistuimen käsittely olisi täysin puolueeton ja puhdistettu poliittisista vaikutteista, perustuen ainoastaan oikeuden määrittelemiin lähteisiin. Epäilyjä tuomioistuimen poliittisuudesta ja puolueellisuudesta kuitenkin on esitetty.³⁰⁵ Erityisesti tuomariäänten jakautuminen on herättänyt kiinnostusta – mikäli tapaus tulkitaan puhtaasti oikeuteen vedoten, miksi hajontaa tuomariäänissä sitten ylipäänsä syntyy? Vastaus selittyy varmasti suurimmilta osin kansainvälisen oikeuden tulkinnallisuudella sekä jokaisen tapauksen erilaisuudella, mutta toki puolueellisuus ei ole poissuljettu syy etenkin maiden itse nimeämien ad hoc -tuomareiden kohdalla.

³⁰⁵ Katso Posner & Figueiredo 2004.

Aineistona käyttämässäni oikeustapauksissa kansainvälisen tuomioistuimen päätökset saivat taustalleen melko vahvan enemmistön tuomariääniä. Suurin hajonta tuomariäänissä löytyi Bahrainin ja Qatarin välisen tapauksen tuomiosta, jossa tuomareista 12 äänesti Qit'at Jaradahin sekä Hawarin saarten kuuluvan Bahrainille ja viisi heistä esitti eriävän mielipiteen. Samassa tapauksessa tuomaristo kuitenkin äänesti yksimielisesti Fashtin ja Dibalin laskuveden aikana näkyvän kohoumat Bahrainin hyväksi.³⁰⁶ Yksimielisin tuomaristo oli Nicaraguan ja Kolumbian välisessä kiistassa, jossa tuomaristo oli yhtä mieltä lähes kaikesta, lukuun ottamatta tuomari Owadan poikkeavaa mielipidettä 14 muun tuomarin näkemyksestä Nicaraguan pyynnöstä jakaa merialue mannerjalustasta tehtyjen mittausten perusteella.³⁰⁷ Muutoin tapauksien tuomariäänet olivat joko yksimielisiä tai niissä oli 1–4 vastustavaa mielipidettä. Huomionarvoista kumminkin on, että yksittäiset eriävää mielipidettä edustavat äänet olivat lähes poikkeuksetta ad hoc -tuomareiden antamia.

7.7. Analyysin yhteenveto

Analyysissäni olen käsitellyt niitä Liancourtsaarten kiistan osa-alueita, joita kansainvälinen tuomioistuin on työni aineistoksi valikoituneiden ennakkotapausten tuomioissa pitänyt merkittävimpinä tapausten ratkaisujen kannalta. Näitä ovat olleet maantieteelliset seikat, tosiasiallinen hallinta eli effectivité, konfliktin kriittinen päivämäärä, alkuperäinen omistusoikeus joko terra nulliukseen tai ylimuistaiseen nautintaan vedoten sekä tapaukseen liittyvät sopimukset. Lisäksi toin esille oikeusprosessin potentiaalisia poliittisia aspekteja.

Perinteisesti eniten oikeustapausten ratkaisuihin ovat vaikuttaneet niistä tehdyt aikaisemmat sopimukset. Liancourtsaarten kiistassa sellaista saaria koskevaa sopimustekstiä, jossa selkeästi tuotaisiin esille saaret, ja jonka sekä Japani että Etelä-Korea olisivat hyväksyneet, ei ole. Tämän vuoksi sopimukseen perustuvat ratkaisun sijaan huomio kiinnittyy enemmän erityisesti effectivitéhen sekä kiistaosapuolten väitteisiin alkuperäisestä omistusoikeudesta. Erityisesti Japanin väitteet saarista terra nulliuksena niiden Japaniin liittämisen hetkellä ontuu. Aikaisemmat oikeustapaukset myös tukevat Etelä-Korean väitteitä saarten historiallisesta omistusoikeudesta ja sen pätevydestä.

Etelä-Korean osoittama effectivité kiistanalaisilla saarilla alkoi myöhään, mutta Japani puolestaan ei koskaan ole osoittanut toimillaan riittävää effectivitéä alueella. Tämä seikka yhdessä Etelä-Korean

³⁰⁶ Qatar v. Bahrain 2001, kappale 252.

³⁰⁷ Nicaragua v. Kolumbia 2012, kappale 251.

esittämien asiakirjojen kanssa riittäisi aikaisempien oikeustapauksien perusteella päättämään tapauksen Etelä-Korean hyväksi. Epävarmuustekijänä toimii kriittisen päivämäärän mahdollinen asettaminen ja sen ajankohta. Japanille koituisi runsaasti hyötyä, mikäli tapauksen kriittinen päivämäärä määriteltäisiin astuvan voimaan ennen kuin Etelä-Korea aloitti toimet effectivitén vahvistamiseksi saarilla. En silti koe aikaisemman aineistoni pohjalta tämänkään välttämättä riittävän siihen, että kansainvälinen tuomioistuin päätyisi lopulta puoltamaan Japania, sillä Japanin väite terra nulliuksesta ei mitä todennäköisemmin kantaisi tuomioistuimen edessä ja maan toimet effectivitén osoittamiseksi eivät ole olleet riittäviä. Avaan ajatuksiani tapauksen ratkaisusta tarkemmin loppupäätelmien yhteydessä.

8. LOPPUPÄÄTELMÄT

Tässä tutkimuksessa olen tehnyt ajatuksen tasolla matkan siihen potentiaaliseen skenaarioon, jossa Liancourtsaarten kiista vietäisiin kansainvälisen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Olen asettanut itseni tuomioistuimen rooliin ja tarkastellut tapauksen yksityiskohtia, Japanin ja Etelä-Korean esittämiä väitteitä suvereniteettinsa tueksi sekä näitä väitteitä tukevia dokumentteja. Vain aika näyttää toteutuuko tutkimuksessa luomani tilanne koskaan. Etelä-Korea on vuosikymmenten ajan osoittanut haluttomuutensa tuomioistuinmenetelmän hyödyntämiseksi, vedoten siihen, että mitään kiistaa ei heidän mukaansa todellisuudessa ole. Japani puolestaan on ollut aloitteellinen tuomioistuinratkaisun hakemisessa, mutta haluton pyytämään anteeksi menneitä tapahtumia, jotka edelleen kiristävät maiden välejä ja voivat olla esteenä Etelä-Korean suostumukselle hyväksyä oikeustoimet kiistan ratkaisemiseksi. Todellisuudessa myös kiistavaltioissa valloilla oleva kasvojensa menettämisen pelko voi vaikuttaa mahdollisuuteen saada Liancourtsaarten tapaus koskaan kansainvälisen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Laajempänä kokonaisuutena tutkimuksen tarkoitus oli luoda katsaus oikeuden ja politiikan tieteenalarajat ylittävään yhteistyöhön ja erityisesti kansainvälisen oikeuden mahdollisuuksiin ratkaista pitkittyneitä kansainvälispoliittisia konflikteja.

Työn johdannossa toin esiin kansainvälisen oikeuden ja kansainvälisen politiikan tieteenalakeskusteluja dominoineen vallan ja oikeuden dikotomian. Tieteenaloja pitkään hallinnut käsitys konfliktien ratkaisemisesta ja valtiollisten ulkosuhteiden hoitamisesta puhtaasti joko reaalipolitiikkaan tai vaihtoehtoisesti oikeuteen ja kansainväliseen yhteisöön nojaten tuntui vanhentuneelta ja runsaasti tutkimus- ja ratkaisumenetelmiä ulossulkevalta. Tällä tutkimuksella pyrinkin tekemään oman kontribuutioni siihen nopeasti kasvavaan kansainvälistä politiikkaa ja kansainvälistä oikeutta yhdistelevään tutkimusjoukkioon, joka on pyrkinyt häivyttämään rajaa tieteenalojen väliltä ja luomaan uutta, tieteenalarajat ylittävää yhteistyötä. Työni häivyttää dikotomiaa tuomalla esille yhtäaikaisen konfliktin ja yhteistyön mahdollisuuden; maiden välit voivat olla pahastikin tulehtuneet, mutta ne voivat silti aktiivisesti yhdessä etsiä kansainvälisen yhteisön legitimoimaa oikeuteen ja kolmannen osapuolen tuomaan puolueettomuuteen pohjautuvaa ratkaisua. Syyt oikeuteen perustuvan konfliktinratkaisumetodin valitsemiseen voivat toki olla poliittisia ja omaa etua ajavia, mutta ne eivät silti vähennä oikeuden merkitystä rauhanomaisena keinona ratkoa konflikteja.

Kummalle Liancourtsaaret kansainvälisen oikeuden näkökulmasta sitten oikeasti kuuluvat, Japanille vai Etelä-Korealle? Täytyy muistaa, että samasta aineistosta voitaisiin saada kumpaakin valtiota tukevia mielipiteitä. Edes kansainvälisen tuomioistuimen tuomarit hyvin harvoin, jos koskaan, ovat täysin yksimielisiä käsiteltäväksi tulleiden oikeustapausten lopputuloksista. Tästä voidaan syyttää kansainvälisen lainsäädännön löyhyyttä ja tulkinnanvaraisuutta. Kansainvälinen tuomioistuin määrittelee oikeuslähteekseen sopimukset, tapaoikeuden ja yleiset oikeusperiaatteet. Ongelmalliseksi tilanne muuttuu, kun kiistakohteesta ei välttämättä ole olemassa aikaisempaa sopimusta jonka molemmat osapuolet olisivat hyväksyneet, aikaisempia vastaavia tapauksia ei välttämättä ole ja oikeusperiaatteet sekä eri ammattilaisten osoittamat tutkimukset ja mielipiteet voivat olla tulkinnallisia ja osoittavat vain laajempia suuntaviivoja ratkaisun suhteen. Liancourtsaarten tapauksessa aikaisempaa tapaoikeutta on toki kehittynyt, mutta se ei koskaan ole aivan täysin verrannollista, sillä jokainen tapaus kuitenkin on erilainen. Tapaukseen liittyen ei myöskään ole olemassa yhtäkään tähän mennessä esitettyä sopimusta, jonka molemmat osapuolet olisivat hyväksyneet ja joka selkeästi määritteli saarten kohtalon.

Huolimatta tapauksen ongelmallisuudesta, tulin aineistoni pohjalta siihen lopputulokseen, että tämänhetkisten julkistettujen dokumenttien ja historiantietojen pohjalta arvioisin kansainvälisen tuomioistuimen ratkaisevan Liancourtsaarten tapauksen Etelä-Korean hyväksi. Tutkimukseni kannalta merkittävämpää kuin vastata kumman osapuolen hyväksi kiista ratkeaisi, on kuitenkin huomata, että tämäkin kiista voitaisiin erottaa poliittisuudestaan ja sille olisi mahdollista löytää kansainvälisen oikeuden avulla perusteltu ja puolueeton lopputulos.

Aloitin kysymykseni pohtimisen pohjustamalla lukijalle mitä oikeastaan on kansainvälinen oikeus ja miksi sitä käsitellään kansainvälisen politiikan pro gradu -tutkielmassa. Näennäisesti alat eroavat toisistaan, mutta tavoitteeni on ollut tuoda esille, että kansainvälinen oikeus on erottamaton osa kansainvälistä politiikkaa. Se suojelee suvereniteettia ja antaa valtioille yhteisen kielen, jonka avulla konflikteja on helpompi lähteä yhdessä ratkaisemaan. Samalla olen halunnut osoittaa, kuinka kansainvälinen politiikka on erottamaton osa kansainvälistä oikeutta. Täysin neutraali ja objektiivinen oikeuden ideaali on ainakin kansainvälisellä tasolla mahdotonta saavuttaa; oikeuden päätöksiin vaikuttavat aina sitä tulkitsevat henkilöt, tuomioistuimenmenettelyn jälkeiset toimenpiteet siirtyvät suoraan poliittisten toimijoiden ehdoilla toteutettaviksi, valtiot ryhtyvät oikeustoimiin pääosin poliittisista syistä ja itse oikeusprosessiin ryhtyminen on valtioiden omasta tahdosta kiinni.

Selvitettyäni lukijalle työni punaisen langan, kansainvälisen oikeuden ja kansainvälisen politiikan suhteen, siirryin käsittelemään Japanin ja Etelä-Korean välistä Liancourtsaarten kiistaa. Maiden kipeä historia ja kansallinen ylpeys tuntuvat kulminoituvat näihin pieniin ja mitättömiltä vaikuttaviin saariin. Vuosikymmeniä kestänyttä diplomaattisuhteiden ja yhteistyön kehittämistä sekä yhteistä liittolaisasetelmaa Yhdysvaltain kanssa on varjostanut maiden yhä vain kireämmät välit ja takertuminen menneisyyteen. Saarikiista on vaikeuttanut kiistaosapuolten mahdollisuuksia luoda parempia suhteita ja tulehduttanut niitä vuosikymmenten ajan yhä vakavammin.

Kansainvälisen tuomioistuimen ollessa valtioidenvälisten konfliktien ratkaisussa keskeisin oikeudellinen väylä, oli tarkoitukseni tarkastella miten juuri kansainvälinen tuomioistuin käsittelee Liancourtsaarten kiistaa. Tämän vuoksi toin esille kansainvälisen tuomioistuimen toimintaa ja historiaa. Kansainvälisen tuomioistuimen suhteellisen matala käyttöaste osoitti myös heikkouksia tuomioistuinmenetelmässä; valtiot tuovat kiistansa sen ratkaistavaksi yhä harvemmin. Japanin ja Etelä-Korean tapauksesta totesin, että kansainvälisen tuomioistuimen käyttämisellä juuri tämän konfliktin ratkaisussa olisi erityisen tärkeä rooli ja hieno mahdollisuus näyttää esimerkkiä alueellaan, jossa vastaavia kiistoja on runsaasti.

Analyysini toteutin työni teeman mukaisesti sekoittamalla kansainväliselle oikeudelle ja kansainväliselle politiikalle ominaisia metodeja. Käytännössä tämä tarkoitti minun asettumistani kansainvälisen tuomioistuimen rooliin tarkastelemaan Liancourtsaarten tapausta. Tarkastelin tapausta aineistokseni valikoituneiden ennakkotapausten avulla, huomioiden erityisesti tapausten lopputuloksen kannalta merkittävänä pidetyt seikat. Tarkastelin näiden aineistotapausteni ratkaisun kannalta merkittävään asemaan nousseiden muuttujien esiintymistä Japanin ja Etelä-Korean välisessä Liancourtsaarten kiistassa, ja tuotin tämän tiedon pohjalta oman tulkintani mahdollisuudesta ratkaista kiista kansainvälisen oikeuden keinoin.

Lopputulokseeni vaikuttivat kaikista eniten kiistaosapuolten pohjimmaiset argumentit. Etelä-Korean vedotessa historialliseen omistusoikeuteen, väitti Japani saarten olleen terra nullius vuonna 1905. Kansainvälisen tuomioistuimen aikaisempien tuomioiden pohjalta Etelä-Korean väite vaikuttaisi olevan uskottavampi. Tuomioistuin on puoltanut terra nullius -väitettä hyvin harvoin, sillä nykypäivänä koetaan äärimmäisen harvinaiseksi mahdollisuus sellaisen alueen löytymiseen, jota yksikään toinen valtio ei ole vielä hallinnoinut. Terra nulliukseen vetoaminen poistaa Japanilta myös mahdollisuuden vedota tilanteeseensa mahdollisesti jopa paremmin sopivaan uti possidetis juris -periaatteeseen.

Kiistasaaria koskevan sopimuksen puuttuessa kansainvälinen tuomioistuin joutuisi keskittymään ennemmin kiistaosapuolten esittämiin ja heidän väitteitään tukeviin vanhoihin asiakirjoihin ja karttoihin. Tärkeimmäksi tekijäksi esimerkkitapausten pohjalla sopimusten puuttuessa on kuitenkin osoittautunut tosiallisen omistusoikeuden, eli effectivitén osoittaminen. Japanin toimet saarilla eivät riitä täyttämään effectivitén määritelmää missään vaiheessa, kun taas etelä-Korea on osoittanut selkeää effectivitétä alueella aina Syngman-Rheen -rajan vedosta lähtien.

Tapaus on toki pullollaan myös Japania puoltavia seikkoja, joiden vuoksi aluksi olin jopa kääntymässä tapauksessa enemmän Japanin kannalle. Japani varmasti itse uskoo mahdollisuuksiinsa tapauksen voitosta, sillä se on toiminut aloitteellisena toimijana tapauksen saamiseksi kansainvälisen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Japani tiedostaa riskin, mutta uskoo mahdollisuuksiinsa. Japani on lisäksi kyennyt osoittamaan käyttäneensä saaria aktiivisesti jo vuosisatojen ajan ja se on aktiivisesti protestoinut Etelä-Korean valtaa saarista ja vaatinut niitä omakseen. Japani on lisäksi pystynyt osoittamaan asiakirjoja ja karttoja, jotka tukevat sen väitettä. Kansainvälisen oikeuden silmissä nämä seikat eivät silti ole riittäviä ja Etelä-Korean historiallinen omistusoikeus, sitä tukevat asiakirjat sekä vuodesta 1952 tähän päivään saakka kestänyt katkeamaton effectivitén osoittaminen saarilla näyttäytyvät merkityksellisemmiksi aikaisempien vastaavien saarikiistojen tuomioissa.

Tämä tutkimus tuo esille yhden tapauksen kautta sen, kuinka pitkäikäisiinkin poliittisiin kriiseihin voitaisiin valtioiden suostumuksen saatua löytää ratkaisu oikeuden keinoin. Samalla tämä tutkimus puolustaa tässä hankalassa tapauksessa Etelä-Korean asemaa saarten suvereenina omistajana. Vaikka tutkimusta aloittaessani otin täysin puolueettoman kannan ja tapauksen taustoja lukiessani meinasin jo hieman kallistua uskomaan Japanin parempiin mahdollisuuksiin tapauksen voitossa, annan silti Etelä-Korealle mahdollisuuden lausua jo maan vakioksi muodostuneen lausunnon: ”Dokdo on erottamaton osa Koreaa historiallisesti, maantieteellisesti ja kansainvälisen oikeuden mukaan.”³⁰⁸

Työn alkuusa esiin tuomani Martti Koskenniemen ajatus oikeudesta politiikan jatkeena ei voisi olla osuvampi kuvaamaan myös pitkäaikaisen konfliktin aikajanaa mahdolliseen ratkaisuunsa asti. Lisäisin silti vielä, että valtioiden välinen politiikka sisältää aina myös oikeudellisia piirteitä ja oikeus sekä varsinkin matka kohti oikeusprosessia, ovat pohjimmiltaan luonteeltaan poliittisia. Suvereniteettiä kiistan ratkomisen oikeuden keinoin on erityisen poliittinen prosessi - kiistan ratkomisen oikeudessa kun

³⁰⁸ Etelä-Korean ulkoasiainministeriön kotisivut. Dokdo.

vaatii valtion luopumista osasta suvereniteettiaan kansainväliselle tuomioistuimelle jo ennen kuin prosessi voi varsinaisesti edes alkaa. Uudenlaisten suvereenisuuskäsitteiden myötä myös tuomioistuinkäsittelyt konfliktinratkaisussa voivat yleistyä. Mahdollisesti näemmekin tulevaisuudessa Aasian alueella yleisten saarikiistojen ratkaisuja haattavan kansainvälisen tuomioistuimen avulla; ehkä jopa Japanin ja Etelä-Korean esimerkkiä noudattaen.

LÄHTEET

PRIMÄÄRIINEISTO

Island of Palmas Case. (Netherlands v. USA). Reports of International Arbitral Awards 4.4.1928.
Saatavissa: http://legal.un.org/riaa/cases/vol_II/829-871.pdf, luettu 25.8.2016.

Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain. (Qatar v. Bahrain).
Judgement 16.3.2001. ICJ Reports 40.
Saatavissa: <http://www.icj-cij.org/docket/files/87/7027.pdf>, luettu 25.8.2016.

Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America).
Judgement 27.6.1984. ICJ Reports 1986, 14.
Saatavissa: <http://www.icj-cij.org/docket/files/70/6503.pdf>, luettu 25.8.2016.

The Minquiers and Ecrehos Case. (France v. United Kingdom). Judgement 17.11.1953. ICJ Reports 1953.
Saatavissa: <http://www.icj-cij.org/docket/files/17/2023.pdf>, luettu 25.8.2016.

Sovereignty over Pedra Branca/Pulau Batu Puteh, Middle Rocks and South Ledge. (Malaysia v. Singapore). Judgement 23.5.2008. ICJ Reports 12.
Saatavissa: <http://www.icj-cij.org/docket/files/130/14492.pdf>, luettu 25.8.2016.

Sovereignty over Pulau Ligitan and Pulau Sipadan. (Indonesia v. Malaysia). Judgement 17.12. 2002.
ICJ Reports 625.
Saatavissa: <http://www.icj-cij.org/docket/files/102/7714.pdf>, luettu 25.8.2016.

Territorial and Maritime Dispute. (Nicaragua v. Colombia). Judgement 19.11.2012. ICJ Reports 624.
Saatavissa: <http://www.icj-cij.org/docket/files/124/17164.pdf>, luettu 25.8.2016.

Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea. (Nicaragua v. Honduras) Judgement 8.10.2007. ICJ Reports 659.
Saatavissa: <http://www.icj-cij.org/docket/files/120/14075.pdf>, luettu 25.8.2016.

Western Sahara, Advisory Opinion, 16.10.1975, ICJ Reports 12.
Saatavissa: <http://www.icj-cij.org/docket/files/61/6195.pdf>, luettu 25.8.2016.

ARTIKKELIT

Abbot, Kenneth W. & Duncan Snidal (2000), "Hard and Soft Law in International Governance"
International Organization 54 (3): 421–456.

- Abbot, Kennet W., Robert O. Keohane, Andrew Moravcsik, Anne-Marie Slaughter & Duncan Snidal (2000), "The Concept of Legalization" *International Organization* 54 (3): 401–419.
- Achen, C. H. & Snidal, D. (1989), "Rational Deterrence Theory and Comparative Case Studies" *World Politics* 41 (2): 143–169.
- Bilder, Richard, B. (2007), "Adjudication: International Arbitral Tribunals and Courts". Teoksessa Zartman, William (toim.), *Peacemaking in International Conflict: Methods and Techniques*. 2. painos. Washington: United States Institute of Peace.
- Brabandere, Eric de (2013), "The Impact of 'Supranationalism on State Sovereignty from the Perspective of the Legitimacy of International Organisations'". Teoksessa French, Duncan (toim.), *Statehood and Self-Determination: Reconciling Tradition and Modernity in International Law*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bull, Hedley (1992), "The Importance of Grotius in the Study of International Relations". Teoksessa Bull, Hedley, Benedict Kingsbury & Adam Roberts (toim.), *Hugo Grotius and International Relations*. Oxford: Clarendon Press.
- Charney, Jonathan I. (1987), "Compromissory Clauses and the Jurisdiction of the International Court of Justice". *The American Journal of International Law* 81 (4): 855-887.
- Cho, Jinman, Heemin Kim & Jun Young Choi (2009), "The Dokdo/Takeshima Dispute between Korea and Japan: Understanding the Whole Picture." *Pacific Focus* 24 (3): 365–378.
- Ch'oe, Yong-ho (2015), "Japan's 1905 Incorporation of Dokdo/Takeshima: A Historical Perspective" *The Asia-Pacific Journal*, 13 (9): n.3: 1–26.
- Cooper, Scott, Darren Hawkins, Wade Jacoby & Daniel Nielson (2008), "Yielding Sovereignty to International Institutions: Bringing System Structure Back In". *International Studies Review* 10: 501–524.
- Craven, Matthew (2010), "Statehood, Self-determination, and Recognition", teoksessa Evans, Malcolm D. (toim.) *International Law*, 3. painos. Oxford: Oxford University Press.
- Fern, Sean (2005), "Tokdo or Takeshima? The International Law of Territorial Acquisition in the Japan-Korea Island Dispute" *Stanford Journal of East Asian Affairs*, 5 (1): 78–89.
- Grant, Thomas D. (1999), "Defining Statehood: The Montevideo Convention and its Discontents". *Columbian Journal of Transnational Law* 37: 403–458.
- Posner, Eric & Yoo, John C. (2004), "A Theory of International Adjudication". John M. Olin Law & Economics Working Paper NO. 206.
 Saatavissa: <http://www.law.uchicago.edu/files/files/206-eap-jy.tribunals.pdf>, luettu 18.8.2016.
- Posner, Eric & Figueirido, Miguel F. P. de (2005) "Is the International Court of Justice Biased?" *The Journal of Legal Studies* 34 (2): 599–630.

- Posner, Eric (2006), "The Decline of the International Court of Justice". Teoksessa Albert, Dieter Schmidtchen & Stefan Voigt (toim.), *International Conflict Resolution*. Tübingen: Mohr Siebeck.
- Goldstein, J., Kahler, M., Keohane, Robert O. & Slaughter Anne-Marie (2000) "Introduction: Legalization and World Politics" *International Organization* 54 (3): 385–399.
- Hershey, Amos S. (1912) "History of International Law Since the Peace of Westphalia" *The American Journal of International Law* 6: 30–69.
- Jennings, R. Y. (1958), "Recent Cases on "Automatic" Reservations to the Optional Clause." *The International and Comparative Law Quarterly* 7 (2): 349–366.
- Jones, Heather J. (2012), "Why Comply? An Analysis of Trends in Compliance with Judgments of the International Court of Justice since Nicaragua" *CHI.-KENT J. INT'L & COMP. L.* Vol. XII: 57–98.
- Kim, Kunwoo (2002), "Korea - Japan Fish Dispute".
Saataivissa: <http://www1.american.edu/ted/ice/korea-japan-islands.htm>, luettu 23.8.2016.
- Koh, Harold Hongju (1997), "Why do Nations Obey International Law?" *Yale Law Journal* Vol 106: 2599–2659.
- Koskenniemi, Martti (2011), "What Use for Sovereignty Today?" *Asian Journal of International Law* 1 (1): 61–67.
- Koskenniemi, Martti (1990), "The Politics of International Law." *European Journal of International Law* 1 (1): 4–32.
- Krasner, S. D. (2010), "The durability of organized hypocrisy". Teoksessa Kalmo, H. & Skinner, Q. (toim.), *Sovereignty in Fragments*. New York: Cambridge University Press.
- Legault, L. H. (2000), "Roles of Law and Diplomacy in Dispute Resolution: The IJC as a Possible Model", *26 Canada - United States Law Journal* 26 (1): 47–55.
- Llamzon, Aloysius P. (2008), "Jurisdiction and Compliance in Recent Decisions of the International Court of Justice". *The European Journal of International Law* 18 (5): 815–852.
- Loevinger, Lee (1963) "Jurimetrics: The Methodology of Legal Inquiry" *Law and Contemporary Problems* 28: 5–35.
- Masahiro, Miyoshi (2015), "The 'Critical Date' of the Takeshima Dispute". *Review of Island Studies*.
Saataivissa: <http://islandstudies.oprf-info.org/research/a00016/>, luettu 28.7.2016.
- McLaughlin Mitchell, Sara (2002), "Kantian System? Democracy and Third-Party Conflict Resolution" *American Journal of Political Science* 46 (4): 749–759.
- McLaughlin Mitchell, Sara & Powell, Emilia Justyna (2007), "The International Court of Justice and the World's Three Legal Systems". *Journal of Politics* 69 (2): 397–415.

Mearsheimer, John (1995) "The False Promise of International Institutions", *International Security*, 19 (3): 5-49.

Moore, John Norton (1987), "The Nicaragua Case and the Deterioration of World Order". *The American Journal of International Law*. 81 (1): 151–159.

Neff, Stephen C. (2010), "A Short History of International Law". Teoksessa Evans, Malcolm D. (toim.), *International Law*. 3. painos. Oxford: Oxford University Press.

Park, Jason (2011), "The United States and Japan in Global Context: 2011". The Edwin O. Reischauer Center for East Asian Studies.

Saatavissa: <http://www.reischauercenter.org/en/wp-content/uploads/2012/05/Yearbook-2011.pdf>, luettu 20.8.2016.

Ratner, Steven (1996), "Drawing a Better Line: *Utī Possidetis* and the Borders of New States," *American Journal of International Law* 90 (4): 594-595.

Schrijver, Nico J. & Prislán, Vid (2015), "Cases Concerning Sovereignty over Islands before the International Court of Justice and the Dokdo/Takeshima Issue". *Ocean Development & International Law*, 46: 281–314.

Scott, Shirley V. (1994), "International Law as Ideology: Theorizing the Relationship between International Law and International Politics". *European Journal of International Law* 5: 313–325.

Selden, Mark (2011), "Small Islets, Enduring Conflict: Dokdo, Korea-Japan Colonial Legacy and the United States" *The Asia-Pacific Journal* 9 (17): 1–16.

Shin, Kak-Soo (2013), "In Pursuit of Peace and Prosperity through Justice in Northeast Asia". Teoksessa Lee, Seokwoo & Lee, Hee Eun (toim.), *Northeast Asian Perspectives on International Law: Contemporary Issues and Challenges*. Leiden: Koninklijke Brill NV.

Sibbett, B. K., (1997), "Tokdo or Takeshima? The Territorial Dispute Between Japan and the Republic of Korea". *Fordham International Law Journal* 21 (4): 1606–1646.

Slaughter Burley, Anne-Marie (1993), "International Law and International Relations Theory: A Dual Agenda". *American Journal of International Law* 87 (2): 205–239.

Slaughter, Anne-Marie, Andrew S. Tulumello & Stepan Wood (1998), "International Law and International Relations Theory: A New Generation of Interdisciplinary Scholarship". *The American Journal of International Law*, 92 (3):367–397.

Sumner, Brian Taylor (2004), "Territorial Disputes at the International Court of Justice". *Duke Law Journal* 53: 1779–1812.

Tsukamoto, Takashi (2013), "The Treaty of Peace with Japan and Takeshima's Legal Status" *Review of Island Studies*: 1–2.

Saatavissa: <https://www.spf.org/islandstudies/research/a00002/>, luettu 5.8.2016.

Ueki, T. (2013), "Historical Analysis on the Impacts and Influences of International Law in East Asia and its Future". Teoksessa Lee, S. & Lee, H. E. (toim.), *Northeast Asian Perspectives on International Law: Contemporary Issues and Challenges*. Leiden: Koninklijke Brill NV.

Van Dyke, Jon M. (2007), "Legal Issues Related to Sovereignty over Dokdo and Its Maritime Boundary". *Ocean Development & International Law* 38: 1–2, 157–224.

Van Dyke, Jon M. (2009), "Disputes Over Islands and Maritime Boundaries in East Asia". Teoksessa Hong, Seung-Yong & Van Dyke, Jon M. (toim.), *Maritime Boundary Disputes, Settlement Processes, and the Law of the Sea*. Leiden: Koninklijke Brill.

Vennesson, P. (2008), "Case studies and process tracing: theories and practices". Teoksessa: Della Porta, D. & Keating, M. (toim.), *Approaches and Methodologies in the Social Sciences*. New York: Cambridge University Press.

Warioba, Joseph Sinde (2001), "Monitoring Compliance with and Enforcement of Binding Decisions of International Courts." Teoksessa Frowein, J. A. & Wolfrum, R. (toim.), *Max Planck Yearbook of United Nations Law*. 5. painos. Alankomaat: Kluwer Law International.

Weinstein, Michael (2006), "South Korea-Japan Dokdo/Takeshima Dispute: Toward Confrontation". *The Asia-Pacific Journal* 4 (5): 1–7.

PAINETUT TEOKSET

Aljaghoub, Mahasen Mohammed (2006), *The Advisory Function of the International Court of Justice 1946–2005*. Heidelberg: Springer.

Armstrong, D., Farrell, T. & Lambert, H. (2007), *International Law and International Relations*. New York: Cambridge University Press.

Austin, John. (1995) *The Province of Jurisprudence Determined*. First published 1832. Rumble, W. E. (toim.), Cambridge: Cambridge University Press.

Bentham, Jeremy (1907), *Introduction to the Principles of Morals and Legislation*. 3. painos. Oxford: Clarendon Press.

Berridge, G. R. (1995), *Diplomacy: Theory and Practice*. Lontoo: Prentice Hall.

Boczek, B. A. (2005), *International law: a dictionary*. *Dictionaries of International Law* No. 2. Oxford: Scarecrow Press.

Ciceronis, M. T. (1994), *De officiis*. M. Winterbottom (toim.). Oxford: Clarendon Press.

UNESCO (1991), *International Law: Achievements and Prospects*. Bedjaoui, Mohammed (toim.). Alankomaat: Martinus Nijhoff Publishers.

George, A. L. ja Bennet, A. (2005), "Case Studies and Theory Development in the Social Sciences". Cambridge, Massachusetts: MIT Press.

- Grotius, Hugo (1853), *De Juri Belli et Pacis*. Vol 3. William Whewell (toim.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Hart, H. L. A. (1997), *The Concept of Law*. 2. painos, Oxford, Clarendon Press.
- Henkin, Louis (1968), *How Nations Behave*. 2. painos. New York: Columbia University Press.
- Hinsley, F. H. (1986), *Sovereignty*. 2. painos. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hirvonen, Ari (2011), *Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan*. Yleisen oikeustieteen julkaisu 17. Helsinki.
 Saatavissa: http://www.helsinki.fi/oikeustiede/tutkimus_ja_julkaisut/julkaisut/yleinen_oikeustiede/hirvonen_mitka_metodit.pdf, luettu 5.8.2016
- Kelsen, H. (1951), *The Law of the United Nations; a critical analysis of its fundamental problems*. London: Stevens.
- Kennedy, David (1987), *International Legal Structures*. Baden-Baden: Nomos.
- Keohane Robert O. (1984), *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*. New Jersey: Princeton University Press.
- Klabbers, Jan (2013), *International Law*. New York: Cambridge University Press.
- Koo, Min Gyo (2010), *Island Disputes and Maritime Regime Building in East Asia: Between a Rock and a Hard Place*. New York: Springer.
- Koskenniemi, Martti (1989), *From Apology to Utopia*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino OY.
- Krasner, Stephen D. (1983), (toim.), *International Regimes*. New York: Cornell University Press.
- Malanczuk, Peter (1997), *Akehurst's Modern Introduction to International Law*. 7. painos. New York: Routledge.
- Nussbaum, Arthur (1947), *A Concise History of the Law of Nations*. New York: Macmillan & Co Ltd.
- Vattel, E. de (1834), *The Law of Nations or Principles of the Law of Nature Applied to the Conduct and Affairs of Nations and Sovereigns*. Chitty, Joseph S. (toim.). Philadelphia: PH Nicklin & T. Johnson.
- Vibhute, Khushal & Aynalem, Filipos (2009), *Legal Research Methods: Teaching Material*.
 Saatavissa: <https://chilot.files.wordpress.com/2011/06/legal-research-methods.pdf> , luettu 5.8.2016.
- Wiegand, Krista Eileen (2011), *Enduring Territorial Disputes: Strategies of Bargaining, Coercive Diplomacy, and Settlement*. University of Georgia Press: Athens.
- Williams, Andrew, J., Amelie Hadfield & J. Simon Rofe (2012), *International History and International Relations*. New York: Routledge.

INTERNETLÄHTEET

Dajokanin määräys, 1877.

Saatavissa: <http://dokdo.mofa.go.kr/eng/dokdo/reason.jsp>, luettu 19.8.2016.

Dean Ruskin kirjoittama kirje Korean Yhdysvaltain suurlähettiläälle, 1951.

Saatavissa: http://www.mofa.go.jp/mofaj/area/takeshima/pdfs/g_sfjoyaku03.pdf, luettu 26.7.2016.

Etelä-Korean ulkoasiainministeriön kotisivut. Dokdo.

Saatavissa: <http://dokdo.mofa.go.kr/eng/>, luettu 25.8.2016.

Etelä-Korean ulkoasiainministeriön kotisivut. Why Dokdo is Korean Territory, 1905.

Saatavissa: <http://dokdo.mofa.go.kr/eng/dokdo/reason.jsp>, luettu 26.7.2016.

Etelä-Korean ulkoasiainministeriön kotisivut. Why Dokdo is Korean Territory, 1906.

Saatavissa: <http://dokdo.mofa.go.kr/eng/dokdo/reason.jsp>, luettu 26.7.2016.

Etelä-Korean ulkoasiainministeriön kotisivut. The Korean Government's Basic Position on Dokdo.

Saatavissa: http://dokdo.mofa.go.kr/eng/dokdo/government_position.jsp, luettu 28.7.2016.

International Court of Justice. List of Cases referred to the Court since 1946 by date of introduction.

Saatavissa: <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=2>, luettu 18.8.2016.

Japanin ulkoasiainministeriön kotisivut. Incorporation of Takeshima into Shimane Prefecture.

Saatavissa: http://www.mofa.go.jp/a_o/na/takeshima/page1we_000060.html, luettu 26.7.2016.

Japanin ulkoasiainministeriön kotisivut. Letter to ROK Ambassador to the United States, Yang Yu Chan, from the United States Assistant Secretary of State for Far Eastern Affairs, Dean Rusk.

Saatavissa: http://www.mofa.go.jp/mofaj/area/takeshima/pdfs/g_sfjoyaku03.pdf, luettu 2.8.2016.

Japanin ulkoasiainministeriön kotisivut. Takeshima Immediately After World War II.

Saatavissa: http://www.mofa.go.jp/a_o/na/takeshima/page1we_000061.html, luettu 26.7.2016.

Japanin ulkoasiainministeriön kotisivut. Sovereignty over Takeshima.

Saatavissa: http://www.mofa.go.jp/a_o/na/takeshima/page1we_000058.html, luettu 26.7.2016.

Japanin ulkoasiainministeriön lehdistötiedote 3.6.1997.

Saatavissa: <http://www.mofa.go.jp/announce/press/1997/6/603.html#2>, luettu 21.7.2016.

Kansainvälisen tuomioistuimen kotisivut. Basis of the Court's Jurisdiction.

Saatavissa: <http://www.icj-cij.org/jurisdiction/index.php?p1=5&p2=1&p3=2>, luettu 26.11.2015.

Kansainvälisen tuomioistuimen kotisivut. Declarations Recognizing the Jurisdiction of the Court as Compulsory.

Saatavissa: <http://www.icj-cij.org/jurisdiction/index.php?p1=5&p2=1&p3=3>, luettu 26.11.2015.

Kansainvälisen tuomioistuimen kotisivut. Publications of the Permanent Court of International Justice (1922-1946).

Saatavissa: <http://www.icj-cij.org/pcij/index.php?p1=9>, luettu 26.11.2015.

Kansainvälisen tuomioistuimen perussääntö (1945).

Saatavissa: <http://www.unric.org/fi/perustietoa-yksta/25922?start=1>, luettu 26.11.2015.

Kansainvälisen tuomioistuimen oikeustapaukset: (1946–2014).

Saatavissa <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=2>, luettu 26.11.2015.

Kansainliiton peruskirja (1919).

Saatavissa: <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?docid=3dd8b9854>, luettu 26.11.2015.

Korean tasavallan (Etelä-Korea) perustuslaki (1987).

Saatavissa: <http://ri.ccourt.go.kr/eng/ccourt/news/related.html>, luettu 25.8.2016.

Mori Kinsekin Japanin kartta vuodelta 1877.

Saatavissa: <http://www.dokdo-takeshima.com/mori-kinsekis-1877-map-of-japankorea.html>, luettu 2.8.2016.

National Geographic, 22.6.2015. Cartographic Policies.

Saatavissa: <http://maps.nationalgeographic.com/maps/cartographic-policies/>, luettu 21.7.2016.

Potsdamin sopimus (1945).

Saatavissa: <http://www.udel.edu/History-old/figal/hist371/assets/pdfs/potsdam.pdf>, luettu 26.7.2016.

Suojeluvastuun periaate, 2001.

Saatavissa: <http://responsibilitytoprotect.org/ICISS%20Report.pdf>, luettu 19.8.2016.

Tottori-hanin vastaus Takeshiman kuulumisesta Japanille, 24.12.1695.

Saatavissa: <http://dokdo.mofa.go.kr/eng/dokdo/reason.jsp>, luettu 19.8.2016.

Treaty on Basic Relations Between Korea and Japan 22.6.1965.

Saatavissa: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20583/volume-583-I-8471-English.pdf>, luettu 26.7.2016.

US Legal, Terra Nullius Law & Legal Definition.

Saatavissa: <http://definitions.uslegal.com/t/terra-nullius/>, luettu 26.7.2016.

Valtiosopimus oikeutta koskeva Wienin yleissopimus, 1969.

Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1980/19800033>, luettu 2.8.2016

Yhdistyneiden kansakuntien merioikeusyleissopimus, UNCLOS (1996).

Saatavissa: http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1996/19960050/19960050_2, luettu 23.5.2016.

Yhdistyneiden kansakuntien kotisivut. Kansainvälinen tuomioistuin.

Saatavissa: <http://www.yk.fi/node/237>, luettu 26.11.2015.

Yhdysvaltain ulkoasiainministeriön arkisto 28.7.2008. Daily Press Briefings.

Saatavissa: <http://2001-2009.state.gov/r/pa/prs/dpb/2008/july/107498.htm>, luettu 20.8.2016.

Yhdysvaltain ulkoasiainministeriön arkisto 23.8.2012. Daily Press Briefings.
Saatavissa: <http://www.state.gov/r/pa/prs/dpb/2012/08/196881.htm>, luettu 20.8.2016.

Yhdysvaltain ulkoasiainministeriön kotisivut 5.2.2015. U.S. Relations With South Korea.
Saatavissa: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2800.htm>, luettu 28.7.2016.

Yhdysvaltain ulkoasiainministeriön kotisivut 11.3.2016. U.S. Relations With Japan.
Saatavissa: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/4142.htm>, luettu 28.7.2016.

LEHTIARTIKKELIT

BBC 10.8.2012. Profile: Dokdo/Takeshima islands.
Saatavissa: <http://www.bbc.com/news/world-asia-19207086>, luettu 28.7.2016.

CNN 16.8.2012. South Korean singer swims into islands dispute with Japan.
Saatavissa: <http://edition.cnn.com/2012/08/14/world/asia/south-korea-dokdo-takeshima-islands/>, luettu 28.7.2016.

FP 14.4.2015. How Strong is the U.S - Japan Relationship?.
Saatavissa: <http://foreignpolicy.com/2015/04/14/united-states-japan-relationship-poll-washington-tokyo/>, luettu 10.9.2016.

Helsingin sanomat 27.8.2012. Nationalismi kuohuu Itä-Kiinan merellä.
Saatavissa: <http://www.hs.fi/ulkomaat/a1345948862058>, luettu 7.9.2016.

International Business Times 2.3.2015. Joint Military Exercises Between US And South Korea Not Likely To Affect North Korea Denuclearizing Efforts.
Saatavissa: <http://www.ibtimes.com/joint-military-exercises-between-us-south-korea-not-likely-affect-north-korea-1826956>, luettu 20.8.2016.

Investopedia 18.7.2016. The World's Top 10 Economies.
Saatavissa: <http://www.investopedia.com/articles/investing/022415/worlds-top-10-economies.asp>, luettu 28.7.2016.

Reuters 11.8.2012. Japan to take islands dispute with Korea to international court.
Saatavissa: <http://www.reuters.com/article/us-japan-korea-islands-idUSBRE87A02820120811>, luettu 26.7.2016.

The China Post 29.8.2012. Dokdo islands dispute dismays US.
Saatavissa: <http://www.chinapost.com.tw/commentary/the-china-post/frank-ching/2012/08/29/352571/p2/Dokdo-islands.htm>, luettu 20.8.2016.

The Diplomat 13.5.2014. The ICJ and the Dokdo/Takeshima Dispute.
Saatavissa: <http://thediplomat.com/2014/05/the-icj-and-the-dokdotakeshima-dispute/>, luettu 28.7.2016.

The Japan Times 29.8.2010. The annexation of Korea.

Saatavissa: <http://www.japantimes.co.jp/opinion/2010/08/29/editorials/the-annexation-of-korea/#.V3UA5vI97cs>, luettu 26.7.2016.

The Japan Times 24.2.2011. More registering disputed territories as official domicile.

Saatavissa: <http://www.japantimes.co.jp/news/2011/02/24/national/more-registering-disputed-territories-as-official-domicile/#.VxeaiPI97cs>, luettu 21.7.2016.

The Japan Times 18.8.2012. Tokyo seeks ICJ ruling on Takeshima.

Saatavissa: <http://www.japantimes.co.jp/news/2012/08/18/national/tokyo-seeks-icj-ruling-on-takeshima/#.VxTQGDCLTIU>, luettu 26.7.2016.

The Japan Times 23.11.2014. U.S. shies away from Takeshima/Dokdo dispute in response to online petitions. Saatavissa: <http://www.japantimes.co.jp/news/2014/11/23/national/politics-diplomacy/u-s-urges-japan-s-korea-to-settle-takeshimadokdo-isles-dispute/#.VwOCD76LTIU>, luettu 28.6.2016.

The Korea Times 8.5.2012. Letter reveals America's secret deal with Japan.

Saatavissa: http://www.koreatimes.co.kr/www/news/nation/2016/04/251_110596.html, luettu 26.7.2016.

The Washington Post 29.6.2012. At last minute, S. Korea postpones signing first military pact with Japan since World War II.

Saatavissa: https://www.washingtonpost.com/world/at-last-minute-s-korea-postpones-signing-first-military-pact-with-japan-since-world-war-ii/2012/06/29/gJQABZ35AW_story.html, luettu 20.8.2016.